

T.C.
KIRŞEHİR AHİ EVRAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
GELENEKSEL TÜRK EL SANATLARI ANASANAT DALI

ALANYA İPEKLİ EL SANATLARINA YÖN VERENLER

Azime GÜVEN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

KIRŞEHİR, 2020

©2020, Azime GÜVEN

T.C.
KIRŞEHİR AHİ EVRAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
GELENEKSEL TÜRK EL SANATLARI ANASANAT DALI

ALANYA İPEKLİ EL SANATLARINA YÖN VERENLER
PEOPLE WHO LEAD SILK HANDICRAFTS IN ALANYA

Hazırlayan

Azime GÜVEN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman

Prof. Dr. Filiz Nurhan ÖLMEZ

KIRŞEHİR, 2020

KABUL VE ONAY

Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Geleneksel Türk El Sanatları Anasanat Dalı yüksek lisans öğrencisi, Azime GÜVEN tarafından hazırlanan “*Alanya İpekli El Sanatlarına Yön Verenler*” adlı tez çalışması 30.06.2020 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından oybirliği/oyçokluğu ile **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

Danışman: (İmza)

Prof. Dr. Filiz Nurhan ÖLMEZ

Üye: (İmza)

Prof. Dr. Sema ETİKAN

Üye: (İmza)

Doç. Dr. Feryal SÖYLEMEZOĞLU

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylıyorum.

.../.../2020

Doç. Dr. Hüseyin ŞİMŞEK
Enstitü Müdürü

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin kâğıt ve elektronik kopyalarının Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

- Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.
- Tezim sadece Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- Tezimin yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

30/06/2020

Azime GÜVEN

İmza

ÖZET

ALANYA İPEKLİ EL SANATLARINA YÖN VERENLER

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan: Azime GÜVEN

Danışman: Prof. Dr. Filiz Nurhan ÖLMEZ

2020- (136+xviii) Sayfa

Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü

Geleneksel Türk El Sanatları Anasanat Dalı

Jüri

Prof. Dr. Filiz Nurhan ÖLMEZ

Prof. Dr. Sema ETİKAN

Doç. Dr. Feryal SÖYLEMEZOĞLU

İpekböceği yetiştiriciliği ile elde edilen kozalar ipek üretiminin temel kaynağını oluşturmaktadır. Çeşitli aşamalardan geçen kozalar, ipek ipliği olarak işlenmiş ve birçok işlevsel ipekli ürünün ortaya çıkmasını sağlamıştır. Yüzyıllardır devam eden ipekböcekçiliği, ipek üretiminde kültürel bir birikimle estetik zeminin birleştiği bir çatı haline gelmiştir. Anadolu topraklarında da ipeğin üretimi temelde ticari bir uğraş olarak şekillense de geçen zaman dilimi içerisinde geleneksel bir kültür kimliği şeklini almıştır. Özellikle Alanya bölgesinde 18. yüzyılın sonlarıyla birlikte başlayan bu uğraş alanı, usta-çırak ilişkisiyle genişlemiş adeta yöre ile özdeşleşen bir faaliyet haline gelmiştir. Alanya, yapılan girişimlerle kısa sürede ipek üretiminin merkezi olmuştur. Günlük kullanılan giysilerden, süs eşyalarına, ev tekstillerinden, aksesuarlara kadar sosyal yaşamın her alanında ihtiyaçları karşılamak için birçok işlevsel ürün ortaya çıkmıştır. Modernleşme süreciyle başlayıp günümüzde de devam etmekte olan kırdan kente göç olgusu, birçok geleneksel bağlamı yok ettiği gibi ipekböceği yetiştiriciliğini ve ipekli el sanatlarını da olumsuz etkilemiştir. Günümüzde unutulmaya yüz tutan bu geleneksel öğretinin, sanatsal bir uğraş olarak gelecek nesillere aktarılması oldukça önemlidir. Bu doğrultuda hazırlanmış olan çalışmanın temel amacı, Alanya bölgesinde ipekli el sanatlarını temsil eden önderler üzerinden ipekli el sanatlarının gelecek kuşaklara aktarılmasını sağlamak olarak belirlenmiştir. Nitel araştırma yöntemi kullanılarak katılımcılarla görüşmeler yapılmış ve elde edilen veriler betimsel olarak analiz edilmiştir. Bu verilere ek olarak sahadan çekilen görsel kayıtlar ve katılımcıların kendilerine ait eser envanterleri derlenmiştir. Araştırmanın evreni Alanya İlçesi olup, örneklem sayısı 5 katılımcıdan oluşmaktadır. Katılımcılar, Alanya Ticaret ve Sanayi Odası, Alanya Halk Eğitim Merkezi, Alanya Belediyesi, Alanya İlçe Tarım Müdürlüğü gibi kurumlardan derlenen bilgiler doğrultusunda kota örneklem yöntemiyle Nurten Gümüş, Rauf Sadullahoğlu, Refika Toklu, Seyfettin Çelik ve Yusuf Çelik olarak belirlenmiştir. Bulgularda temel olarak ipekli el sanatları bağlamında, katılımcıların yaşamları, mesleki deneyimleri, karşılaştıkları sorunlar ve Alanya ipekli el sanatlarına katkılarının neler olduğu aktarılmıştır. Katılımcıların karşılaştıkları sorunlardan hareketle ipekli el sanatlarının Alanya evreninde gelecek kuşaklara aktarılması ve daha popüler hale gelmesi noktasında değerlendirmeler yapılmış ve çözüm önerileri sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Alanya, İpek, İpekli Dokuma, İpekli El Sanatları, İpek Böcekçiliği.

ABSTRACT

THOSE WHO LEAD SILK HANDICRAFTS IN ALANYA

M.Sc.Thesis

Preparer: Azime GÜVEN

Advisor: Prof. Dr. Filiz Nurhan ÖLMEZ

2020- (136+xviii) Page

Kırşehir Ahi Evran University, Graduate School Of Social Sciences

Traditional Turkish Handicrafts Mainart Branch

Jury

Prof. Dr. Filiz Nurhan ÖLMEZ

Prof. Dr. Sema ETİKAN

Assoc. Prof. Dr. Feryal SÖYLEMEZOĞLU

Cocoons obtained by silkworm breeding constitute the main source of silk production. The cocoons, which have passed through various stages, have been processed as silk threads and have enabled many functional silk products to appear. Silk breeding, which has been going on for centuries, has become a roof where a cultural accumulation and aesthetic ground unite in silk production. Although the production of silk in Anatolian lands was mainly shaped as a commercial pursuit, it took the form of a traditional cultural identity within the time span. This field of activity, which started especially with the end of the 18th century in the Alanya region, has expanded with the master-apprentice relationship and has become an activity that almost identifies with the region. Alanya became the center of silk production in a short time with the initiatives made. Many functional products have emerged to meet the needs in every area of social life, from daily-used clothes to ornaments and home textiles to accessories. The phenomenon of rural to urban migration, which started with the modernization process and continues today, has negatively affected silkworm cultivation and silk handicraft as well as destroying many traditional contexts. It is very important to transfer this traditional doctrine, which is forgotten today, to future generations as an artistic pursuit. The main purpose of the study prepared in this direction was determined to ensure that silk handicrafts are transferred to future generations over the leaders representing silk handicrafts in Alanya region. Interviews were conducted with the participants using the qualitative research method and the data obtained were analyzed descriptively. In addition to these data, visual records taken from the field and the work inventories of the participants were compiled. The universe of the research is Alanya District and the sample number consists of 5 participants. Participants were determined as Nurten Gümüş, Rauf Sadullahoğlu, Refika Toklu, Seyfettin Çelik and Yusuf Çelik with the quota sampling method in line with the information collected from institutions such as Alanya Chamber of Commerce and Industry, Alanya Public Education Center, Alanya Municipality, Alanya District Agricultural Directorate. In the findings, mainly in the context of silk crafts, the lives of the participants, their professional experiences, the problems they faced and what their contributions to Alanya silk crafts were conveyed. Based on the problems faced by the participants, evaluations were made in order to transfer the silk handicrafts to the next generations in the Alanya universe and become more popular and solutions were offered.

Keywords: Alanya, Silk, Silk Weaving, Silk Crafts.

ÖN SÖZ

Araştırmanın konusu olarak seçilen “*Alanya İpekli El Sanatlarına Yön Verenler*” adlı bu çalışmada Alanya ilçesindeki dokumacıların yaşam öykülerinin, mesleki deneyimleri ile ilgili bilgilerinin ve Alanya ipekböcekçiliğine katkılarının tespit edilmesi amaçlanmıştır. Bunun yanında günümüzde Alanya yöresindeki ipekli el sanatlarının durumunun incelenerek değerlendirilmesiyle birlikte araştırmanın Alanya yöresindeki ipekli el sanatlarının gelişmesine katkı sağlaması amaçlanmıştır.

Bu konuda, bana çalışma olanağı sunan ve çalışmanın her bir aşamasında bilgi birikimi ile yardımını esirgemeyen danışman hocam Sayın Prof. Dr. Filiz Nurhan ÖLMEZ’e sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Yaptığım her işte sonsuz desteklerini hissettiğim ve bana her zaman güven veren, tüm eğitim hayatım boyunca maddi ve manevi desteklerini esirgemeyen başta annem Dürdane GÜVEN olmak üzere babam Mehmet GÜVEN’e, ağabeyim Aziz GÜVEN’e ve kardeşim Hilmi GÜVEN’e teşekkür ediyorum.

Kırşehir- 2020

Azime GÜVEN

İÇİNDEKİLER

Sayfa:

KABUL VE ONAY	i
BİLDİRİM.....	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT	iv
ÖN SÖZ.....	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	ix
SİMGELER VE KISALTMALAR	xviii

BÖLÜM I

1. GİRİŞ.....	1
1.1. ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ.....	2
1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ.....	3
1.3. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI.....	4
1.4. TANIMLAR	4

BÖLÜM II

2. ARAŞTIRMANIN KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ.....	7
2.1. TÜRKİYE’DE İPEK BÖCEKÇİLİĞİ’NE GENEL BİR BAKIŞ	7
2.2. ALANYA’DA İPEK BÖCEKÇİLİĞİNİN GELİŞİM SÜRECİ.....	14
2.2.1. Alanya Yöresinde İpeğin Üretimi.....	20
2.2.2. Alanya’da İpeğinin Elde Edilme Süreci	24
2.2.3. Alanya’da İpek Kozaları ve İplikleri İle Yapılan El Sanatları.....	27

BÖLÜM III

3. YÖNTEM	33
3.1. Araştırmanın Modeli	33
3.2. Araştırmanın Evren Ve Örneklemi.....	33
3.3. Veri Toplama Aracı	33
3.4. Verilerin Analizi.....	34

BÖLÜM IV

4. ARAŞTIRMANIN BULGULARI VE DEĞERLENDİRME	35
4.1. YÖRE İPEKBÖCEKÇİLİĞİNE YÖN VERENLER.....	35
4.1.1. Dokuma Ustası ve Tasarımcı Nurten Gümüş	35

4.1.1.1. Yaşam Öyküsü.....	35
4.1.1.2 Mesleki Deneyimleri ile İlgili Bilgiler	36
4.1.2.3. Dokumada Kullandığı Gereçler	36
4.1.1.4. Dokumada Kullandığı Araçlar	40
4.1.1.5. Dokuma Aşamaları	47
4.1.1.6. Sanatçının Dokuduğu Ve Tasarladığı Ürünler.....	55
4.1.1.7. Sanatçının Karşılaştığı Sorunlar	58
4.1.1.8. Alanya İpek Böcekçiliğine Katkıları	59
4.1.2. Pazarlamacı Rauf Sadullahoğlu	60
4.1.2.1. Yaşam Öyküsü.....	60
4.1.2.2. Mesleki Deneyimleri ile İlgili Bilgiler	61
4.1.2.3. Yörede Koza Üretimi Hakkında Genel Bilgiler	61
4.1.2.4. Koza Pazalamacılığında Karşılaştığı Sorunlar	62
4.1.2.5. Alanya Yöresindeki Koza Pazarlanmasındaki Katkıları	63
4.1.3. Sanatçı Refika Toklu	64
4.1.3.1. Yaşam Öyküsü.....	64
4.1.3.2. Mesleki Deneyimleri ile İlgili Bilgiler	64
4.1.3.3. Koza Çiçeği Yapımında Kullandığı Araç ve Gereçler	66
4.1.3.4. Gül Çiçeği Aşamaları	71
4.1.3.5. Ful Çiçeği Aşamaları	76
4.1.3.6. Sanatçının Kozadan Tasarladığı Ürünler.....	81
4.1.3.8. Alanya İpek Böcekçiliğine Katkıları	85
4.1.4. Dokuma Ustası ve Tasarımcı Seyfettin Çelik.....	86
4.1.4.1. Yaşam Öyküsü.....	86
4.1.4.2. Mesleki Deneyimleri ile İlgili Bilgiler	86
4.1.4.3. Dokumada Kullandığı Gereçler	87
4.1.4.4. Dokumada Kullandığı Araçlar	90
4.1.4.5. Dokuma Aşamaları	95
4.1.4.6. Sanatçının Dokuduğu Ve Tasarladığı Ürünler.....	104
4.1.4.7. Karşılaştığı Sorunlar	106
4.1.4.8. Alanya İpek Böcekçiliğine Katkıları	108
4.1.5. Üretici Yusuf Çelik.....	109
4.1.5.1. Yaşam Öyküsü.....	109

4.1.5.2. Mesleki Deneyimleri ile İlgili Bilgiler	109
4.1.5.3. İpek Böceği Beslemede Kullandığı Gereçler	109
4.1.5.4. İpek Böceği Üretiminde Kullandığı araçlar.....	112
4.1.5.5. Koza Üretim Aşamaları	113
4.1.5.6. Koza Yetiştiricisinin İpek Böceğinden Ürettiği Koza	118
4.1.5.7. Karşılaştığı Sorunlar	118
4.1.5.8. Alanya İpek Böcekçiliğine Katkıları	119
BÖLÜM V	120
5. SONUÇ, DEĞERLENDİRME VE ÖNERİLER.....	120
5.1. Sonuç ve Değerlendirme.....	120
5.2. Öneriler.....	122
KAYNAKÇA.....	123
EKLER	129
ÖZGEÇMİŞ.....	134

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa:

Şekil 1.1. Alanya ilçesini gösteren harita.	2
Şekil 2.1. Yıllara göre Türkiye’de açılan ipekböceği kutu sayısı, (Esnaf, Sanatkârlar ve Kooperatifçilik Genel Müdürlüğü Raporu, 2019; akt. Söylemezoğlu, vd. 2020: 200).	8
Şekil 2.2. Yıllara göre Türkiye’de yaş koza üretimi, (Şahan ve Akbaba 2020: 216).	9
Şekil 2.3. Yıllara göre türkiye'de ham ipek üretimi (ton), (Şahan ve Akbaba 2020: 216).	10
Şekil 2.4. Yıllara göre Türkiye'de ipekböcekçiliğiyle uğraşan aile sayısı, (Kozabirlik, 2019: akt. Şahan ve Akbaba 2020: 216).	11
Şekil 2.5. Yıllara göre Türkiye’de ham ipek ihracat ve ithalat miktarı (ton), (TÜİK, 2019, akt. Söylemezoğlu, vd. 2020: 201).	12
Şekil 2.6. Yıllara göre Antalya’da ipekböcekçiliğiyle uğraşan aile ve köy sayısı, (Söylemezoğlu, 1995: 4).	17
Şekil 2.7. Yıllara göre Antalya’da ipekböcekçiliğiyle uğraşan köy ve hane sayısı, (TÜİK, 2018; akt. Davulcu, 2018: 244).	19
Şekil 2.8. Yıllara göre Alanya’da açılan kutu sayısı ve üretilen yaş koza miktarı (ton), (TÜİK, 2018; akt. Davulcu, 2018: 244).	20
Şekil 2.9. Yumurta (Azime Güven Arşivi, Alanya, 2019).	22
Şekil 2.10. Tırtıl halindeki ipekböceği (Azime Güven Arşivi, Alanya, 2019).	23
Şekil 2.11. Koza ören ipekböceği (Azime Güven Arşivi, Alanya, 2019).	23
Şekil 2.12. a, Kozaların toplanması, b. Koza oluşumu (Azime Güven Arşivi, Alanya, 2019).	24
Şekil 2.13. İpek kozaları (Çalık, Alanya, 2017).	24
Şekil 2.14. Liflerin ayrılması (Çalık, Alanya, 2017).	25
Şekil 2.15. a ve b. Çile haline getirilmiş olan ipek (Çalık, Alanya, 2017).	25
Şekil 2.16. Kurutulmaya bırakılan ham ipek (Azime Güven Arşivi, Alanya, 2019).	26
Şekil 2.17. Çile ve makara haline getirilmiş ham ipek (Çalık, Alanya, 2017).	26
Şekil 2.18. İğ ve güğül denilen ipek (Çalık, Alanya, 2017).	27
Şekil 2.19. Alanya Kuşağı, (Azime Güven, Alanya, 2019).	27
Şekil 2.20. Trablus Kuşak Kuşağı, (Azime Güven, Alanya, 2019).	28
Şekil 2.21. Fular Kuşak, (Azime Güven, Alanya, 2020).	28
Şekil 2.22. İpek kozasından yapılmış bileklik ve kolye örnekleri (Söylemezoğlu, 2015)..	29

Şekil 2.23. İpek kozasından yapılmış küpe örnekleri (Söylemezoğlu, 2015).....	30
Şekil 2.24. İpek kozasından yapılmış taç örnekleri (Söylemezoğlu, 2015).....	30
Şekil 2.25. İpek kozasından yapılmış broş örnekleri (Söylemezoğlu, 2015).....	31
Şekil 2.26. İpek kozasından yapılmış çerçeve örnekleri (Söylemezoğlu, 2015).....	31
Şekil 2.27. Çeşitli objelerde ipek kozası süslemeleri (Söylemezoğlu, 2015).....	32
Şekil 2.28. Çeşitli objelerde ipek kozası kapı süslemeleri (Söylemezoğlu, 2015).....	32
Şekil 4.1. Nurten Gümüş a. Atölyesinde, b. Tezgahı başında (Azime Güven Arşivi, Alanya, 2019).	35
Şekil 4.2. Nurten Gümüş'ün İpekli El Sanatlarında Kullandığı Koza (Azime Güven Arşivi, Alanya, 2019).....	36
Şekil 4.3. Kozaların Kaynatılması (Azime Güven Arşivi, Alanya, 2019).	37
Şekil 4.4. İpek İplerin Ayırıştırılması (Azime Güven Arşivi, Alanya, 2019).	37
Şekil 4.5. Ilgıdıra Dolanması (Azime Güven Arşivi, Alanya, 2019).	38
Şekil 4.6. İpek ipliğin kurutulması (Azime Güven Arşivi, Alanya, 2019).....	38
Şekil 4.7. İpliğin elemeye takılması (Azime Güven Arşivi, Alanya, 2019).	39
Şekil 4.8. Çarkla ipliği çalgık makaralarına sarma (Azime Güven Arşivi, Alanya, 2019). 39	
Şekil 4.9. Nurten Gümüş'ün şu an kullandığı tezgâh (Azime Güven Arşivi, Alanya, 2019).	40
Şekil 4.10. Nurten Gümüş'ün ipekli el dokumacılığını öğrendiği tezgah (Azime Güven Arşivi, Alanya, 2019).	40
Şekil 4.11. Çulfalık tezgahın şematik çizimi.....	41
Şekil 4.12. Ayaklık (Azime Güven Arşivi, Alanya, 2019).	41
Şekil 4.13. Çırmakan (Azime Güven Arşivi, Alanya, 2019).	42
Şekil 4.14. El Ağacı (Azime Güven Arşivi, Alanya, 2019).	42
Şekil 4.15. Gelberi ve gaybe ipliği (Azime Güven Arşivi, Alanya, 2019).	42
Şekil 4.16. Masır (Azime Güven Arşivi, Alanya, 2019).....	43
Şekil 4.17. Mekik (Azime Güven Arşivi, Alanya, 2019).....	43
Şekil 4.18. Oturma Tahtası (Azime Güven Arşivi, Alanya, 2019).	43
Şekil 4.19. Selmin Ağacı (Azime Güven Arşivi, Alanya, 2019).	44
Şekil 4.20. Gücü (Azime Güven Arşivi, Alanya, 2019).....	44
Şekil 4.21. Sıkıştırıcı değnek (Azime Güven Arşivi, Alanya, 2019).	44
Şekil 4.22. Tarak (Azime Güven Arşivi, Alanya, 2019).	45
Şekil 4.23. Tefe (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).....	45

Şekil 4.24. Çark (Azime Güven Arşivi, Alanya, 2019).	45
Şekil 4.25. Eleme (Azime Güven Arşivi, Alanya, 2019).	46
Şekil 4.26. Ilgıdır (Azime Güven Arşivi, Alanya, 2019).	46
Şekil 4.27. Kirman (Azime Güven Arşivi, Alanya, 2019).	46
Şekil 4.28. Çözü aparatı (Azime Güven Arşivi, Alanya, 2019).	47
Şekil 4.29. Makara (Azime Güven Arşivi, Alanya, 2019).	47
Şekil 4.30. Çözme işlemi (Azime Güven Arşivi, Alanya, 2019).	48
Şekil 4.31. Çözümde iplerin karışmasını önleyen ağızlık kısmının ayarlanması (Azime Güven Arşivi, Alanya, 2019).	49
Şekil 4.32. a-b. Uzun çile halinde olan çözme ipliklerinin birbirlerine dolanmaması için çözme aparatından toplanırken yapılan zincir (Azime Güven Arşivi, Alanya, 2019).	50
Şekil 4.33. Çözme ağacından çıkarılmış çile halindeki çözme ipliği (Azime Güven Arşivi, Alanya, 2019).	50
Şekil 4.34. İpek iplerin boyanması için hazırlanan farklı renklerde boya kazanları (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).	51
Şekil 4.35. İpek iplik çözümü gücü tellerinden geçirilmesi (Azime Güven Arşivi, Alanya, 2019).	51
Şekil 4.36. Tarak taharı yapılan çözme (Azime Güven Arşivi, Alanya, 2019).	52
Şekil 4.37. gücü ve tarağı, tezgâha bağlanması (Azime Güven Arşivi, Alanya, 2019). ..	52
Şekil 4.38. Çerçevelerin ayaklık ipliğine bağlanması (Azime Güven Arşivi, Alanya, 2019).	53
Şekil 4.39. Tezgâhı gerginleştirmeye yarayan el ağacının takılması (Azime Güven Arşivi, Alanya, 2019).	53
Şekil 4.40. İpek kuşağın dokunması (Azime Güven Arşivi, Alanya, 2019).	54
Şekil 4.41. İpek Kuşağın kesimi (Azime Güven Arşivi, Alanya, 2019).	54
Şekil 4.42. Kesimi yapılmış olan dokumanın saçak ipliklerinin bükümü (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).	55
Şekil 4.43. Bükülü saçaklar: a. Beyaz ipekli dokuma saçağı, b. Alanya kuşağı saçağı (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).	55
Şekil 4.44. Nurten Gümüş'ün ipekten dokuduğu ürünlerden Alanya Kuşağı (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).	56
Şekil 4.45. İpek renkli fular dokuma (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).	56

Şekil 4.46. İki Dar Dokuma (Azime Güven Arşivi, Alanya, 2019).....	56
Şekil 4.47. İpek Kravat (Azime Güven Arşivi, Alanya, 2019).	57
Şekil 4.48. Düz Beyaz İpek Dokuma (Azime Güven Arşivi, Alanya, 2019).....	57
Şekil 4.49. Düz Beyaz İpek gömlek Dokuma (Azime Güven Arşivi, Alanya, 2019).....	57
Şekil 4.50. Nurten Gümüş ve Kursiyerlerin Görüntüsü (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).	59
Şekil 4.51. Rauf Sadullahoğlu'nun kişisel fotoğrafı (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).	61
Şekil 4.52. a. Refika Toklu'nun günümüzdeki fotoğrafı (Azime Güven Arşivi, Alanya, 2019) b. Refika Toklu'nun gençlik fotoğrafı (http. Avrupa postası arşivi , 2012).	64
Şekil 4.53. a. Refika TOKLU'nun anneannesinin yaptığı 90 yıllık gül çiçeği tablosu. b. Refika TOKLU'nun anneannesinin yaptığı Gül çiçeği motifi (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).	65
Şekil 4.54. a. Gelincik Çiçeği fotoğrafı. b. Gelincik Çiçeği yakından fotoğrafı (Azime Güven Arşivi, Alanya, 2019).....	65
Şekil 4.55. İpek kozası (Azime Güven Arşivi, Alanya 2018).....	61
Şekil 4.56. Çiçek teli (Azime Güven Arşivi, Alanya 2018).....	67
Şekil 4.57. Kumaş boyası (Azime Güven Arşivi, Alanya 2018).	67
Şekil 4.58. Yeşil naylon masura (Azime Güven Arşivi, Alanya 2018).	68
Şekil 4.59. Pamuklu dikiş ipliği (Azime Güven Arşivi, Alanya 2018).....	68
Şekil 4.60. Pamuk (Azime Güven Arşivi, Alanya 2018).	69
Şekil 4.61. Tel kesici aparat (Azime Güven Arşivi, Alanya 2018).....	69
Şekil 4.62. Makas (Azime Güven Arşivi, Alanya 2018).....	70
Şekil 4.63. Tutkal (Azime Güven Arşivi, Alanya 2018).....	70
Şekil 4.64. Yeşil kâğıt bant (Azime Güven Arşivi, Alanya 2018).....	71
Şekil 4.65. Ham kozaların gül çiçeği kalıbına göre yaprakların kesimi (Azime Güven Arşivi, Alanya, 2019).	72
Şekil 4.66. a-b. Yaprakların katlarından ayrılması (Azime Güven Arşivi, Alanya, 2019).	72
Şekil 4.67. Gül çiçeği yapraklarının kırmızıya boyanması (Azime Güven Arşivi, Alanya, 2019).....	73
Şekil 4.68. Gül çiçeği dal yapraklarının yeşile boyanması (Azime Güven Arşivi, Alanya, 2019).....	73
Şekil 4.69. Kırmızı ve yeşile boyanmış gül çiçeği yapraklarının kurutulması (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).	74

Şekil 4.70. Kesilmiş telin ucu karga burun yardımı ile daire şeklinde kıvrılması (Azime Güven Arşivi, Alanya, 2019).....	74
Şekil 4.71. Kıvrılan tel uçlarının pamuk yardımı ile sarılması (Azime Güven Arşivi, Alanya, 2019).....	75
Şekil 4.72. İp yardımı ile gül yaprağının tele düğüm atılarak sabitleştirilmesi (Azime Güven Arşivi, Alanya, 2019).	75
Şekil 4.73. a-b. Yaprakların çiçek sapına ileve edilerek sarılması (Azime Güven Arşivi, Alanya, 2019).	76
Şekil 4.74. Gül çiçeği (Azime Güven Arşivi, Alanya, 2019).....	76
Şekil 4.75. Kozaların ful çiçeği kalıbına uygun ful çiçeği yapraklarının kesimi (Azime Güven Arşivi, Alanya, 2019).....	77
Şekil 4.76. Kesimi yapılmış ve katlarından ayrılmış ful çiçeği yaprakları (Azime Güven Arşivi, Alanya, 2019).	78
Şekil 4.77. Ful çiçeği dal yapraklarının yeşile boyanması(Azime Güven Arşivi, Alanya, 2019).....	78
Şekil 4.78. Ful çiçeği dal yapraklarının yeşile boyanması (Azime Güven Arşivi, Alanya, 2019).....	79
Şekil 4.79. Ful çiçeği yapraklarının tele geçirilmesi (Azime Güven Arşivi, Alanya, 2019).	79
Şekil 4.80. Tele geçirilerek oluşturulmuş ful çiçeği (Azime Güven Arşivi, Alanya, 2019).	80
Şekil 4.81. Yaprakların çiçek sapına ilave edilerek sarılması (Azime Güven Arşivi, Alanya, 2019).....	80
Şekil 4.82. Ful çiçeği (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).	81
Şekil 4.83. a. Gül çiçeğinden gelin çiçeği, b. Ortanca çiçeğinden gelin çiçeği, (Azime Güven arşivi, Alanya 2019).....	81
Şekil 4.84. Koza çiçeklerinden pano (Azime Güven arşivi, Alanya 2019).....	81
Şekil 4.85. a. Vazo içerisinde ortanca çiçeği, b. Vazo içerisinde karanfil çiçeği (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).....	82
Şekil 4.86. a. Vazo içerisinde koza çiçek çeşitleri, b. Kahve yanına çiçek, (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).	82
Şekil 4.87. a. Karanfil çiçeği tablo, b. Gül aralarında armut çiçeği birleşiminden koza çiçeği tablo, (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).....	82

Şekil 4.88. a. Demet biçiminde nergiz çiçeği, b. Vazo içinde portakal çiçeği (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).	83
Şekil 4.89. Gelincik, papatya, kelebek birleşiminden koza çiçeği tablo (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).	78
Şekil 4.90. a. Saksı içerisinde orkide çiçeği, b. Saksı içerisinde küpeli çiçeği, (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).	78
Şekil 4.91. a. Gül çiçeği tablo, b. Gül Çiçeği yakından fotoğrafı (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).	84
Şekil 4.92. Refika Toklu ve kursiyerleri (Avrupa Postası Arşivi, 2012).	85
Şekil 4.93. a. Seyfettin Çelik'in günümüzdeki fotoğrafı b. gençlik fotoğrafı (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).	86
Şekil 4.94. Seyfettin Çelik'in "İpek Dünyası" isimli dükkânı (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).	87
Şekil 4.95. Seyfettin Çelik'in ipekli el sanatlarında kullandığı koza (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).	87
Şekil 4.96. Kozaların kaynatılması (Azime Güven Arşivi, Alanya, 2019).	88
Şekil 4.97. İplik ucun çile makinasına bağlanması (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019)..	89
Şekil 4.98. Kozadan ipliklerin çekilerek koza ipliklerinin dolanması (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).	89
Şekil 4.99. İpek ipliğinin kurutulması (Azime Güven Arşivi, Alanya, 2019).	90
Şekil 4.100. Seyfettin Çelik'in ipekli el sanatında kullandığı tezgâhın yandan görüntüsü (Azime Güven Arşivi, Alanya, 2019).	90
Şekil 4.101. Seyfettin Çelik'in ipekli el sanatında kullandığı tezgâh (Azime Güven Arşivi, Alanya, 2019).	91
Şekil 4.102. Otomatik Makinada Dolanmış Masır (Azime Güven Arşivi, Alanya, 2019).	91
Şekil 4.103. Gücü (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).	92
Şekil 4.104. Sıkıştırıcı değnek (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).	92
Şekil 4.105. Mekik (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).	92
Şekil 4.106. Selmin Ağacı (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).	93
Şekil 4.107. Tarak (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).	93
Şekil 4.108. Tefe (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).	93
Şekil 4.109. Otomatik iplik makina (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).	94
Şekil 4.110. Otomatik iplik büküm makina (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).	94

Şekil 4.111. Çözücü aparatı (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).....	95
Şekil 4.112. Makara (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).....	95
Şekil 4.113. Otomatik makinada iplik bükümü ve Çözücü çözme işlemi (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).....	96
Şekil 4.114. Çözücüde ipliklerin karışmasını önleyen ağızlık kısmının oluşması (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).....	97
Şekil 4.115. Çözücü ucunu büküm makinasına dolama (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).....	97
Şekil 4.116. Çözücü ucunu büküm Makinasına Bağlama (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).....	98
Şekil 4.117. Diğer yarısından kalan çözücü ucunu bağama ve makina sıklığını ayarlama (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).....	98
Şekil 4.118. İpek ipliğin çözülmesi ve bükülmesi (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).....	99
Şekil 4.119. İplik büküm makinası silindirinden çıkarılmış çile halindeki çözücü ipliği (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).....	99
Şekil 4.120. İpek İpliklerinin boyanması için hazırlanan boya kazanı (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).....	100
Şekil 4.121. a. b. İpek iplik çözücüleri gücü tellerinden geçirilmesi (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).....	100
Şekil 4.122. Dokuma tezgâhının ön silindirine küçük gruplar halinde bağlama (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).....	101
Şekil 4.123. İplik ucu dokuma tezgâhının arka silindirine geçirerek tezgâha bağlama (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).....	101
Şekil 4.124. Mekiği tezgâha bağlayarak ipek kumaş dokumasının hazırlanması (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).....	96
Şekil 4.125. a. Makinalı kara tezgâh da bir buçuk metre eninde kumaş dokuma b. İpek kumaşın yakından görünüşü (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).....	102
Şekil 4.126. a. Makinalı kara tezgâhta yirmi beş otuz santim fular dokuma b. fuların yakından fotoğrafı (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).....	103
Şekil 4.127. İpek kuşağın kesimi (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).....	103
Şekil 4.128. Kesimi yapılmış olan dokumanın saçak ipliklerinin bükümü (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).....	104

Şekil 4.129. Alttaki pişmemiş ipek iplik ile dokunmuş (kolalanmamış) kumaş altta görüntüsü görünen, pişmiş ipek iplik ile dokunmuş (kolalanmış) kumaş üste görüntüsü görünen (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).	104
Şekil 4.130. Seyfettin Çelik'in ipekten dokuduğu ürünlerden Alanya Kuşağı (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).	105
Şekil 4.131. Renkli şal dokumalar (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).	105
Şekil 4.132. Renkli şal dokuma (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).	105
Şekil 4.133. İpek kese (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).	106
Şekil 4.134. İpek gömlek (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).	106
Şekil 4.135. Araç ve gereçlerin imal edildiği atölye (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).	107
Şekil 4.136. Seyfettin Çelik'in usta öğreticilik yaptığı kurs fotoğrafı (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).	108
Şekil 4.137. Yusuf Çelik'in fotoğrafı (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).	109
Şekil 4.138. Alanya kooperatifinden gelmiş kuluçka (kutuda) koza yumurtaları (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).	110
Şekil 4.139. Kutudan çıkarılmış ipekböceği (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).	110
Şekil 4.140. Dut yapraklarının toplanması (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).	111
Şekil 4.141. Beyaz dut ağacı yaprağı (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).	111
Şekil 4.142. Bıçak yardımıyla kıyılan dut yaprağı (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).	111
Şekil 4.143. Kerevetden raflar (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).	112
Şekil 4.144. Askıdan raflar (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).	112
Şekil 4.145. Sıcaklık ve nem ölçer (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).	113
Şekil 4.146. Böcek Yumurtadan Çıkarken (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).	113
Şekil 4.147. Yumurtadan Çıkmış Böcek (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).	114
Şekil 4.148. Yumurtadan çıkarılan ipekböceklerinin kerevet (tahta) raflarda dut yaprakları ile beslenmesi (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).	114
Şekil 4.149. Dinlenen böcekler (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).	114
Şekil 4.150. Dut yaprağı yiyen ipekböceği (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).	115
Şekil 4.151. Koza yapmaya hazırlanan böceklere askıların (dalların) koyulması (Azime Güven Arşivi, Alanya, 2019).	115
Şekil 4.152. Askıların (dalların) arasında böceğin koza örmeye başlaması (Azime Güven Arşivi, Alanya, 2019).	116

Şekil 4.153. Askıların (dalların) arasındaki kozanın dinlenmesi (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).....	116
Şekil 4.154. Askıdan ayrılmış ipek kozaları (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).....	117
Şekil 4.155. Koza fırınında kozanın boğulup kurutulması (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).....	117
Şekil 4.156. Koza (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).....	118

SİMGELER VE KISALTMALAR

Kısaltmalar

Açıklamalar

age.

Adı Geçen Eser

agm.

Adı Geçen Makale

akt.

Aktaran

c.

Cilt

çev.

Çeviren

der.

Derleyen

E.T.

Erişim Tarihi

DİA

Diyanet İslam Ansiklopedisi

düz.

Düzenleyen

ed.

Editör

s

Sayfa

ss.

Sayfa Sayısı

BÖLÜM I

1. GİRİŞ

Tarihsel süreçte asırlardır geniş bir düzlemi içinde barındıran el sanatları, toplumların yeteneklerini, beğenilerini, düşünce ve duygularını yansıtan bir görev üstlenmiştir. Sadece bunlarla da kalmayıp üretildikleri zamanın ve coğrafyanın sosyal, siyasi, dini, ekonomik, estetik algı, normlar kısacası bireyin hayatını tasarlayan her alan el sanatlarının beslendiği bir kaynak olma özelliği taşımıştır (Kahveci, 1998: 387).

Küresel bağlamda el sanatları ele alındığında ortak değer yargıları içerisinde belirli bir bölgede yaşamış toplumların somut bir mirasıdır. Kültürel zenginlik bağlamında önemli bir noktada yer alan el sanatları, sahip olduğu toplumun tarihini, kültürünü ve sosyal yaşamın her alanını yansıtan bir belge niteliği taşımaktadır. Tarihe ait birçok bilgiler bu doğrultuda açığa çıkarılmıştır. Buradan hareketle toplumlar geçmişlerine ait değer yargılarını, sosyal ilişkilerini ve zevklerini nesilden nesile aktarılmış olan el sanatları ile öğrenmiş ve benimsemiştir. Geçmişle gelecek arasında bağ kurmayı başaran el sanatlarını belli bir estetik algı içerisinde belli bir duygu ve düşünce çerçevesinde bireyin sosyal yaşamında önem verdiği değer yargılarını ve temel ihtiyaçlarını işlevsellikle çevreleyen bir uğraşı alanı olarak özetlemek mümkündür (Aytaç, 1989: 317).

Bir milletin geleneklerini yaşatan geleneksel el sanatları, belirli coğrafyadaki gelenek ve görenekleri ürettiği ürünlerle ortaya koyar. Bireylere ait duygusal kimlik ve aidiyet duygularını içerisinde barındıran bu ürünler, insan için ölümsüz bir değer olarak karşımıza çıkmaktadır. Genel olarak kırsal coğrafyalarda doğan ve aktif olarak sürdürülen geleneksel el sanatları, modernleşmeyle birlikte gelen kentlere göç olgusu refleksi her toplumda kaybolmaya veya unutulmaya başlamıştır. Bu gelişmelere rağmen eğitim yoluyla usta-çırak ilişkisi içerisinde veya aileden aktarım yoluyla devam etmiştir. Günümüz modernleşen insan yaşamı koşutunda ortaya çıkan ekonomik iyileşme ve maddi kaynakları daha hızlı elde etme ihtiyacı ile geleneksel el sanatlarının sürdürülebilirliği giderek zorlaşmaya başlamıştır (Jing, 2009: 99).

Geleneksel el sanatları içerisinde el dokumaları, temelde bireyin barınma ve korunma gibi temel ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik ortaya çıksa da geçen tarihsel süreçten günümüze kadar, bu ihtiyaçlara duyguların, değer yargıların ve estetik algının katılması ile işlevsel boyutlarda değişim ve gelişim göstermiştir. Dokumacılık ve tekstil sanatları gibi materyal, işlevsellik, yöntem ve desen yönüyle ele alındığında, yapıldığı bölgeye ve yaşama

incelemektir. İpekli el sanatları Alanya için her ne kadar önemini koruyarak günümüze gelmiş olsa da, bugüne gelmesinde emeği geçen kişileri konu alan bir çalışma bulunmamaktadır. Bu araştırmanın problemi söz konusu eksikliği gidermektir. Kamu kurumlarından alınan bilgilere dayalı olarak seçilen Alanya ipekli el sanatlarında faaliyet gösteren kişiler olan, İpekli dokumacılıkta; Seyfettin Çelik ve Nurten Gümüş, Koza Çiçek yapımında; Refika Toklu, Koza yetiştiriciliği alanında; Yusuf Çelik, koza pazarlaması alanında Rauf Sadullahoğlu bu çalışmanın konusu ve kapsamı içerisinde ele alınmıştır.

1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ

Alanya yurdumuzun önemli bir turistik ve tarihi ilçesidir. Anadolu İpekyolu'nun Akdeniz'e açılan penceresi olduğu için tarih boyunca birçok seyyahın uğrak yeri olmuştur. Alanya ve çevresi turizm için önemli bir konuma sahiptir. Alanya'da ipekböcekçiliğinin köklü bir geçmişi vardır. Bu el sanatı, kadın iş gücünün değerlendirilmesine ve yöre ekonomisine katkı sağlaması açısından önemlidir.

Bu çalışmanın amacı günümüzde Alanya'da ipekli el sanatlara yön veren önemli kişileri gün ışığına çıkarmak ve onların biyografilerini hazırlayarak Alanya ipekböcekçiliğine yaptıkları somut katkıları ortaya koymaktır. Alanya ipek böcekçiliğinin tarihi geçmişi irdelendiğinde farklı alanlarda emek harcamış ve yörede ipekböcekçiliğine yön verdiği varsayılan beş isim ön plana çıkmaktadır.

Bunlardan birincisi; Seyfettin Çelik, Alanya Sapadere'deki ipekli dokuma atölyelerinin ilk kurucularındandır biridir. Sanatını Bursalı ustalardan öğrenmiştir. Kendine ait ipek dokuma atölyesinde günümüze kadar çalışmasını sürdüren bir ipek dokuma ustasıdır. Alanya'da ipek dokuma alanında, usta olarak bu işi ilk öğrenen ve öğreten kişi olmuştur. Kendi atölyesinde hem yarı otomatik (Kara tezgâh) hem de el tezgâhlarında kumaş ipek dokuma sanatını sürdürmekte, ipek şal, kravat, fular, hamam kesesi gibi ipekli dokumalar üretmektedir.

Bunlardan ikincisi; Alanya Kale yolu'nda yaşayan bir başka ipek dokuma ustası olan Nurten Gümüş'tür. Nurten Gümüş, bu işi yapan en eski ve yaşlı ustalardandır. İpekli dokumacılık sanatını atalarından öğrenerek günümüze kadar sürdürmüştür. Herhangi bir kurs ya da okul eğitimi bulunmamaktadır. Nurten Gümüş, elbiselik bürümcük kumaş dokumuştur, halen kendi evinde eni dar fular dokuyarak bunları birleştirip, salon takımı üzerine nakış işleyerek sanatını sürdürmektedir. Gümüş ipek fular, Alanya kuşağı gibi ipekli dokumalar üretmektedir. Alanya Halk Eğitim Merkezlerinden (unutulmaya yüz tutmuş) usta

eğitcilik belgesi ve Ankara Kültür Müdürlüğünden sanatçı belgesi almıştır. Alanya Belediyesi bünyesinde açılan ipekli el sanatı kurslarında 21 öğrenciye eğitmenlik yapmıştır.

Bunlardan üçüncüsü; Alanya Hasbahçe’de yaşayan bir koza çiçek ustası olan Refika Toklu’dur. Refika Toklu, bu işi yapan en eski ustalardandır. Koza çiçek sanatını atalarından öğrenerek günümüze kadar sürdürmüştür. Herhangi bir kurs ya da okul eğitimi bulunmamaktadır. Refika Toklu, halen kendi evinde ipek kozasından gül, karanfil, gelincik, yasemin, yaka iğneleri, peçete süsleri, koza çiçeklerinden tablolar üretmektedir. İlçe Tarım Müdürlüğü bünyesinde açılan ipek kozası çiçek kurslarında eğitmenlik yapmıştır.

Bunlardan dördüncüsü; Yusuf Çelik, Alanya Sapadere’de yaşayan koza yetiştiriciliği ve ipek alanında çalışan en eski ustalardandır. Yusuf Çelik koza yetiştiriciliğini baba mesleği olarak günümüze kadar sürdürmüştür.

Bunlardan beşincisi; Rauf Sadullahoğlu Alanya Merkez Mahallesi’nde yaşamaktadır. Uzun zamandır Alanya’da yetiştirilen kozaların pazarlanması alanında hizmet vermiştir. Yörede yetiştirilen kozaların Bursa Koza Birliğe satılmasını sağlayan ilk kişi olarak günümüzde bilinmektedir. Bu işi şu an devam ettirmemektedir.

1.3. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI

Bu çalışma Alanya yöresi ve ipekli el sanatları ile sınırlıdır. Araştırmada belirli özellikleri esas alınarak belirlenen kişilere araştırmacı tarafından oluşturulan, yarı yapılandırılmış ve açık uçlu sorular yöneltilmiştir. Yörede ipekböcekçiliğine katkı sağlayan beş kişinin bilgileri kendilerinden derlenmiş, önceden hazırlanan sorulara algıları dâhilinde samimi cevaplar verdikleri varsayılmıştır.

1.4. TANIMLAR

İpek: İpek böcekleri tarafından üretilen ve molekül olarak 350.000 daltona varan bir ağırlığa sahip, glisin ve alanin amino asitlerle birlikte fibroin ve serisin proteinlerini içeren, anti-paralel beta yaprakları biçiminde birden çok polipeptit zincirinden şekillenen ve kozayı meydana getiren ipliksi salgı maddesi şeklinde anlaşılmaktadır (Karol, Suludere ve Ayvalı, 1998: 154). Kolay boyanabilmesi, yumuşak olması ve dayanıklılığı ile tarih boyunca sıklıkla tercih edilen bir hammadde olmuştur (Karacadağlı Çalık, 2017: 27).

İpek Böceği: Latince adı bombyx mori L. olan ipekböceği cinsi esasen bir kelebekgil familyasındandır. İpek kozası ürettiği dönem tırtıl formunda olduğu dönemdir. Genellikle

dut ağacının yaprağıyla beslenir. Bombyx mori L. cinsi ipekböceği ailesinde ipek kozasını ürettiği için en çok tercih edilen cinstir (Atav ve Namırtı, 2011: 112).

İpekböcekçiliği: İpekböcekçiliği uğraşı, dut ağacının yetiştirilmesinden başlayan bir süreçtir. İpeğin hammaddesi olarak dut ağacı yaprağı en önemli unsurdur. İpekböcekçiliği oldukça fazla iş gücü istemeyen bir tarım faaliyeti olarak değerlendirilmektedir (Günbulut, 2013a: 1).

Kumaş: Düzenli bir yüzey oluşturma noktasında sabit kalınlığa sahip olan, bununla birlikte esnek, ince ve sağlam bir doku yüzeyi oluşturacak şekilde tekstil liflerinin bir araya getirilmesiyle elde edilen her türlü yapı olarak anlandırılmaktadır (Kaya, 2016: 2).

Dokuma kumaş: Atkı ve çözgü adı verilen iki iplik grubunun dik açıda birbiriyle kesişmesi ve bağlantılar yapması neticesinde oluşan bir kumaş türüdür. Kumaş boyunca yer alan iplikler çözgü, kumaş enince yer alan iplikler, atkı adını alırlar (Kaya, 2016: 2).

Koza: Pulkanathılar familyasından olan ipekböceğinin doğal gelişim sürecinde tırtıldan kelebeğe dönüşürken kendini ürettiği koruma alanı olarak inşa ettiği ipek yapıya denir (Yaşayanlar, 2013: 2).

Haşıl: İpek ipliklerinin dayanımını arttırmak, iplik yüzeyinin düzgünlüğünü ve kayganlığını arttırarak iplikler arası veya ipliklerle metallere arası sürtünmeyi azaltmak, iplik yüzeyinden dışarı çıkan lifleri iplik yüzeyine yapıştırmak, kesiksiz ipliklerde ise filamentlerin dağılmasını önlemek amacıyla çözgü ipliklerinin bir film tabakasıyla kaplanması işlemidir.

İlgidir: Yumak durumundaki ipliği çile yapmakta kullanılan iki kollu çengelli tahta araçtır. Koza, su dolu bir kazan içerisine atılır. Koza kaynadıktan sonra kozanın ipliğini çıkarmak için kullanılan; ortalama boyu 50 santimetre, iki ucunda koza ipliğini sarmak için çıkıntı bulunan tezgâh dışı diye tabir edilen makara şeklindeki bir alettir.

Çözgü: Dokuma kumaşın uzunluğu boyunca kenara paralel olan ipliklere çözgü denir. İçinden tahar planına göre atkılarının geçirildiği, dokunacak kumaşın uzunluğunu oluşturan uzunlamasına ipliklerin her biri olarak tarif edilmektedir. Dokumacılıkta kumaşı oluşturan iki iplik sisteminden kumaşın boyuna doğru yani kenarına paralel olarak yönlendirilmiş olan iplerdir. Çözgü iplikleri, atkı iplikleriyle dik açıdadır. Bu iki iplik birlikte kumaşın dokusunu oluşturur. Dokuma tezgâhına getirilmeden önce sarıldıkları bobinlere çözgü levendi denir. Paralel ve konik sarım olmak üzere iki farklı çözgü hazırlama sistemi vardır.

Paralel (düz) sarım: İplik bobinleri desen ve renk sırasına göre çağlığa yerleştirilir. Çağlık tertibatında bobinler iğ adı verilen kısma yerleştirilir. Çağlıklarda ipliğin sabit salınması için fren tertibatı ve iplik kopması durumunda uyarı sistemi bulunur. Paralel sarımda çözgü tel sayısı çağlık kapasitesine bağlıdır. Dokumada kullanılacak çözgü tel sayısına ise haşıl makinesinde yeterli sayıda çözgü levendinin eklenmesiyle ulaşırız.

Konik sarım: Çağlıktan gelen iplikler gaybe halinde dolap tabir edilen silindire sarılır. Gaybe ipliklerin sıklığı çözgüde istenen sıklığa ulaşılıncaya kadar sarma işlemi devam eder.

BÖLÜM II

2. ARAŞTIRMANIN KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ

2.1. TÜRKİYE’DE İPEK BÖCEKÇİLİĞİ’NE GENEL BİR BAKIŞ

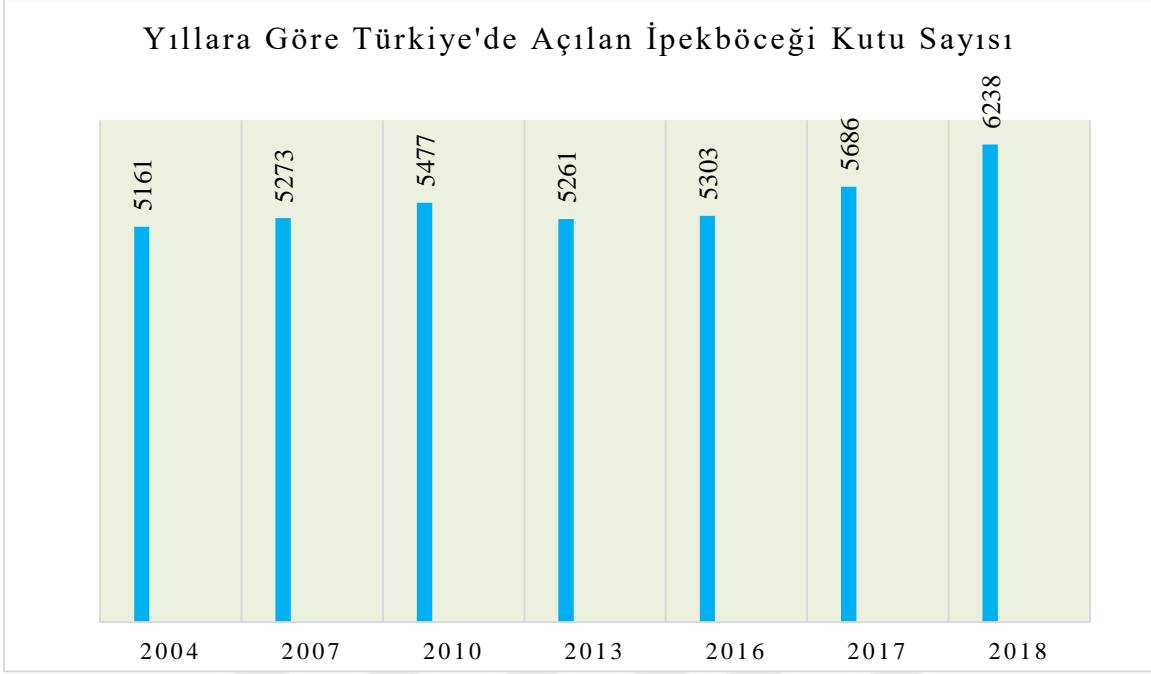
Türkiye’deki ipekböcekçiliğinin kurumsal arka planına bakıldığında ilk olarak karşımıza Bursa İpekböcekçiliği Araştırma Enstitüsü çıkmaktadır. Bu enstitü 31 Aralık 2004 tarihine kadar ipekböcekçiliğinin tek kamusal kuruluşu olmuştur. Bu tarihten sonra kurulan ipekböcekçiliği altında çeşitli arge programları yürütme, tohum temini, kozaların satışı ve dut fidanı yetiştiriciliği faaliyetleri Tarım ve Orman Bakanlığı’na bağlı Tarım il müdürlüklerinde sürdürülmüştür. Diğer yandan üreticilere tek örgütsel kurum “Bursa Koza Tarım Satış Kooperatifleri Birliği (Kozabirlik)”dir. Kozabirlik bünyesinde beş Koza Tarım Satış Koperatifi yer almaktadır. Bu kooperatifler, Bursa, Bilecik, Eskişehir (Sarıcakaya), Adapazarı ve Antalya (Alanya)’da yer almaktadır (Şahan ve Akbaba, 2020: 214).

Türkiye’de 1500 yıl öncesine dayanan ipekböcekçiliği, ekonomik şartlar sebebiyle oldukça azalsa da yine de vazgeçemediği geleneksel bir tarımsal uğraş olarak devamlılık göstermektedir. Bu tarihsel süreç içerisinde üç yerli ipekböceği ırkı yetiştirilmiş ve günümüzde de yetiştirilmeye devam etmektedir. Bu üç ırk, “Bursa Beyazı”, “Alaca” ve “Hatay sarısı”dır.

Tohum ırklarının ıslah edilmesi kaliteli ipek üretimi için oldukça önemlidir. Bu amaçla 1972 yılında ülkemizde de iki saf Japon ve Çin ırkının ırkın melezlenmesi ile ortaya çıkan polihibrit ipekböceğinin tohumu üretilmiştir. Böylelikle üreticiye daha kaliteli ve ucuz tohum elde etme imkânı sağlanmıştır. Türkiye, dünya sıralamasında tohum bakımından en kaliteli üretim sağlayan ilk üç ülke arasında yer almaktadır. Ülke içindeki yerli üretim tohum talebi çok rahatlıkla karşılanmakta ve arz fazlası tohumlar da Mısır, Yunanistan, İran ve İtalya gibi ülkelere ihraç edilmektedir (www.koksav.org.tr, 20.12.2019).

Türkiye’de açılan ipekböceği kutusu noktasında Kozabirliğin verilerinden hareketle 2004 yılından itibaren ciddi artışın olduğu tespit edilmiştir. Bu artışın yaklaşık olarak % 21’lik bir seviyeye denk geldiği ifade edilmiştir. Özellikle tohum kalitesindeki yükseliş daha kaliteli koza üretiminde verimliliği arttırmıştır. Fakat bütün bu gelişmelere rağmen ham ipek üretiminde ciddi bir ilerleme kat edilememiştir. Dolayısıyla tohumlardaki verimlilik ile ham ipek üretimindeki artma arasında aynı paralellikte bir gelişme söz konusu olmamıştır. Nitekim 2004 yılıyla 2018 arasında ham ipek üretiminde % 34’lük bir azalış izlenmiştir (Söylemezoğlu, vd. 2020: 200).

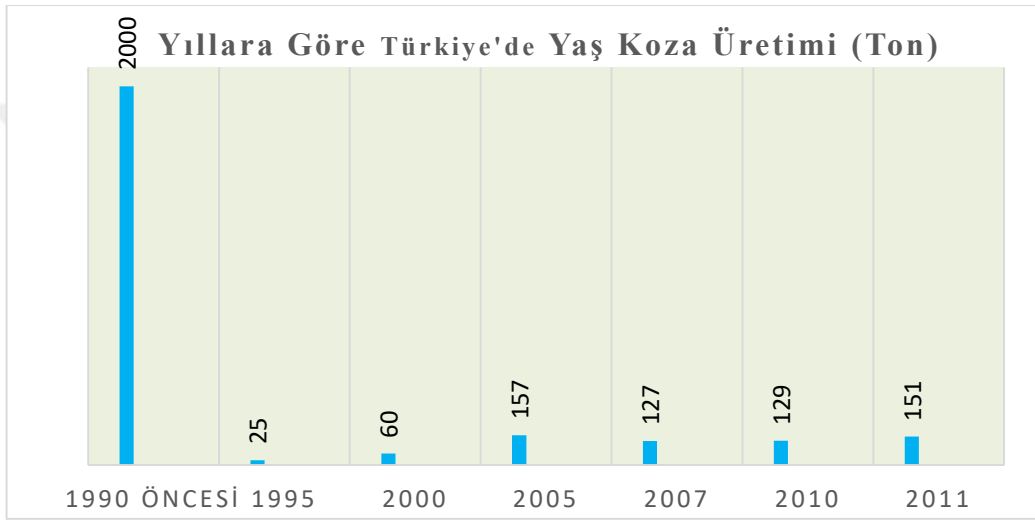
Yıllara göre ele alındığında ise 2004 yılında 5161; 2007 yılında 5273; 2010 yılında 5477; 2013 yılında 5261; 2016 yılında 5303; 2017 yılında 5686 ve 2018 yılında ise 6238 ipekböceği kutusunun açıldığı aktarılmıştır (Şekil 2.1).

Şekil 2.1. Yıllara göre Türkiye'de açılan ipekböceği kutu sayısı, (Esnaf, Sanatkârlar ve Kooperatifçilik Genel Müdürlüğü Raporu, 2019; akt. Söylemezoğlu, vd. 2020: 200).

1995'ten 2011 yılları arasında dünyadaki yaş koza üretimi ele alındığında ilk sırada Çin yer almıştır. Ulaşılan veriler ışığında 1995 yılı ile 2011 yılları arasında dünya genelinde en çok yaş koza üretimi yapan ilk 10 ülke ele alındığında ilk sırada yer alan Çin, 1995 yılında 790.000 ton yaş koza üretimi yaparken bu oranı 2011 yılına geldiğinde 661.000 ton seviyesine indirmiştir. Hindistan 1995'te 128.349 ton yaş koza üretimini 2011 yılında 132.065 tona geriletmiştir. Özbekistan yaş köze üretiminde dünya genelinde üçüncü sıraya yerleşmiş ve 1995'te 980 ton yaş koza üretim miktarını 2005 yılına gelindiğinde 126.361 ton seviyesine yükseltmiştir. Özbekistan'ın 2011 yılına dair yaş koza üretim miktarı verilerine ulaşılamamıştır. Brezilya 1995 yılındaki 16.260 ton yaş koza üretim miktarını 2011'de 3037 ton seviyesine çekmiştir. İran'ın yaş koza üretimine dair net verilere ulaşılmaya da 2000 yılında 5552 ton civarındaki yaş koza üretimini, giderek düşürmüş ve 2007 yılına gelindiğinde 1665 ton seviyelerinde üretim yapmıştır. Japonya, 1995'te 5351 ton yaş koza üretimi yaparken 2011 yılına gelindiğinde ise bu oran, 220 ton civarına gerilemiştir. Endonezya 939 ton üretim yaptığı 1995 yılına kıyasla 2011 yılındaki üretim seviyesi 152 ton seviyelerine inmiştir. Bulgaristan, ise 1995 yılındaki 93 ton seviyesindeki üretimini 2011 yılında 49 ton seviyesine yükseltmiştir (Şahan ve Akbaba 2020: 216).

Dünya ülkelerinde en güncel veriler ışığında yaş koza üretim miktarının durumu bu haldeyken Türkiye en çok üretim yapan ilk on ülke arasına girmeyi başarmıştır. Yıllara göre ele alındığında 1995 yılında 25 ton, 2000 yılında 60 ton 2005 yılında 157 ton, 2007 yılında 127 ton, 2010 yılında 129 ton 2011 yılında ise 151 ton seviyesine yükselmiştir. 1995-2011 arasında ülkemizdeki yaş koza üretimi diğer ülkelere nazaran daha istikrarlı bir oranla ilerleme kat etmiştir. Diğer ülkelerde özellikle 2007 yılı kırılmanın başladığı bir zaman dilimi olurken aynı yıl Türkiye üretimini 2 ton daha arttırmayı başarmıştır (Grafik 1). 2007 yılından sonra Türkiye’de diğer ülkelerde olduğu gibi yaklaşık olarak % 21’lik bir azalma olduğu görülmüştür (Şekil 2.2).

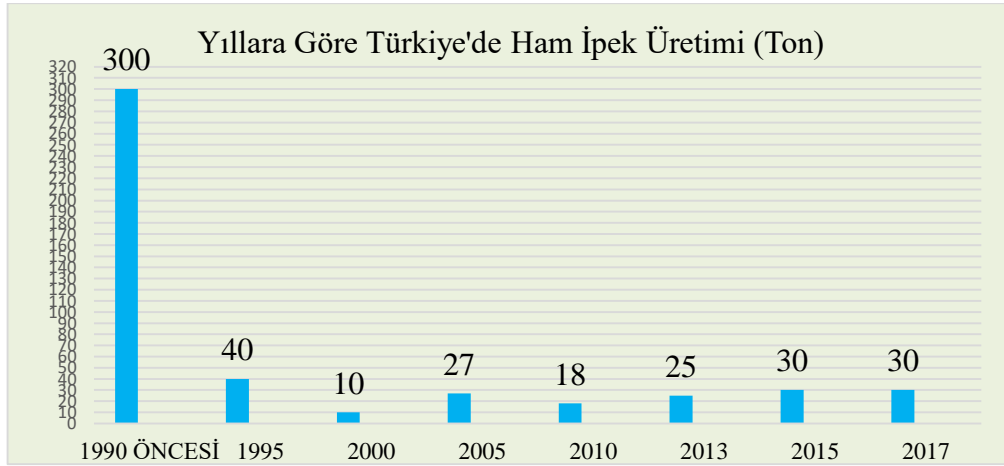
Şekil 2.2. Yıllara göre Türkiye’de yaş koza üretimi, (Şahan ve Akbaba 2020: 216).

2011 sonrası ise yaş koza üretiminin bütün dünyada düşüşe geçtiği ifade edilmiştir. Son 10 yılda en çok düşüş gösteren ülke Endonezya olmuştur. Diğer ülkelerde olduğu gibi Çin’de de her ne kadar üretim miktarında yaşanan düşüşler olsa da halen dünyadaki genel yaş koza üretim miktarının %15’lik dilimini oluşturmaktadır. Günümüzde ise yaş koza üretiminde en çok üretim yapan ülkeler Çin, Hindistan ve Özbekistan olmuştur. Bu ülkelerdeki yıllık yaş koza üretim miktarı 1000 tonun üzerinde yer almaktadır (Şahan ve Akbaba 2020: 215).

Ham ipek üretimi ele alındığında ise Çin’in ilk sırada yer aldığını görmek mümkündür. 1995 yıllarıyla 2017 yılları arasındaki ipek üretiminin verileri ele alındığında genel olarak ipek üretiminin ciddi bir düşüş yaşadığı gözlemlenmiştir. 2010 sonrası bütün ülkelerde ipek üretiminde sistematik bir düşüşün yaşandığı ifade edilebilir. Diğer ülkelere nazaran maliyet giderleri daha az olan Çin’in ipek ihracatındaki faaliyetlerini hızlandırmasıyla diğer ülkelerde yaşanan düşüş doğru orantılı gelişmiştir. Dünyadaki ipek

üretiminde ilk sırada yer alan Çin, Hindistan ve Özbekistan ise bu düşüşün dışında kalmış ve üretim kapasitelerini yükseltmişlerdir. Çin, ipek üretimini 1995 yılında 67.113 tondan 2017’de 142.000 ton seviyesine; Hindistan 15.045 tondan 31.906 ton seviyesine; Özbekistan, 1100 tondan 1200 ton seviyesine yükselmiştir. Düşüşün yaşandığı diğer ülkeler ele alındığında, Brezilya 2468 tondan 600 tona; Tayland, 1075 tondan 680 tona; İran, 900 tondan 120 tona; Vietnam, 1349 tondan 520 tona; Japonya 3228 tondan 20 tona; Endonezya 135 tondan 2,5 tona, Bulgaristan ise 14 tondan 10 tona gerilemiştir (Şahan ve Akbaba 2020: 216).

Ham ipek üretiminde ilk on ülke arasında yer alan Türkiye ele alındığında ise 1990 öncesinde yaş koza üretimi yıllık 2000 ton, ham ipek üretiminde ise 300 ton ortalamalarında seyrederken bu oranlar 1990 sonrası Çin’in ucuz maliyetli yaş koza ve ham ipek ihracatı sebebiyle hızla düşüşe geçmiştir. 1995 yılında 40 tonluk üretimini 2000 yılında ciddi bir kırılma ile 10 seviyesine düşürdüğü görülmektedir. Bu düşüş dönemin ülke ekonomisi ile doğru orantılıdır. 2005 yılına gelindiğinde ise hızlı bir yükselişe geçerek 27 ton seviyesine getirmiştir. 2010 yılında bu oran yeniden düşüş yaşayarak 18 tona gerilemiştir. 2013 yılında yeniden bir toparlanmayla ülkedeki ipek üretimi 25 tona yükselmiştir. 2015 ve en güncel veri olan 2017 yıllarında ise Türkiye’deki ipek üretimi 30 ton seviyesinde gerçekleşmiştir. Sonuç olarak Türkiye, halen 1995’teki ipek üretim seviyesine ulaşmış değildir (Şekil 2.3).

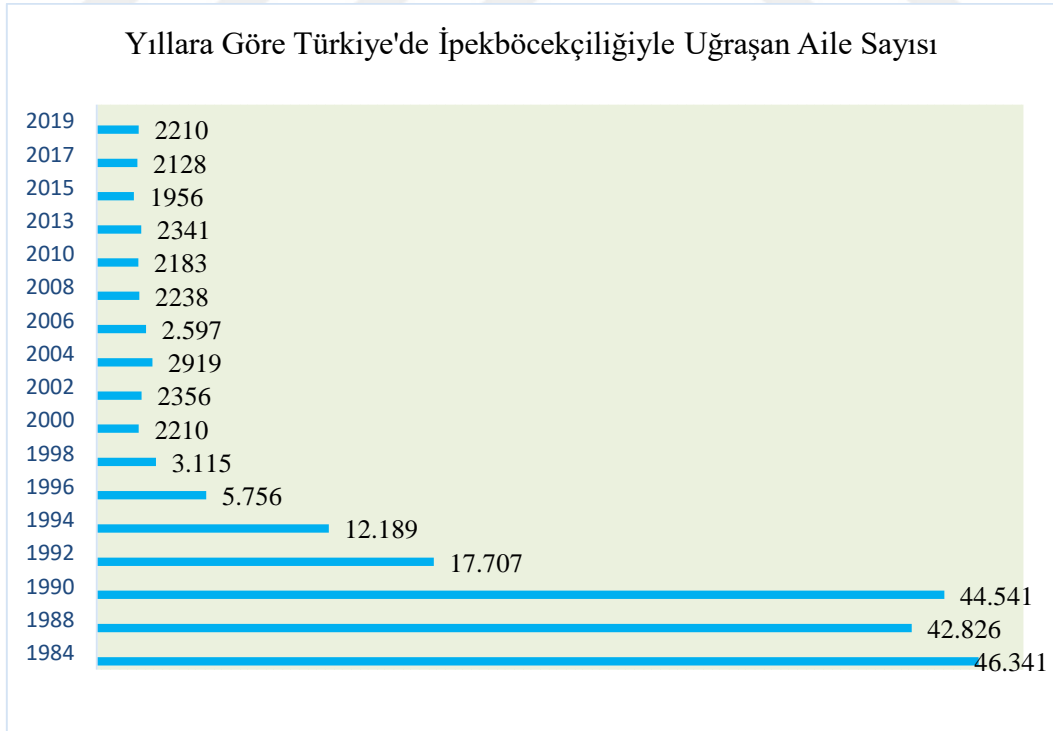

Şekil 2.3. Yıllara göre türkiye'de ham ipek üretimi (ton), (Şahan ve Akbaba 2020: 216).

Türkiye’deki yaş koza ve ipek üretiminin ardından ipekböcekçiliği ile uğraşan nüfus ele alındığında 1995’ten sonra ciddi bir düşüşün yaşandığı görülmektedir. Bun da temel sebebi Çin’den alınan ucuz maliyetli ham ipeklerin veya kozaların piyasaya hâkim olmasıyla doğru orantılıdır. Kozaların kg satışlarındaki ciddi düşüşler sebebiyle 1990 öncesine göre 1992 ve 1994 yıllarında ipekböcekçiliğiyle uğraşan ailelerin sayısında giderek %50’lik bir

azalma yaşanmıştır. 1984 yılında 1 kg kozanın ücreti 4,45 dolarken 1993 yılına gelindiğinde 1,94 dolar seviyelerine kadar düşmesi artık üreticinin tamamen bu işten uzaklaşmasının zeminini hazırlamıştır. Kısacası üretici de neredeyse 10 sene öncesindeki fiyattan kozaları satmak yerine bu işi tamamen bırakmayı tercih etmişlerdir (Şahan ve Akbaba 2020: 217).

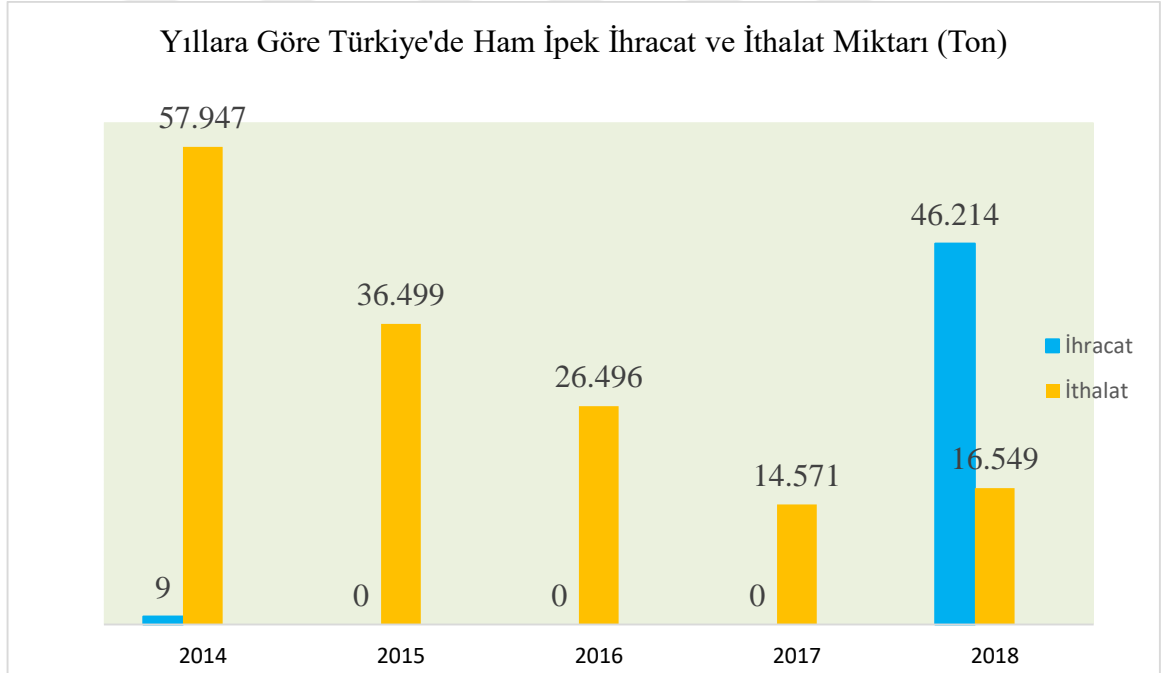
Yıllara göre ipekböcekçiliği ile uğraşan aile sayısı ele alındığında, 1984 yılında 46.341 aile; 1988 yılında 42.826 aile; 1990 yılında 44.651 aile; 1992 yılında 17.707 aile; 1994 yılında 12.189 aile; 1996 yılında 5.756 aile; 1998 yılında 3.115 aile; 1998 yılında 3.115 aile; 2000 yılında 2.210 aile; 2002 yılında 2356 aile; 2004 yılında 2.919 aile; 2006 yılında 2597 aile; 2008 yılında 2.238 aile; 2010 yılında 2.183 aile; 2013 yılında 2.341 aile; 2013 yılında 2.341 aile; 2015 yılında 1.956 aile; 2017 yılında 2.128 aile; 2018 yılında 2.210 aile ve nihayetinde 2019 yılında ise 2062 aile ipekböceği üretimiyle uğraşmıştır. Özellikle 1992 yılıyla yaşanan ciddi düşüş giderek devam etmiş 2000 yılı sonrasında ipekböcekçiliğiyle uğraşanların sayısında bir toparlanma görülse de 2010 sonrasında artık sabit olarak bu oran devam etmiştir. Buradan hareketle de 2010 sonrası ipekböcekçiliğiyle uğraşan ailelerin ikincil bir mesleği olmamasından ötürü bu işi geleneksel olarak aileden devam ettiren bireyler olduğu sonucunu çıkarmak mümkündür. Kısacası 2010 sonrası hep aynı aileler etrafında ipekböcekçiliği faaliyetlerinin devam ettiği ifade edilebilir (Şekil 2.4).

Şekil 2.4. Yıllara göre Türkiye'de ipekböcekçiliğiyle uğraşan aile sayısı, (Kozabirlik, 2019: akt. Şahan ve Akbaba 2020: 216).

Türkiye'nin ham ipek ihracatı ele alındığında 2014-2017 yıllarında üretime paralel olarak ciddi bir düşüş yaşandığı görülmektedir. 2014 yılında sadece 9 ton ham ipek ihraç edilebilmiştir. 2015, 2016 ve 2017 yılında hiçbir şekilde ham ipek ihracatı gerçekleşmemiştir. 2018 yılına gelindiğinde ise 46.214 ton ham ipek ihraç eden Türkiye, 309.930 dolarlık bir bütçe geliri elde etmiştir. İlk 4 yıla göre ciddi bir gelişme sağlamıştır. Diğer yandan ithalat rakamları ele alındığında ise ihracat faaliyetlerinin kat ve kat üzerinde yer almaktadır (Söylemezoğlu, vd. 2020: 201).

2014 yılında 57.947 ton (2.291.283 Dolar); 2015 yılında 36.499 ton (1.523.632 Dolar); 2016 yılında 26.496 ton (1.013.688 Dolar); 2017 yılında 14.571 ton (614.222 Dolar), 2018 yılında ise 16.549 ton (747.913 Dolar) ham ipek ithal edilmiştir. Bu rakamlar ele alındığında son 5 yılda ham ipek ticari faaliyetlerinde ihracatın neredeyse 3 kattan fazlası ithalatın yapıldığı görülmektedir (Şekil 2.5).

Şekil 2.5. Yıllara göre Türkiye'de ham ipek ihracat ve ithalat miktarı (ton), (TÜİK, 2019, akt. Söylemezoğlu, vd. 2020: 201).

Koza üretiminin en yoğun olduğu bölge Marmara bölgesidir. Çünkü 2008 yılında yaş koza üretiminin % 28'i bu bölgede gerçeklemiştir (www.koksav.org.tr, 20.12.2019). Bursa ili % 3,5'luk üretim payı ile Diyarbakır, Antalya, Bilecik, Ankara, Sakarya, Eskişehir ve Bolu illerinden sonra 8. sırada yer almıştır.

Üretilen ham ipeğin tamamına yakın bir bölümü ipek halı üretiminde kullanılmaktadır. Ancak ham ipek üretimi, ipek halı sektörünün ihtiyacını

karşılayamamaktadır. Bu yüzden son yıllarda Çin, Brezilya, Özbekistan ve Kırgızistan gibi ülkelerden ham ipek ithal edilmektedir. Ülkemizde üretilen ipek halının % 100'e yakını ise Almanya, Fransa başta olmak üzere Avrupa ülkelerine ve Amerika'ya ihraç edilmektedir (www.koksav.org.tr, 20.12.2019).

Türkiye'de yaş koza üretimi, çeşitli siyasi ve ekonomik sebeplerden dolayı 1990 yılından 2001 yılına kadar oldukça sert bir refleksle düşüşe geçmiştir. 2001 yılında sonra da her ne kadar Kozabirliğin ve kooperatiflerin verdiği mücadeleler olsa da günümüzde hâlâ 1990 öncesindeki üretim seviyelerine ulaşılmış değildir. 1990 sonrasında ipekböceği üretiminin düşüşe geçmesinin temel nedenleri şu şekilde sıralamak mümkündür:

- a. Dünya yaş koza üretiminde % 70'lik bir paya sahip olan Çin'in 1989 yılından itibaren koza fiyatlarını dumping uygulayarak düşürmesi,
- b. 1990'daki Körfez savaşının olumsuz etkileri,
- c. İran-İrak savaşının bitmesiyle İran'ın piyasalara dönerek ipek halı ihracatını tıkaması,
- d. Uzakdoğu'da başlayıp bütün dünya ülkelerini etkileyen Asya krizinin etkileri,
- e. Güneydoğu Anadolu bölgesinde yaşanan terör olayları,
- f. Marmara bölgesinde sanayinin gelişmesi, zirai mücadele ilaçlarının aşırı ve bilinçsiz kullanılması.

Diğer yandan 2001 sonrası kaliteli yaş koza üretiminin ve verimliliğin önüne geçen engellere bakıldığında şunlar sıralanabilir (Söylemezoğlu vd. 2020: 221):

- a. Dut bahçelerinin genel olarak oldukça yaşlı olması, yeni dikimlerin yapılmaması ve bunlara bağlı olarak yaprak verimi açısından ciddi düşüşlerin yaşanması kaliteli koza üretiminin önüne geçmektedir.
- b. Yetiştirme evlerinin eskiye nazaran daha kötü yapılarda hijyenik olmayan şartlara sahip olması koza verimine olumsuz yansımaktadır. Özellikle ahır ve atıl konumda bulunan eski evlerin kullanımı kozadaki verimi ciddi oranda düşürmektedir.
- c. İpekböceği odalarında hala geleneksel uygulamaların devam etmesi, ciddi sıcaklık ve nem oranlarına özen gösterilmemesi, koza verimini olumsuz etkilemektedir. Çin başta olmak üzere Uzakdoğu ülkelerinde kutu başına 38 kg

seviyelerinde bir koza verimi alınırken bu oran ülkemizde kutu başına en fazla 25-30 kg seviyelerini geçememektedir.

- d. Askı materyalinin hala geleneksel biçimde yöredeki bitkilerden kurutulan dallarla sağlandığından hatalı koza oluşmasına ve kozanın form bozukluklarına sebep olmaktadır. Çin, askı materyallerini daha teknolojik standartlara göre ayarlamış ve plastik aparatlar popüler hale getirmiştir. Bu sebeple ülkemizde de bu plastik askı aparatlarının kullanımının yaygınlaştırılması gerekmektedir.
- e. İpekböceği tohumlarında yaşanan bozulmalara bağlı olarak koza örmeme sorunları yaşanmaya başlanmıştır. Bu sebeple daha kaliteli damızlık seçiminin yapılması gerekmektedir.
- f. Özellikle tarımsal faaliyette kullanılan ilaçların direk olarak ipekböceğine ve kozalara etkisi olumsuz olarak yansımaktadır. Pestisis kullanımı direk olarak ipekböceğine ulaşmasa da dut yapraklarıyla ulaşmaktadır. Dut bahçelerinin tarımsal alanlara yakın olan dut bahçeleri, rüzgârın etkisiyle bölgedeki ilaçlamalara maruz kalmaktadır. Dolaylı olarak da bu dutlardaki yaprakları yiyen ipekböcekleri de etkilenmektedir.

2.2. ALANYA'DA İPEK BÖCEKÇİLİĞİNİN GELİŞİM SÜRECİ

Alanya bölgesi, ipekböceğinin yetiştirilmesi bakımından oldukça verimli bir iklime sahiptir. İpekböceğinin temel besin kaynağı olan dut ağacı yaprağının da bölgede kolayca yetişmesi bu verimliliğe katkı sağlamaktadır. Alanya bölgesi, ipekböcekçiliği ve ipek dokumacılığı konusunda büyük bir öneme sahiptir. Hem liman kenti olmasıyla hem de İpekyolu güzergâhı üzerinde bir uğrak yer olmasıyla ipek pazarında önemli uğrak noktası olmuştur (Zaimoğlu, 2012: 170; Özgür, 1996: 100).

Tarihsel olarak bölgede ipekböcekçiliğinin tam olarak ne zaman başladığına dair kesin kaynaklar yer almamaktadır. Bununla beraber bir Venedik tarihçisi olan Marino Sanudo, 14. yüzyılda bölgede ipek ürünlerinin aktif olarak ticaretinin yapıldığını belirtmiştir (akt. Oğuz, 2004: 35; Bozkuş, 2016: 210-216).

İpekböcekçiliğinin bölgede yaygınlaşması 16. yüzyıla dayanmaktadır. Bu yüzyılda Osmanlı Devleti ile İran arasındaki savaşlar ciddi oranda ipek ticaretini olumsuz etkilemeye başlamıştır. İpek ticaretinde önemli bir merkez olan İran, Osmanlı'nın bölgedeki ipek ticareti faaliyetlerine engellemeye başlamasıyla Osmanlı bu ticari kaybı yaşamama adına

hammadde sıkıntısına karşı hızlı bir önlem alma gereksinimi duymuştur. Böylelikle Anadolu'da hızlı bir şekilde ipekböcekçiliği üretimine geçilmiştir. Alanya kısa sürede bu üretim faaliyetlerinde lider bir kent konumuna geçmiştir (İnalcık, 2000: 364).

17. yüzyılın ortalarına gelindiğinde Kâtip Çelebi, Alanya'daki ipek mamullerinin üretimine ve satışına dair ciddi bir ticari faaliyet olduğunu zikreder (akt. Gönüllü, 2003: 10). Yine bu dönemde yapılan ipek üretiminin yanında özellikle mekikli ipek dokumacılığının da yapıldığı ifade edilmiştir (Moğol, 1992: 95-96; Günbulut, 2013a: 29; Karacadağlı Çalık, 2017: 39).

19. yüzyıla gelindiğinde ise bölgedeki ipek üretim faaliyetlerinin hızlanmasıyla bu ticari faaliyetten gelir elde etme düşüncesiyle birçok gayrimüslim ailenin de bölgeye göç ettiği tespit edilmiştir. Özellikle 1814-15 tarihli bir temettuat defter kaydında Antalya ve çevresinde ipek üreticileri arasında Alanya'ya gelip buradan diğer bölgelere açılan "Alâiyeli Dimitri", "Alâiyeli Yani", "Alâiyeli Tormuş", "Alâiyeli Yorgi", "Alâiyeli Arslan" isimli tüccarlar zikredilmiştir. Böylelikle bölgedeki ipek üretimi Müslümanlarla birlikte gayrimüslimlerin de ciddi bir uğraş alanı olmuş ve o dönemdeki adıyla Alâiye Sancağı, ipek üretiminde önemli kentler arasına girmiştir (akt. Moğol, 1992: 98; Günbulut, 2013a: 31). Aynı defter kayıtlarında ipekböceklerinin en önemli beslenme hammaddesi olan dut ağaçları kaydedilmiştir. Alanya Sancağı'nda 1032 adet dut ağacı olduğu belirtilmiştir. Bu dut ağaçlarının 532'si, Oba Nahiyesi (Belde-Kasaba)'nde; 131'i merkezde; 277'si Şeyh Nahiyesi'nde; 912'si de Sedire Nahiyesi'nde olduğu ifade edilmiştir (Karagedik, 2006: 65; akt. Özkan, 2011: 99).

1844-45 yıllarına ait arşiv kaydında Alanya merkezinde ipek dokumacılığı yapan birçok çulfalığa sahip iki hanenin olduğu tespit edilmiştir (Karagedik, 2012: 216). İlerleyen süreçlerde 1869, 1899, 1910 arşiv belgelerine göre ise ipekli dokumalarının giderek hızlandığı görülmüştür (Gönüllü, 2003: 24, 59). Aynı şekilde ipek dokumacılığının Cumhuriyetin ardından da devam ettiği bilinmektedir. Özellikle bu dönemde dokunan ürünler arasında ipekli bez, gömleklik bez, yatak çarşafı ve ipek kuşak üretimi yapıp Anadolu'ya satılmıştır (Gönüllü, 2003: 99-100).

1900'lü yılların başında Alanya, Anadolu'nun ürün ihtiyacını karşılayan yeri geldiğinde ihraç eden bir konuma yükselmiştir. Üretilen ürün envanterinde mendil, çorap, elbiselik çoraplar ve muhtelif yerel ihtiyaçları karşılayan ürünler yer almıştır. Özellikle pamuk ekiminin yanında ipekböcekçiliğinin de bölgede yaygınlaşmamasıyla üretim hızla

artış göstermiştir. Bu dönemde genel olarak üretim, evlerde yer alan tezgâhlarda yapılmıştır (Gürboğa, 2008: 173).

1906 yılına ait diğer bir arşiv belgesinde ise bölgede 500 kıyye (641 kg) yerli ipek kozası üretildiği ve 9900 kıyye (12.701 kg) de ecnebi kozası üretildiği belirtilmiştir. 1914 yılında ise bölgede 47 harar ipek kozası ihraç edildiği tespit edilmiştir (Gönüllü, 2003: 24-61).

Cumhuriyet dönemine gelindiğinde Alanya'da ipekçiliğin gelişim göstermesi için büyük çabalar sarf edilmiştir. Bu çabaların sonucunda 1930 yılında elde edilen koza miktarı 54.000 kilo olduğu görülmüştür (Gönüllü, 2003: 99). 1933 senesinde ise Antalya bölgesinde açılan 2225 ipekböceği yumurta kutusundan 900'ünün Alanya'daki üretimlerde kullanılması ile bölgenin ipekböcekçiliği konusundaki uğraşının oldukça fazla olduğu anlaşılmaktadır. 1 yıl sonra 1935'te Alanya'da açılan ipekböceği yumurta kutusunun 1250'ye çıktığı görülmüştür (Günbulut, 2013b: 34).

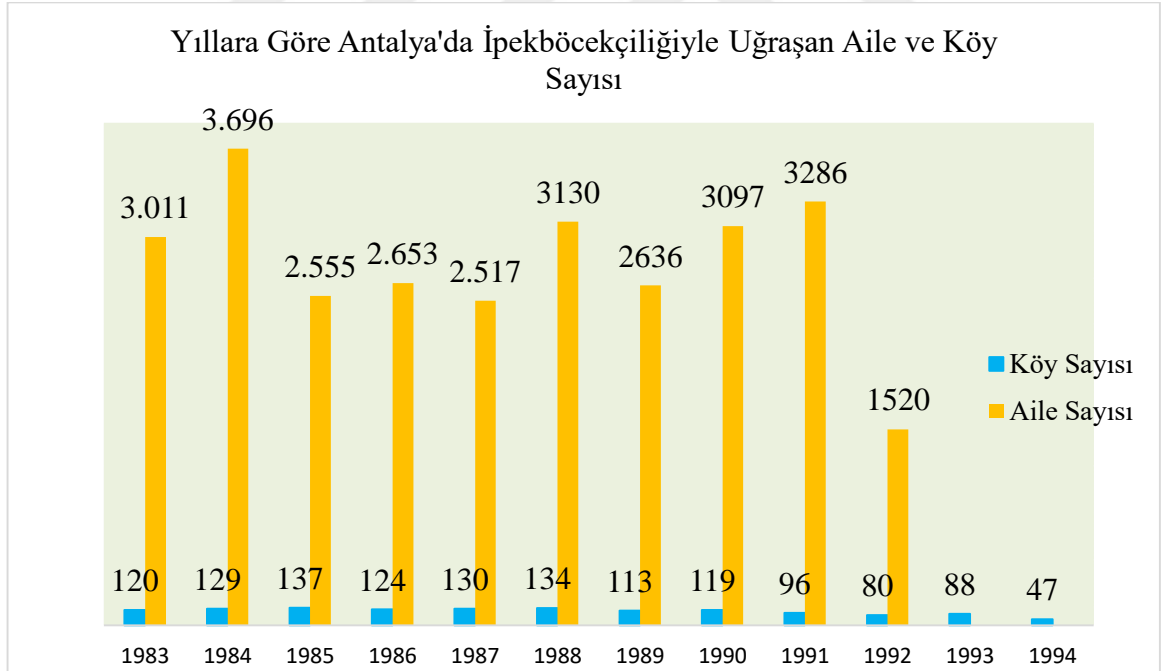
1938 yılında rekabeti artırma ve bölgedeki ticari faaliyetlere daha da hız kazandırma adına ipekböceği yetiştiricilerinin ipek kozalarını getirip satabilecekleri bir pazar oluşturma planı Kaymakamlık tarafından düşünülse de ardından iptal edilmiştir. Çünkü ipekböceği tohumu getiren tüccar, kozaları satın alıyordu. Üretici de bu sisteme alıştığı için koza pazarının etkili bir teşebbüs olmayacağı kanaatine varılmıştır. Bu şekilde bölgede aktif iş yapan altı tüccarın varlığı bilinmektedir. Yine aynı yıl Alanya'da ipekböcekçiliği okulu açılmış böylelikle üretimin eğitim safhası başlamıştır (Günbulut, 2013b: 39-40). Bu gelişmelerin devamında Antalya Valiliği aynı yıl ipek üretimi ve ipekli dokumayla ilgili bir rapor hazırlamış ve Alanya'daki bu üretim potansiyelini "*Alanya'da şöhret almış ipekli dokumacılıktan başka hiçbir sanat/zanaat yoktur*" ifadesi aktarılmıştır (Güçlü, 2012: 465).

Kozabirlik'in kurulmasıyla birlikte 1984 yılında bölgede kooperatif açılmış ve yakın zamana kadar ciddi işlevsel rol üstlenen bir kurum haline gelmiştir. Günümüzde ise ipekböcekçiliğine olan uğraşların azalmasıyla da hem bölgenin hem de kooperatifin eski etkinliği azalmaya başlamıştır. Yakın döneme kadar hemen hemen her evde ipek dokuma tezgâhının var olduğu Alanya bölgesinde ipekböceği yetiştiriciliği ve ipekli dokumacılık unutulmaya yüz tutmuştur (Karacadağlı Çalık, 2017: 29). Bunlar birlikte halen üretim yapan küçük aile işletmelerinin varlığı da bilinmektedir. Aktif olarak çalışan ve tezgâhı olan 250 hanenin varlığı tespit edilmiştir. Bu hanelerin olduğu bölgeler ise Sapadere, Uzunöz,

Dereköy, Fakırcalı, Tırılar, Şıhlar, Gözüküçüklü, Gümüşkavak, Yalçı, Dim Öteköy, Dim Taşbaşı, Dim Bucak, Dim Alacami ve Kuzyaka bölgeleridir (Taşkaya Top, 2011: 2-10).

İlk olarak Alanya ve çevresi genel olarak ele alındığında Antalya ilinde 1983 yılında 120 köyde bulunan 3011 ailenin; 1984 yılında 129 köy ile 3.696 ailenin; 1985 yılında 137 köy ile 2.555 ailenin; 1986 yılında 124 köy ile 2.653 ailenin; 1987 yılında 130 köy ile 2.517 ailenin; 1988 yılında 134 köy ile 3130 ailenin; 1989 yılında 113 köy ile 2636 ailenin; 1990 yılında 119 köy ile 3097 ailenin; 1991 yılında ise 96 köy ile 3286 ailenin ipekböcekçiliğiyle uğraştığı tespit edilmiştir (Şekil 2.6).

1991 yılından sonra ise bu rakamlarda sert bir düşüş yaşanmıştır. Çin'in iç piyasaya hâkim olması ve Körfez savaşı gibi sebeplere bağlı olarak 1992 yılında ipekböcekçiliğiyle uğraşan köy sayısı 80'e, aile sayısı ise 1520'ye düşmüştür. Bu tarihten sonra ise düşüş devam etmiştir. Antalya'da bulunan toplam köy sayısı (914) göz önünde bulundurulduğunda 1985 yılında neredeyse Antalya'daki toplam köy sayısının % 15'inin ipekböcekçiliğiyle uğraştığını ifade etmek mümkündür. Dolayısıyla ipekböcekçiliğinin Antalya evreninde en geniş coğrafyalarda bir uğraş olarak ele alındığı dönem 1985 yılı olmuştur (Şekil 2.6).

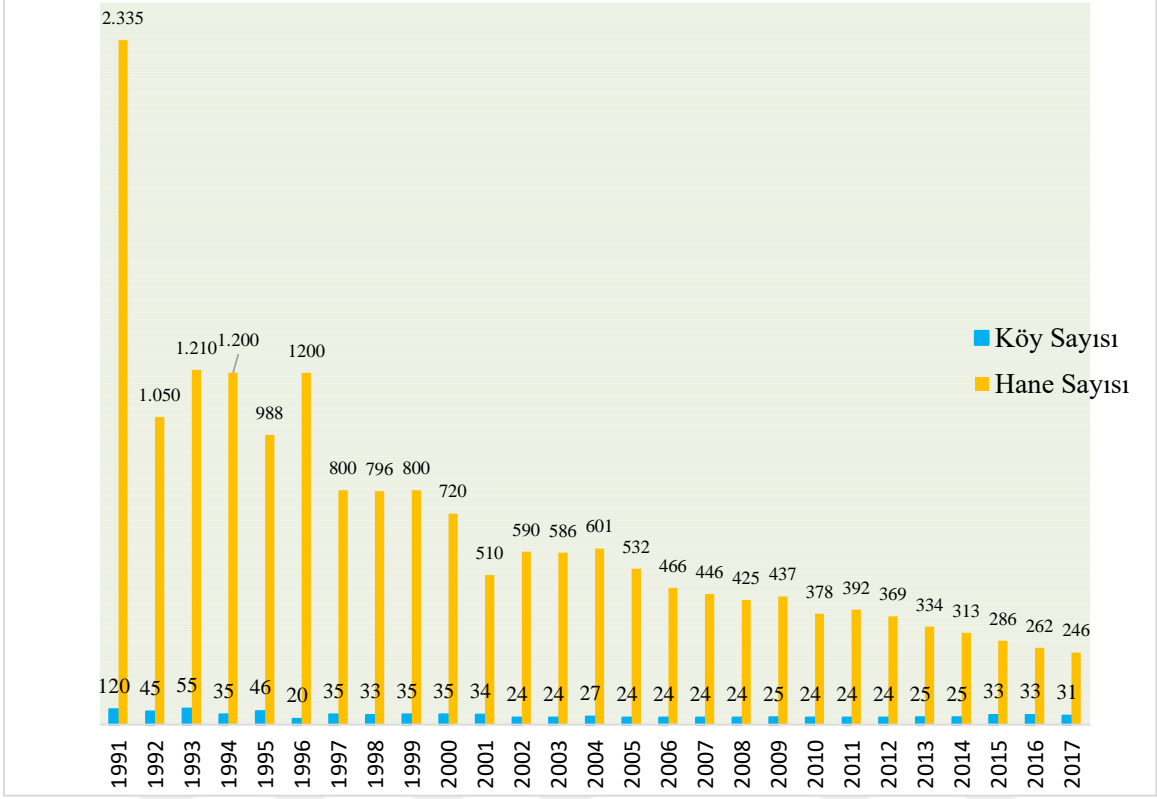
Şekil 2.6. Yıllara göre Antalya'da ipekböcekçiliğiyle uğraşan aile ve köy sayısı, (Söylemezoğlu, 1995: 4).

Alanya evreninde ipekböcekçiliğiyle uğraşan köy ve hane sayısına bakıldığında ise 1991 yılında 120 köy ile 2335 hanenin; 1992 yılında 45 köy ile 1050 hanenin; 1993 yılında 55 köy ile 1210 hanenin; 1994 yılında 35 köy ile 1200 hanenin; 1995 yılında 46 köy ile 988

hanenin; 1996 yılında 20 köy ile 1200 hanenin; 1997 yılında 35 köy ile 800 hanenin; 1998 yılında 33 köy ile 796 hanenin; 1999 yılında 35 köy ile 800 hanenin; 2000 yılında 35 köy ile 720 hanenin ipekböcekçiliği ile uğraştığı görülmektedir. 2000’li yıllarında ardından bu işle uğraşan köy sayılarında çok bir değişiklik gözlemlenmese de diğer yandan uğraşan hane sayısı giderek düşmüştür.

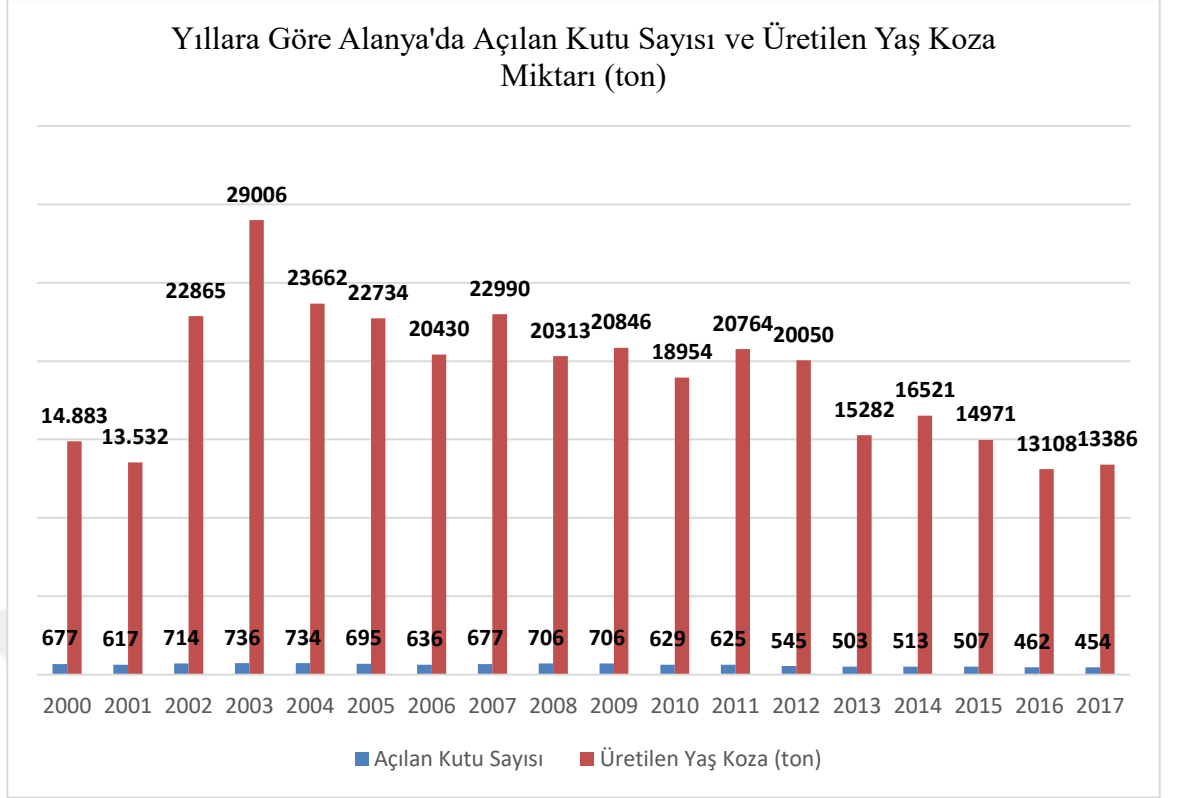
Nitekim 2001 yılında ipekböceği ile uğraşan köy sayısının 34 hane sayısının 510; 2002’de köy sayısının 24 hane sayısının 590; 2003’te köy sayısının 24 hane sayısının 586; 2004’te köy sayısının 27, hane sayısının 601; 2005’te köy sayısının 24 hane sayısının 532; 2006’da köy sayısının 24, hane sayısının 466; 2007’de köy sayısının 24, hane sayısının 446; 2008’de köy sayısının 24, hane sayısının 425; 2009’da köy sayısının 25, hane sayısının 437; 2010’da köy sayısının 24, hane sayısının 378; 2011’de köy sayısının 24, hane sayısının 392; 2012’de köy sayısının 24, hane sayısının 369; 2013’te köy sayısının 25, hane sayısının 334; 2014’te köy sayısının 25, hane sayısının 313; 2015’te köy sayısının 25, hane sayısının 286; 2016’da köy sayısının 33, hane sayısının 262 ve en son güncel veriler ışığında 2017 yılında ise köy sayısı 31, hane sayısı da 246 olarak tespit edilmiştir. Görüleceği üzere Alanya’da ipekböcekçiliğiyle uğraşan nüfus giderek azalmış ve sabit olarak devam edenlerin de geleneksel aileden gelen bir meslek olduğu için devam ettirme durumları oldukça yüksek derecede yer almaktadır (Şekil 2.7).

Yıllara Göre Alanya'da İpekböcekçiliğiyle Uğraşan Köy ve Hane Sayısı

Şekil 2.7. Yıllara göre Antalya'da ipekböcekçiliğiyle uğraşan köy ve hane sayısı, (TÜİK, 2018; akt. Davulcu, 2018: 244).

Tüm bunlara ek olarak 2000 sonrasında Alanya evreninde ipekböceğiyle uğraşanlardaki azalmaya paralel üretilen yaş koza oranlarında da giderek düşüşün yaşandığını söylemek mümkündür. 2000-2017 arasında Alanya'da açılan kutu sayısı ve üretilen yaş koza miktarı göz önünde bulundurulduğunda 2002 yılının en verimli yıl olduğunu söylemek mümkündür. Bu yıl toplamda 714 ipekböceği tohum kutusu açılmış ve toplamda 22.865 ton yaş koza üretimi yapılmıştır. 2012 yılına gelindiğinde ise ciddi bir kırılmanın olduğu görülmektedir. 2016 yılı açılan kutu sayısı ile üretilen yaş koza miktarı nerdeyse 2001 yılı verilerine kadar düşmüştür (Şekil 2.8).

Şekil 2.8. Yıllara göre Alanya'da açılan kutu sayısı ve üretilen yaş koza miktarı (ton), (TÜİK, 2018; akt. Davulcu, 2018: 244).

2.2.1. Alanya Yöresinde İpeğin Üretimi

İpekböceğinin en temel besin maddesi dut ağacı yaprağıdır. Bu sebeple ipekböceği üretiminde öncelikle yeterli miktarda dut ağacına sahip olunması gerekmektedir. Dut ağacı, Asya ve Avrupa'da en eski dönemlerden beri bilinmektedir. Dut ağacının belli bağlı üç türü bulunmaktadır. Bunlar; *Morus Alba* (beyaz dut), *Morus Nigra* (karadut), ve *Morus Rubra* (kırmızı dut) isimleriyle bilinmektedir (Akkılıç, 2002: 931).

Yöredeki dut bahçeleri, ciddi bir hassasiyetle bakımları yapılır. Kesinlikle atıl bırakılmaz. Her sene düzenli olarak bel ve çapa yapılarak ağaçlardan azami verim alınması hedeflenir. İpek böcekçileri için dut bahçeleri son derece önemlidir. Yörede ipekböceklerine verilebilecek dut ağacı yapraklarının belli bir olgunluk yaşına ulaşmış ağaçlardan toplanması öngörülür. Yaklaşık olarak 5 yaşına girmeyen bir dut ağacından acı bir özsuya sahip olduğu inanişıyla yaprak toplanmaz. 5 yaşına girdikten sonra her sene budanan şimal adıyla anılan filizlerdeki yapraklar toplanır ve ipekböceklerine verilir. Şimallerin her yıl budanmasına da yörede “*kabaklama*” adı verilir. Gelişen bu dallara ise şimal denilir. Ayrıca aşılı olmayan dut ağaçlarının yaprakları ipekböceklerine verilmez. Muhakkak aşılı dut ağacı olmak zorundadır (Çelik, 2019, Sözlü Görüşme, Alanya).

Türkiye’de ipekböceği tohumunu üreten tek kurum, Kozabirlik’tir. İpekböceği beslemesi ve ipek üretimi yapmak isteyen her üreticiye hayvancılık desteklemesi kapsamında ücretsiz olarak ipekböceği tohumu verilir. Alanya’da tohum talep eden üreticiler bu taleplerini en geç mart ayı sonuna kadar Alanya Kooperatifi’ne veya Alanya Tarım İlçe Müdürlüğü aracılığıyla bildirmeleri gerekmektedir. Üretimin yoğun olarak yapıldığı bölgelerde tohumlar, böcek olarak teslim edilirken üretimin az yapıldığı yerlere daha kutudan çıkmamış şekilde teslim edilmektedir (<http://kozabirlik.com.tr>, E.T. 16.07.2017).

Bölgede ipekböcekçiliği kapalı mekânlarda yapılmaktadır. Bu mekânlar genellikle evlerin içerisinde yer alan odalardan veya bölmelerden oluşur. İpekböcekleri yörede “böcü” şeklinde adlandırıldığından onların beslendiği bu alanlara da “böcü odası” denmektedir. Bununla beraber ipekböceği üretimi için yörede “böcü dutmak”, “ipek böcüsü dutmak” biçiminde tabirler kullanılır. Az da olsa bölgede sadece ipekböceği üretimi için kullanılmak üzere inşa edilmiş yapılar da bulunmaktadır. Belirli bir sıcaklıkta tutulması gerektiğinden böcü odalarının serinletilmesi ve gerektiğinde ısıtılması oldukça önem taşımaktadır. Sürekli olarak takip edilmeli ani sıcaklık değişimlerine karşı tedbirler alınmaktadır. Böcü odalarının tasarımı, raflardan oluşan ahşap tezgâhlar biçimindedir. Bu tahta raflar, “kerevet raf” veya “askı” şeklinde isimlendirilir.

Türkiye’de üretim diğer bölgelerde mevsim döngüsüne göre ilkbahar ve sonbahar dönemlerinde, Alanya bölgesinde ise sadece ilkbahar mevsiminde yapılmaktadır. İpekböceğinin beslenmesi ilkbahar ve sonbaharda yapılabilmeyle birlikte Alanya yöresinde bu işlem daima ilbaharda gerçekleştirilmektedir. Kimi zaman ilkbaharın yörede erken hissedilmesiyle de dut ağaçlarının yaprak açmasına müteakip hızlı bir biçimde üretime geçildiği de gerçekleşmektedir.

İpekböceğinin tohumdan koza haline gelme süreci yaklaşık olarak 40 gündür. İlk olarak tohumların üreticiye ulaşmasıyla süreç başlar. Bu yumurtalar oldukça küçüktür ve ağırlık olarak 2000 tohumun 1 gr geldiği ifade edilmektedir İlk olarak yumurtalar çatlar ve ardından larvalar oluşur. Kozabirlik tarafından üreticiye böcek şeklinde teslim edilecek larvalar sıcak bir ortamda muhafaza edilir. Larvalardan böceğin çıkması, “inficar” olarak isimlendirilir. Alanya’daki ipekböceğinin larvadan çıkış süreci yani inficarı şu biçimde tasvir edilmektedir (Gönüllü, 1998a: 18):

“Alanya halkı, Mart 9’dan yani Sultan Nevruz’dan (21 Mart) sonra ipek tüccarlarından yeterli miktarda (yarım kutu, bir kutu vs.) ipekböceği tohumu alırlar. Eve gelen tohum, temiz bir kumaş parçası üzerine dökülür. Ayrıca bu tohumun içine

yedi adet buğday tanesi konur. Tohum paketini evin hanımı koynuna yerleştirir. Bunun yanında evin beyi de bu paketi ilk cuma günü, cebine katarak camiye götürür ve onunla birlikte Cuma namazı kılar. Tohum eve geldiği zaman tekrar koyundaki yerini alır. Burada 7-8 gün durur. Bu süre zarfında tohum ağarmaya başlar. Bunun üzerine paket, koyundan çıkarılır ve içine bez serilmiş bir bakır sahana açılarak yerleştirilir. Tohum ince bir tül ile örtülür. Bunun üstüne de dut yaprağı (dut pürü) konur. Tohumdan çıkan ipekböceği (ipek böcüsü) dut yaprağına gelir.”

İpekböceği hastalıklarının tedavisi yoktur. Tıpkı diğer canlılarda olduğu gibi ipekböceklerinde de çeşitli bakteri ve virüslerin efekte olmasıyla yörede mantar şeklinde adlandırılan hastalıklar ortaya çıkar. Bu sebeple bu hastalığın önüne geçmek için ipekböceğinin beslenme alanına sönmüş kireç tozu serpilir. Yörede oldukça yaygın olan bu uygulama ile çevredeki diğer canlıların ipekböceklerinin beslenme alanlarına yaklaşması da engellenmiş olur. Kireç tozu uygulamasının yapılacağı en uygun dönem olarak ipekböceğinin beslenmeye ara verdiği gömlek değişim dönemi tercih edilir (<http://www.kozabirlik.com.tr>, E.T. 16.07.2017).

Yumurtadan çıkan ipekböcekleri kalbur adı verilen eleme tepsilere konularak ince kıyılmış taze dut yapraklarıyla hızlı bir biçimde beslenmeye başlanır. Kıyılmış haldeki bu dut yaprağına da yörede “dut pürü” adı verilir. İpekböcekleri yumurtadan ilk çıktıklarında siyah veya kahverengi renkte olur ve her gömlek değişiminde rengi giderek hızlı bir biçimde beyazlar (Karacadağlı Çalık, 2017: 29).

İpeğin elde edildiği ipekböceği dört safhalı büyüyen bir böcektir. Safhaları; Yumurta, larva, krizalit, kelebek ve tekrar yumurtaya dönüş şeklindedir. Bir dişi kelebek beş yüz civarında yumurta yapar (Şekil 2.9).

Şekil 2.9. Yumurta (Azime Güven Arşivi, Alanya, 2019).

Yaklaşık olarak 15 derece ile 30 derece aralığındaki sıcaklıklarda yetişen ipekböcekleri, ilkbaharla beraber yumurtalarından dışarı çıkarak direk olarak yaşam alanlarına bırakılan taze dut yaprakları ile beslenmeye başlarlar (Şekil 2.10).

Şekil 2.10. Tırtıl halindeki ipekböceği (Azime Güven Arşivi, Alanya, 2019).

Böcekler hızlı bir gelişim gösterirler. İpek böcekleri cinslerine ve beslenme şekillerine bağlı olarak üç ile beş hafta içerisinde yaklaşık olarak 6/7 cm civarında uzadıkları görülür. Bu büyüme süreci esnasında üç veya dört kez gömlek değiştirirler. Alanya’da bu gömlek değişim süreci “uyku” olarak adlandırılır. Uyku devresinde hareketsiz kalan böcek bu dönemi tamamlayınca gömlek değiştirerek beslenmeye devam eder. Son uyku dönemi ile birlikte ipekböcekleri koza yapımına hazır bir döneme girmiş olurlar. Olgunlaşan ve koza örme aşamasına gelen böceklerin beslenme alanlarına yeşil yapraklı temiz çalı dalları konur. Bu dallar Alanya’da “şah” olarak isimlendirilmektedir (Gönüllü, 1998a: 18; Karacadağlı Çalık, 2017: 29). Çalıya çıkan ve koza pamuğu adı verilen bir miktar ipek salgılayarak kendisini çalıya sağlamca tutturarak tırtıl kozasını örmeye başlar. İpekböceğinin kozasını örmesi yaklaşık olarak üç günü bulur (Şekil 2.11).

Şekil 2.11. Koza ören ipekböceği (Azime Güven Arşivi, Alanya, 2019).

Dikilen bu çalılara hızlı bir şekilde çıkan ipekböcekleri başlarıyla sağ ve sol yöne yaptıkları örme işlemiyle kendilerini hapsedecek kozayı örerler (Şekil 2.12.a). Kozaların son halini aldıktan sonra tek tek yerinden çıkarılarak toplanırlar (Şekil 2.12.b)

Şekil 2.12. a, Kozaların toplanması, b. Koza oluşumu (Azime Güven Arşivi, Alanya, 2019).

2.2.2. Alanya’da İpeğinin Elde Edilme Süreci

Toplanan kozalar, ilk olarak ipeğin çekim işlemine tabi tutulur. Hazırlanan sıcak su kazanları içerisine kozalar atılır ve kozayı ayrıştırarak ipek ipliği oluşturulmaya başlanır. Alanya yöresinde toplu biçimde belirlenen bir günde bu işlem yapılır ve bu gün “*Koza Çekme Günü*” olarak adlandırılır. Ardından ipek çekiminin bitimiyle çeşitli aşamalardan geçerek boy boy ayrılır ve ev tezgâhlarına doğru ipek ipliğinin süreci başlamış olur (Şekil 2.13).

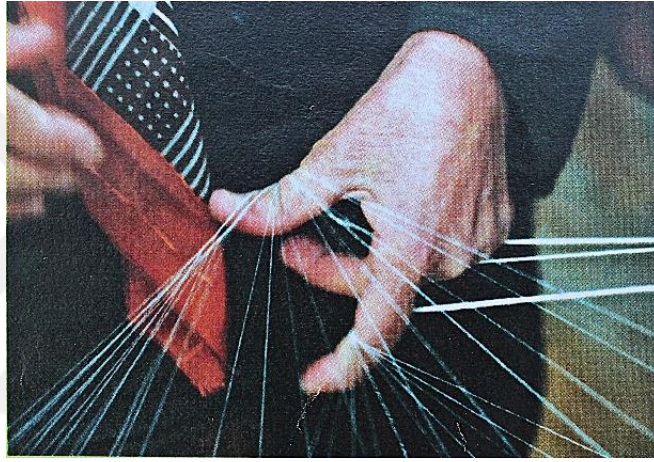

Şekil 2.13. İpek kozaları (Çalık, Alanya, 2017).

İpek, bir dizi işlemlerin ardı ardına gerçekleştirilmesiyle elde edilen narin bir üründür. İpek böceği yetiştiriciliği ve koza elde etme süreci, kozadan iplik çekme, çekilen ipeğin işlenmesi ve dokunması, boyanması ve sonrasın da pazara sunulması süreçleri ile bunların gerçekleştirilebilmesi için özel mekânlar gerekmektedir (Aydın, 2007: 11).

Kozayı ören tırtıl kelebeğe dönüşmeden önce, hızlı bir şekilde sıcak suyla veya buharla öldürülür. Bu işlem “koza boğdurma” olarak adlandırılır. Sıcak su işleminden geçmeyen kozalar “yaş koza” geçenler ise “kuru koza” olarak adlandırılır. Eskiden güneşte koza boğdurma işlemi yapılmış olsa da günümüzde ipeğin kalitesini düşüreceği için tercih edilmemektedir.

Kozalar yaklaşık 50 derecelik suda haşlanarak lifleri yumuşatılır. Ardından istenilen kalınlığa göre yaklaşık 4 ile 7 arasında değişen sayıda kozalar, armekanik biçimde fırça/süpürge ile uçları bulunur ve sarılarak ham ipek meydana getirilir. Kozadan iplik elde edilen bu ilk evre “koza çekme” ya da “ip çekme” olarak da adlandırılmaktadır. Yörede bu işlem tümüyle geleneksel yöntem ve tekniklerle gerçekleştirilmiştir. Koza çekme büyük bir ustalık ve deneyim isteyen bir işlemdir. Kozadan iplik çekmek için en az üç kişi gerekir. Geçmişte koza çekiminin akrabaların ve komşuların da katıldığı bir imece şeklinde gerçekleştirildiği bilinmektedir (Gönüllü, 1998b: 19). Sıcak suyla yumuşayan ve uç vermeye başlayan ipek kozalarının uçları bir süpürge yardımı ile çekilir, ardından “iğ” adı verilen bir gereçlerle büküm işlemi yapılır (Şekil 2.14).

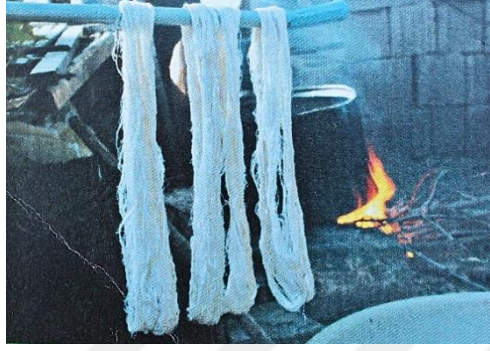
Şekil 2.14. Liflerin ayrılması (Çalık, Alanya, 2017).

Yörede ipek ipliğın kıvrım forma girmesine büküm adı verilir. Kumaşın uygun kalınlıkta olması için haşlanma ve boyama gibi aşamaların isabetli olması bükümün dikkatli ve hasarsız yapılmasına bağlıdır. İp çekme aşamasının ardından ipek iplikleri çile haline getirilir (Şekil 2.15a-b).

Şekil 2.15. a ve b. Çile haline getirilmiş olan ipek (Çalık, Alanya, 2017).

Daha sonra ılgıdırılama işleminden geçerek kelefe (çile) haline alır. Yaş olan çile, güneşte kurutulur ardından tekrar rendelenmiş katkısız doğal kalıp sabunla kaynatılır ve tekrar durularak kurtulmaya bırakılır. Aralardaki yapışan fazlalıklar ayrılır. Detaylı bir şekilde yıkanan çileler, duru suda çitilenir böylece son yıkama aşaması bitilmiş olur ve kurumak üzere asılır (Şekil 2.16).

Şekil 2.16. Kurutulmaya bırakılan ham ipek (Azime Güven Arşivi, Alanya, 2019).

Kuruma işleminin ardından eleme ve çıkırık (çark) adı verilen gereçlerle ipek iplikleri makara haline getirilir. Makaradan geçirme aşamasında ipek tellerinin sağlamlığını arttırma adına spiral bir formda kıvrılarak büküm uygulanmış olur. Çarktan düzenli bir biçimde çıkarılan iplikler, tavel makinesine takılarak iplik yumakları haline getirilir. Bu yumaklardan da makaralara sarılır. Buradan da son olarak çözü ve atkı ipliği olmak üzere dokuma tezgâhlarındaki yerini alır. Böylelikle de daha kusursuz kumaşların elde edilmesi sağlanmış olur (Şekil 2.17).

Şekil 2.17. Çile ve makara haline getirilmiş ham ipek (Çalık, Alanya, 2017).

Tüm bu işlemler bittikten sonra kaynatılma işleminin yapıldığı kazanda ipek kalıntıları kalır. “Gügül” şeklinde adlandırılan bu kalıntılar yeniden sabun veya küllü su ile kaynatılarak kirmanla eğirilir ve düşük kaliteli ikincil bir ipek ipliği elde edilmiş olunur. Bu iplik de “gügül bükümü” adıyla yörede isimlendirilir (Şekil 2.18).

Şekil 2.18. İğ ve güğül denilen ipek (Çalık, Alanya, 2017).

2.2.3. Alanya’da İpek Kozaları ve İplikleri İle Yapılan El Sanatları

Alanya’da üretilen ipek kozalarından elde edilen ipek iplerle ihtiyaçlarına göre giyim, fular, kuşak, aksesuar, kumaş vb. çeşitli ürünler üretilmiştir. Alanya geleneksel kültürünün en önemli parçasından birisi ipekten dokunan Alanya kuşakları, Trablus kuşak ve fular kuşaklarıdır.

Alanya kuşakları: 3 parçadan veya 1 parçadan oluşmaktadır. Bu kuşaklar Siyah, beyaz, turuncu, yeşil, çözümlü kırmızı renklerde hazırlanmış genişliği-18cm, uzunluğu-3 metreden oluşan ipekten dokunan kuşaklardır (Şekil 2.19).

Şekil 2.19. Alanya Kuşağı, (Azime Güven, Alanya, 2019).

Trablus kuşak: Bu kuşaklar 3 parçadan veya 1 parçadan oluşmaktadır. Bu kuşak siyah-beyaz tasarlanmış çözümlü ipek, atını floş renklerde hazırlanmış genişliği (eni)-30 cm, uzunluğu (boyu)-1,5 metreden oluşan ipekten dokunan kuşaklardır (Şekil 2.20).

Şekil 2.20. Trablus Kuşağı, (Azime Güven, Alanya, 2019).

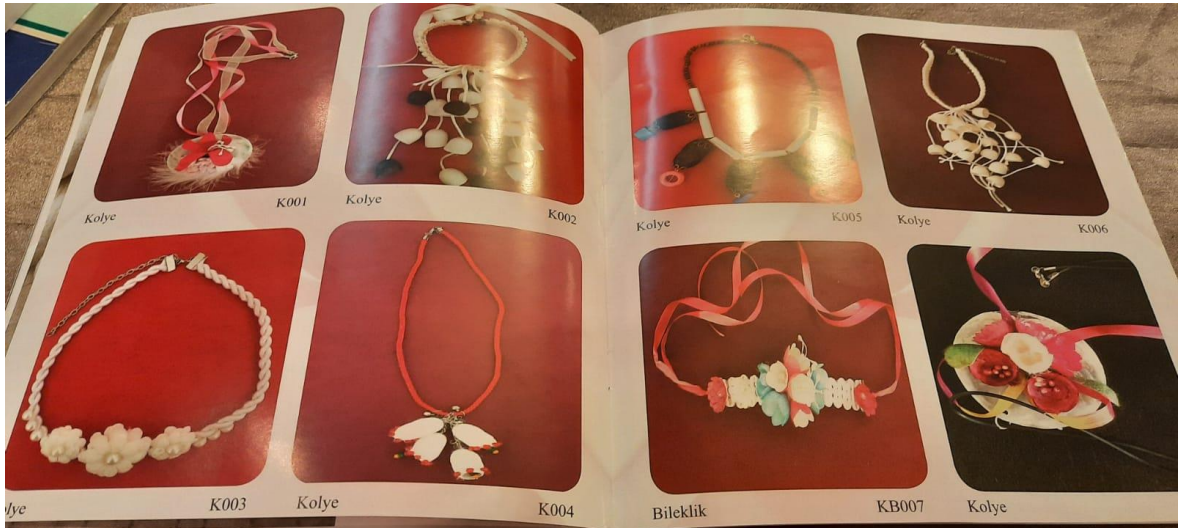
Fular kuşakları: Genellikle çözüğü beyaz ipekten hazırlanan Kuşak (fularlar) 20 x 127, 20 x150 cm vb. gibi farklı boyutlardadır. Tek renkli (monokrom) veya çok renkli (polikrom) dokuma kuşakların arz ve talebe göre renk seçimi yapılmaktadır. Tek renkli örnekler beyaz püsküllü; pembe, mavi, kırmızı, sarı, yeşil, mor, kahverengi, siyah vb. gibi renkte dokunmuştur. Çok renkli örnekler genellikle çizgili dokumalardır (Şekil 2.21). Yatay çizgili dokunan bu örnekler arasında, yumuşak geçişli pastel renklerle yapılmış, değişik genişlikte çizgiler veya aynı genişlikte çizgilerle oluşturulmuş kompozisyonlar görülmektedir (Barışta, 1996: 37).

Şekil 2.21. Fular Kuşaklar, (Azime Güven, Alanya, 2020).

Yine üretilen ipek kozalardan direk olarak aksesuar eşyaları olarak koza çiçeğinden tablo, kozadan güller, karanfiller, gelincikler, yaseminler, menekşeler, orkide, papatya çiçekleri vb. eşyalar üretildiği, Alanya Belediyesi Kültür Ve Sosyal İşler Müdürlüğü bünyesinde kurulan kurslarda eğitim verildiği gözlenmiştir. Diğer yandan Alanya’da geçmişte dokumacılığın yaygın olarak yapıldığı bilinmektedir. Günümüzde dokuma örnekleri olarak cicim ve zili tekniği ile heybe, mazmanlık kolan ve kilimlerin dokunduğu da görülmüştür. Alanya’da Mekikli dokumalar olarak bilinen dokuma grubu, asıl dokuma olarak kabul edilmektedir. Mekikli dokuma, tezgâha gerilmiş yan yana sıralanmış, çözümlü ipliklerinin gruplar hâlinde, “gücü” denilen çerçevelerle yukarıya kaldırılıp indirilmesiyle arada oluşan ve ağızlık denilen açıklıktan mekik aracılığı ile atkı ipliklerinin geçirilmesi yoluyla oluşturulur. Bu şekilde bez görünümlü dokumalar yapılmıştır. Son olarak Alanya’da ipek iplik ile genç kız ve kadınlar tarafından oya örülerek kumaş ya da başörtülerinin çevrelerinin süslenildiği de gözlenmiştir. Geleneksel giyimün süsleyici bir unsuru olan oyalar, anadan kıza çoğuna aktarılarak gelmiştir (Koyuncu, 2005: 40).

Takılar: Turistik bölgelerde satışa sunulmak üzere popüler bir şekilde kozadan yapılan takılar, önemli bir el sanatıdır. Genel olarak küpe, kolye ve bileklik olarak tasarlanan takılar, kozaların yanında birçok yardımcı unsurlarla işlevsel hale getirilir. Metal tel, çeşitli bocuklar, naylon ipler, pamuklu ipler, kurdeleler ve metal zincirler ve takıyı sabitleyen aç-kapa aparatları bu unsurların başında gelmektedir (Şekil 2.22-23).

Şekil 2.22. İpek kozasından yapılmış bileklik ve kolye örnekleri, (Söylemezoğlu, 2015).

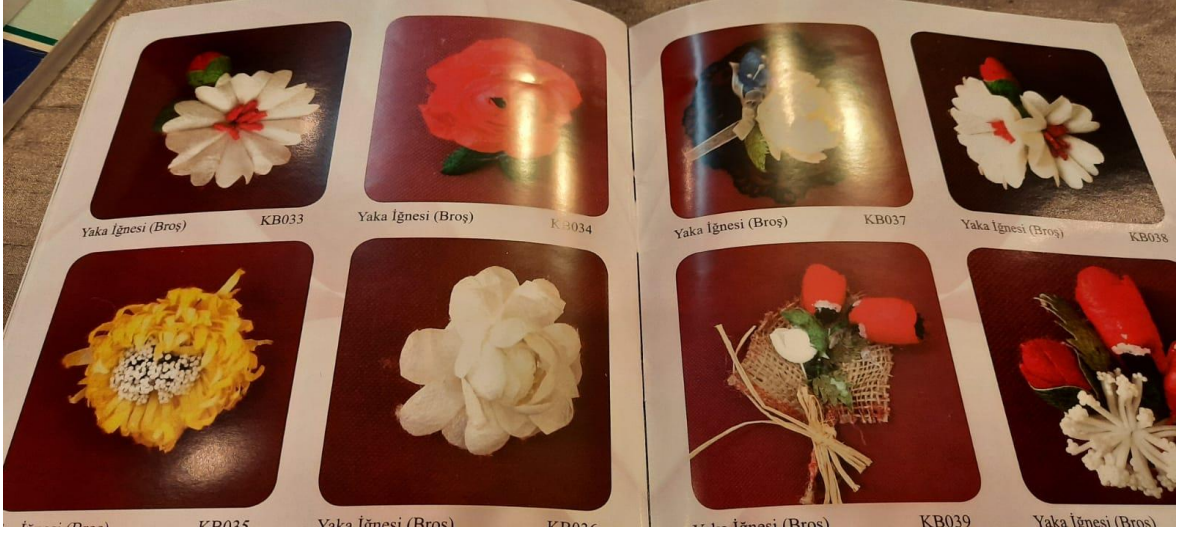
Şekil 2.23. İpek kozasından yapılmış küpe örnekleri, (Söylemezoğlu, 2015).

Taçlar: Taç tasarımlarında da ipek genellikle açılmış çiçek formalarında kozalar işlenir. Yapay çiçek ve onların süsleme unsurlarıyla birlikte kalıp metal taçların üzerine kozalar çiçek formunda bezenir. Böylelikle kozası işlevsel olarak bir taç haline bürünür (Şekil 2.24).

Şekil 2.24. İpek kozasından yapılmış taç örnekleri, (Söylemezoğlu, 2015).

Yaka İğnesi (Broş): Elbiseyi estetik bağlamda tamamlayan en önemli unsurlardan birisi hiç şüphesiz broşlardır. İpek kozasından tasarlanan broşlar oldukça renkli bir bezemelere sahiptir. Hasır ip ve yapay çiçek unsurları ile tasarlanan broşlar ipek kozasının en renkli yüzü olarak dikkat çeker (Şekil 2.25).

Şekil 2.25. İpek kozasından yapılmış broş örnekleri, (Söylemezoğlu, 2015).

Çerçeveler: Ahşap, polyester veya plastik resim çerçevelerinin bir süsleme tasarımı olarak kullanılan kozalar, genellikle çerçevenin köşegen kısımlarına eğik bir açı olacak şekilde tasarlanır. Tamamlayıcı unsur olarak genellikle metal tel ve yapay çiçek aksamaları kullanılır (Şekil 2.26).

Şekil 2.26. İpek kozasından yapılmış çerçeve örnekleri, (Söylemezoğlu, 2015).

Günlük İşlevsel Tasarımlar: Sosyal yaşam döngüsü içerisinde ipek kozaları, kişilerin temel ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde de çeşitli objelerde bir bezeme unsuru olarak kullanılmıştır. Özellikle terlikler, çantalar, parfüm şişeleri ve gelin çiçekleri bu tasarım alanlarının başında gelmektedir (Şekil 2.27).

Şekil 2.27. Çeşitli objelerde ipek kozası süslemeleri, (Söylemezoğlu, 2015).

Kapı süsleri: Özel günlerde kapıların süslenmesinin bir ritüel haline geldiği modern yaşam düzleminde ipek kozalarından yapılan kapı süsleri de oldukça dikkat çeken tasarımları arasındadır. Genel olarak daire biçimdeki strafor köpükler üzerine tasarlanan ipek kozaları çiçek formunda bezenmektedir (Şekil 2.28).

Şekil 2.28. Çeşitli objelerde ipek kozası kapı süslemeleri, (Söylemezoğlu, 2015).

BÖLÜM III

3. YÖNTEM

Bu çalışmada, alan araştırmasında nitel araştırma yöntemlerinden yararlanılmıştır. Bu çalışma kapsamında Alanya Ticaret ve Sanayi Odası, Alanya Halk Eğitim Merkezi, Alanya Belediyesi ve Alanya İlçe Tarım Müdürlüğü gibi kurumlardan Alanya’da ipekböcekçiliği alanında çalışan kişilerin isimlerine ulaşılmış ve gerekli bilgiler alınmıştır. Bu bilgilere dayanılarak, araştırmaya şekil veren topluluğun belli özelliklerini yansıtabilmek için, topluluğun içinden yalnız bazı özelliklerde olan örneklerin belirlenmesi ile oluşturulan kota örnekleme yöntemiyle beş kişi belirlenmiştir (Kılıç, 2013: 44). Bunlar Alanya’da ipekböcekçiliğine yön verenlerden olduğu varsayılan; Nurten Gümüş, Refika Toklu, Rauf Sadullahoğlu, Seyfettin Çelik ve Yusuf Çelik’tir. Araştırmanın verileri, 2019 yılının Haziran ayında başlayıp, 2019 yılının Ekim ayına kadar süren süreçte, alanda karşılıklı görüşme ve fotoğrafla belgeleme yöntemleri ile toplanmıştır. Önceden hazırlanmış olan yarı yapılandırılmış ve açık uçlu sorular çerçevesinde yapılan yüz yüze görüşmelerde seçilen kişilerin yaşam öyküsü, mesleki deneyimleri, karşılaştığı sorunlar ve Alanya ipekböcekçiliğine katkıları ile ilgili bilgiler toplanmış, görüşmeler kayıt altına alınmış, fotoğraflarla belgelendirilmiş, elde edilen veriler çözümlenmiş ve metinler halinde sunulmuştur.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışma, niteliksek çalışma modeli kapsamında yürütülen, tanımlayıcı araştırma türünden bir ampirik alan taraması çalışmasıdır. Alanya yöresinden ipekli el sanatlarına yön veren kişilerin belirlenmesi ve değerlendirmesi amacıyla planlanmıştır.

3.2. Araştırmanın Evren Ve Örnekleme

Araştırmanın çalışma evreni Antalya ili Alanya ilçesinde ipekli el sanatları ile uğraşan kişilerdir. İlçede 2019 yılında bu el sanatı ile uğraşan kişi sayısı 15’dir. Bu kişilerden Alanya Belediyesi ve Halk Eğitim Merkezi gibi kamu kurumlarından alınan bilgilere dayalı olarak seçilen 5 kişi araştırma kapsamına alınmıştır.

3.3. Veri Toplama Aracı

Araştırmanın verileri 2019 yılının haziran ayında başlayıp, 2019 yılının Ekim ayına kadar süren süreçte alanda görüşme, inceleme, fotoğraflama yöntemleri ile toplanmıştır. Araştırmacı yörede bizzat ipekli el sanatı ile uğraşan kişilerle yüz yüze görüşüp veri

toplamaştır. Yapılan yüz yüze görüşmelerde bu el sanatı ile uğraşan kişilerin yaşam öyküleri, mesleki deneyimleri ve Alanya ipekböcekçiliğine katkıları ile ilgili bilgiler toplanmış, kullanılan hammadde ve araç-gereçler ile üretim aşaması fotoğraflarla belgelendirilmiştir.

3.4. Verilerin Analizi

Alan araştırması sırasında gözlem ve szly görüşme yöntemi ile elde edilen bilgiler ve çalışma sırasında çekilen fotoğraflar bulgular başlığı altında sistematik olarak derlenerek sunulmuştur. İlgili bölümler literatür taraması sonucunda elde edilen bilgiler ile desteklenmiştir.

BÖLÜM IV

4. ARAŞTIRMANIN BULGULARI VE DEĞERLENDİRME

Görüşmelerden elde edilen metinlerin analizi için belgelerin bilgilerle donatıldığı bağlam incelenmiş ve anlamlı çıkarımlara ulaşılmaya çalışılmıştır. Ayrıca, günümüzün teknolojik olanaklarından da yararlanılarak, sosyal medya platformlarındaki etkinlikler takip edilmiş ve yapılan gözlemler çıkarımlara dâhil edilmiştir.

4.1. YÖRE İPEKBÖCEKÇİLİĞİNE YÖN VERENLER

4.1.1. Dokuma Ustası ve Tasarımcı Nurten Gümüş

4.1.1.1. Yaşam Öyküsü

Antalya'nın Alanya ilçesinde yaşayan sanatçı 1958 doğumludur. Alanya'da aktif olarak dokuma yapan ipekli el dokumaları sanatçısıdır. Gümüş, ipekli el dokumacılığının yanında bir ev hanımıdır. Öğrenimini ilkökul düzeyine kadar tamamlayabilmiştir. Evli ve 2 çocuk annesi olan sanatçı, yaşamını doğumundan itibaren Alanya ilçesi, Alanya kalesi civarında geçirmiştir (Şekil 4.1: a, b).

Şekil 4.1. Nurten Gümüş a. Atölyesinde, b. Tezgâhı başında (Azime Güven Arşivi, Alanya, 2019).

4.1.1.2 Mesleki Deneyimleri ile İlgili Bilgiler

Gümüş'ün mesleki deneyim ve bilgi birikimi incelenmiş, dikiş, nakış ve ipekli el dokumasına yönelik teknik bilgi ve beceriye sahip olduğu belirlenmiştir. İpekli el dokumaları sanatını annesi ve anneannesinden öğrenmiştir.

Ailesinden öğrendiği gerek mesleki gerek yöresel üretim teknik ve becerileri küçük yaşlardan itibaren anneannesinden ve nenesinden almış olduğu, mesleğin tüm üretim faaliyetlerindeki yetkinliğini ailesine borçludur.

8 yaşından beri toplam 58 yıl boyunca ipekli el dokumacılığı yaparak hayatını sürdürmüştür. Bu mesleğe başlamasındaki temel etken ailesinin ipekli el dokumacılığı yapıyor olmasıdır. Ailesinin ipek kumaş ve kumaştan ürettikleri giyim ve dekoratif ürünleri satarak geçimlerini sağlamaktadır. Sanatçı, aile mesleği olan ipekli el dokumacılığına gönül vererek meslek edindiği ve bu mesleği ile ev ekonomisine katkıda bulunmuştur. İpekli el dokumacılığına olan ilgisinden dolayıdır ki bölgede ipekli el dokumacılığına ömrünü vermiş nice eserler ve sanatçılar kazandırmıştır.

4.1.2.3. Dokumada Kullandığı Gereçler

Sanatçının ipekli el dokumacılığının hammaddesi olan kozayı kooperatiflerden ve köylerdeki üreticilerden satın almaktadır. İpekli el dokumacılığında kullanılan hammaddenin kalitesinin zaman zaman iyi ve orta derecede belirtilmiştir. Şekil 4.2' de hazır olarak satın aldığı koza fotoğraflanarak sunulmuştur.

Şekil 4.2. Nurten Gümüş'ün İpekli El Sanatlarında Kullandığı Koza (Azime Güven Arşivi, Alanya, 2019).

İpek kozasının çeşitli işlemlerden geçirilerek ipek iplik elde edilmektedir. Gümüş, ipek iplik elde etmek için yaptığı uygulamaları anlatmıştır. Bu anlatılara göre sırasıyla şu işlemler yapılmaktadır:

İlk önce kozalar 90-95 santigrat derecede kaynayan suyun içerisinde yaklaşık 1 saat boyunca kaynatılır (Şekil 4.3).

Şekil 4.3. Kozaların Kaynatılması (Azime Güven Arşivi, Alanya, 2019).

Kozaları kaynatmanın amacı, kozada ipek liflerini tutan serizin adı verilen yapıştırıcı maddeyi sıcaklık ve su yardımı ile yumuşatarak, ipeğin çekilebilir duruma gelmesini sağlamaktır. Daha sonra kaynatılan kozalardan ipek iplik çekebilmek için bir çalı yardımıyla kozaların üzerine hafifçe vurulur. Kozanın başlangıcı olan kamçıbaşı ipeği çalıya dolanarak yakalanır (Şekil 4.4).

Şekil 4.4. İpek İplerin Ayrıştırılması (Azime Güven Arşivi, Alanya, 2019).

Yakalanan bu uç ılgıdırı bağlanarak ipek çekilmeye başlanır. Ayrıştırılan ipek iplik çekildikçe ılgıdırı dolanır (Şekil 4.5).

Şekil 4.5. Ilgıdırı Dolanması (Azime Güven Arşivi, Alanya, 2019).

Kozadan iplik çekimi işlemi kozanın ipeği bitene kadar sürer. Ancak kozadan ipek tamamen bitmez. Bir kısım ipek kozanın dibinde kalır buna teknik olarak tava dibi yörede ise zar veya güğül denir. Daha sonra kurumaya bırakılır (Şekil 4.6).

Şekil 4.6. İpek ipliğın kurutulması (Azime Güven Arşivi, Alanya, 2019).

Tava dibi ipeği yani güğül ipeği Alanya kuşağının dokunmasında, asıl koza ipeği ise diğer ürünlerde kullanılır. Kozadan çekilerek kurutulmuş ipeklere kirmanda büküm verilir bükümlü iplik haline getirilir. Bükülerek kat verilen ipek iplik çile haline getirilir ve kurutulur.

Kurumaya bırakılmış olan ipek iplik tüylenmemesi için haşıllanır. Haşıl için kullanılan madde şu şekilde hazırlanır: 1 kaşık zeytinyağı ve 3 kaşık un suda eritilir. Karıştırılarak kaynatılır, yeteri kadar sıcak su eklenerek hazırlanır. Haşıl maddesi kullanılarak ipek ipliğin çözgü işlemleri esnasında tüylenmemesi ve elektriklenmemesi için haşılama işlemi yapılır. Hazırlanan haşılın içerisinde iplik yaklaşık 1 saat bekletilerek ve tekrar kurumaya bırakılır. 1 saatin sonun haşılın içinden çıkarılan ipek iplik sıkılarak tekrar kurumaya bırakılır.

İpek çile kuruduktan sonra ipliklerin dolaşmaması için elemeye takılır (Şekil 4.7). Daha sonra ipek ipliği çarkta çağlık makaralarına sarılır (Şekil 4.8).

Şekil 4.7. İpliğin elemeye takılması (Azime Güven Arşivi, Alanya, 2019).

Şekil 4.8. Çarkla ipliği çağlık makaralarına sarma (Azime Güven Arşivi, Alanya, 2019).

4.1.1.4. Dokumada Kullandığı Araçlar

Nurten Gümüş, ipekli el dokumacılığını iki ayaklı, iki gücülü ve iki çerçeveli çulfalık tezgâhında öğrenmiştir. Hâlide kullandığı tezgâh Şekil 4.9'da ve dokumayı öğrendiği tezgâh Şekil 4.10'da fotoğraflarla sunulmuştur.

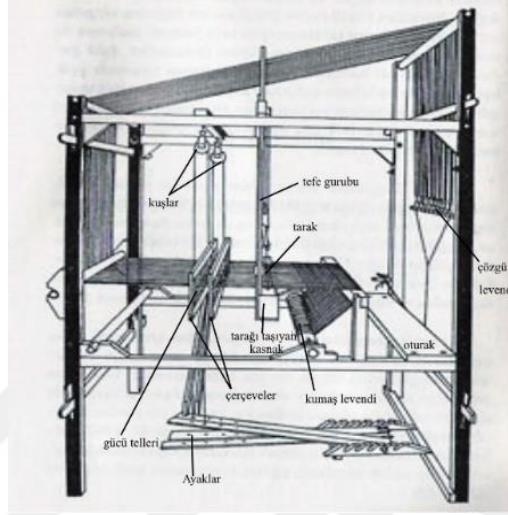

Şekil 4.9. Nurten Gümüş'ün şu an kullandığı tezgâh (Azime Güven Arşivi, Alanya, 2019).

Şekil 4.10. Nurten Gümüş'ün ipekli el dokumacılığını öğrendiği tezgâh (Azime Güven Arşivi, Alanya, 2019).

Kamçısız tezgâhlar çerçeve (gücü) sayılarının artırılıp eksiltilmesine ve çerçevelerin hareket düzeninin el veya ayakla kontrol edilmesine göre farklılık gösterirler. En az iki çerçeveye sahip olması gereken kamçısız tezgâhlarda her bir çerçevenin hareketi bir ayağa (pedala) bağlıdır. Yörede söylenen adıyla *çulfalık tezgâhında* başlıca üç ana işlem ile dokuma yapılmaktadır; ağızlık açma, atkı atma ve atkı sıkıştırma. Tezgâhın bu üç ana işlemi yapan parçaları şunlardır (Şekil 4.11):

Şekil 4.11. Çulfalık tezgâhın şematik çizimi.

(<http://tr-hometextile.blogspot.com/2014/06/>'dan alınarak uyarlanmıştır).

Gümüş'ün ipekli el dokumaları alanında kullandığı araç ve gereçleri genel olarak kendisi hazırlamıştır. Tezgâh içi araç ve gereçleri şu şekilde sıralanmaktadır;

Ayaklık: İpekli el dokuması tezgâhında bulunan gücü tellerinin aşağı ve yukarı yönde karşılıklı hareket etmelerini sağlayan üzerine basılan pedallardır (Şekil 4.12).

Şekil 4.12. Ayaklık (Azime Güven Arşivi, Alanya, 2019).

Çırmakan: İpekli el dokumaları tezgâhındaki gücü çerçevesinin sabit durmasını sağlayan tezgâh parçasıdır (Şekil 4.13).

Şekil 4.13. Çırmakan (Azime Güven Arşivi, Alanya, 2019).

El ağacı: Dokuma tezgâhı üzerindeki selmin ağacını sıkıştırmak için kullanılan tezgâh parçasıdır (Şekil 4.14).

Şekil 4.14. El Ağacı (Azime Güven Arşivi, Alanya, 2019).

Gelberi ve gaybe ipliği: Çözümlenen iplerinin çözülürken sayı ve tur hesaplamasına yarayan tezgâh parçasıdır. Koyu pembe renkli olan iplik gaybe ipliğidir (Şekil 4.15)

Şekil 4.15. Gelberi ve gaybe ipliği (Azime Güven Arşivi, Alanya, 2019).

Masır: Dokuma tezgâhında ipek iplerin dolandırıldığı tezgâh parçasıdır (Şekil 4.16).

Şekil 4.16. Masır (Azime Güven Arşivi, Alanya, 2019).

Mekik: Ortasına şemsiye teli takılarak masır getirilen ahşap parçadır (Şekil 4.17).

Şekil 4.17. Mekik (Azime Güven Arşivi, Alanya, 2019).

Oturma tahtası: Dokuma yapan kişinin dokuma esnasında oturduğu tezgâh bölümüdür (Şekil 4.18).

Şekil 4.18. Oturma Tahtası (Azime Güven Arşivi, Alanya, 2019).

Selmin ağacı: Dokunan kumaşın sarıldığı tezgâh parçasıdır (Şekil 4.19).

Şekil 4.19. Selmin Ağacı (Azime Güven Arşivi, Alanya, 2019).

Gücü: Çözgü ipliklerinin tek tek içinden geçirildiği, çerçeveye bağlantı yapılan çelik tellerdir (Şekil 4.20).

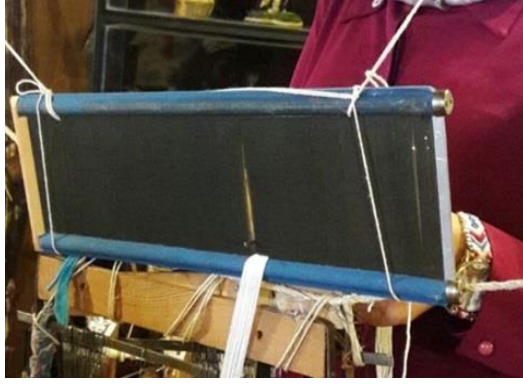
Şekil 4.20. Gücü (Azime Güven Arşivi, Alanya, 2019).

Sıkıştırıcı değnek: Dokunan kumaşın sabit durmasını sağlayan araçtır (Şekil 4.21)

Şekil 4.21. Sıkıştırıcı değnek (Azime Güven Arşivi, Alanya, 2019).

Tarak: Dokuma sırasında çözgü iplerinin sıkıştırılmasında kullanılan araçtır (Şekil 4.22)

Şekil 4.22. Tarak (Azime Güven Arşivi, Alanya, 2019).

Tefe: Kumaşın sıkıştırılmasını sağlayan hareketli parçadır (Şekil 4.23).

Şekil 4.23. Tefe (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).

Tezgâh dışı araç ve gereçler ise şunlardır:

Çark: Makaraya ipek ipliği sarmaya yarayan tezgâh dışı araçtır (Şekil 4.24).

Şekil 4.24. Çark (Azime Güven Arşivi, Alanya, 2019).

Eleme: İpek iplerin çözgüye alınırken dolaşmasını engelleyen araçtır (Şekil 4.25)

Şekil 4.25. Eleme (Azime Güven Arşivi, Alanya, 2019).

Ilgıdır: Koza kaynadıktan sonra kozanın ipliğini çıkarmak için kullanılan; iki ucunda koza ipliğini sarmak için çıkıntı bulunan tezgâh dışı alettir (Şekil 4.26).

Şekil 4.26. Ilgıdır (Azime Güven Arşivi, Alanya, 2019).

Kirman: İpi bükmeye yarayan üç parçadan oluşan tezgâh dışı alettir (Şekil 4.27).

Şekil 4.27. Kirman (Azime Güven Arşivi, Alanya, 2019).

Çözüğü aparatı: İki uzun ağaç kazığı kullanılmaktadır. Ağaç Kazığında 10 santim arasıyla çivileri var olan ağaçtır (Şekil 4.28).

Şekil 4.28. Çözüğü aparatı (Azime Güven Arşivi, Alanya, 2019).

Makara: Nurten Gümüş'ün toplamda 40 makaralık bir çağlığa sahip olup bunu kendi imkanları ile yaptırmaktadır (Şekil 4.29). Çark ve elemesinin aile yadigârı olduğu ve hâlen bunları kullandığı fakat sık sık bakım yapması gerektiği bilgisine ulaşılmıştır. Sanatçı, kullandığı bu araç ve gereçleri, temin edilebileceği herhangi bir yerin olmaması sebebiyle, tamamen kendi imkanları ile üretmektedir.

Şekil 4.29. Makara (Azime Güven Arşivi, Alanya, 2019).

4.1.1.5. Dokuma Aşamaları

Dokuma işlemi çözüğü çözmekle başlar. İpek iplik sarılan makaralar çağlığın çivilerine takılır ve çözüğü çözmek için kullanılır. Çağlıkta 32 adet makara geçirme için çivi

bulunmaktadır. Kullanılan çivi sayısı çözülecek olan çözüğü sayısına göre değişir (Şekil 4.30).

Şekil 4.30. Çözüğü çözüme işleminin (Azime Güven Arşivi, Alanya, 2019).

Gümüş, Alanya kuşağı, fular, kumaş, kravat ve diğer ürünlerde 360 tel çözüğü çözümektedir. Ancak ürün türüne göre değişen sayılarda çözüğü çözümektedir. Örneğin; 50 cm eninde ipekli kumaş için 800 tel; 30 cm eninde fular için 500 tel; 25 cm eninde beyaz kumaş için 360 tel; 50 cm eninde Alanya kuşağı için 360 tel; 20 cm eninde fular için 360 tel çözüğü çözümektedir. Makaralar çağlığa geçirildikten sonra duvarda bulunan çözüğü aparatının çivilerinden istenen çözüğü uzunluğu kadar çözüğü uzatılarak çözüğü çözümlür. Beyaz kumaş ve diğer ürünler için 170 m, Alanya kuşağı için 2 m uzunluğunda çözüğü çözümlür.

Çağlıktan sağılan iplik çağlık çivilerinden istenilen uzunlukta dolandıktan sonra ağızlık yapılması için çözüğü aparatının ucuna eklenen ağızlık alma aparatına uzatılır. Burada 8 şeklinde dolanarak, ipliklerin karışmadan tezgâha aktarılmasını sağlayan ağızlık adı verilen kısım oluşturulur (Şekil 4.31). Bu şekilde istenen sayıya ulaşıncaya kadar çözümeye devam edilir.

Şekil 4.31. Çözüde iplerin karışmasını önleyen ağızlık kısmının ayarlanması (Azime Güven Arşivi, Alanya, 2019).

Çözgü tamamlandıktan sonra çözgü ağacından çile halinde sarılarak çıkarılır. Çözgü aparatından alınmadan önce ağızlık yapılan bölümde çözgülerin karışmaması ve ağızlığın bozulmaması için araya kırmızı bir iplik geçirilir (Şekil 4.32).

Şekil 4.32. Ağızlığın karışmaması için Kırmızı İplik ile Bağlanması (Azime Güven Arşivi, Alanya, 2019).

Uzun bir çile halinde olan çözgü ipliklerinin birbirlerine dolanmaması için çözgü aparatından toplanırken zincir yapılır (Şekil 4.32a, b).

Şekil 4.32. a-b. Uzun çile halinde olan çözü ipliklerinin birbirlerine dolanmaması için çözü aparatından toplanırken yapılan zincir (Azime Güven Arşivi, Alanya, 2019).

Çözü ağacından çile halinde sarılarak çıkarılan çözü ipliği (Şekil 4.33).

Şekil 4.33. Çözü ağacından çıkarılmış çile halindeki çözü ipliği (Azime Güven Arşivi, Alanya, 2019).

Çözgüden çıkarılan ipek ipliklerin kazanlarda tercihe göre seçilen renklerde boyalar ile kaynatılarak boyanma işlemlerinin yapıldığı gözlenmiştir. Şekil 4.34'te hazırlanmış olan boya örnekleri sunulmuştur.

Şekil 4.34. İpek iplerin boyanması için hazırlanan farklı renklerde boya kazanları (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).

Bu aşamaların devamı olarak çözü ağacından çıkarılmış ipek çözüleri dokuma tezgâhına yerleştirilir. Bunun için önce dokuma tezgâhı dokuma işlemleri için hazır hâle getirilir. Çözü çilesi yerde, tezgâhın çerçevesi üzerindeki gücü tellerine tek tek geçirilir. Dokuma bezayağı örgüsünde olduğu için iki çerçeve kullanılır. Çözülerin ağızlıkla ayrılan yarısı birinci çerçevenin, diğer yarısı ikinci çerçevenin telleri arasından sırayla geçirilir. Geçirirken şu sıra izlenir: 1. Çözü 1. Çerçevenin 1. Gücüsünden, 2. Çözü 2. Çerçevenin 1. Gücüsünden, 3. Çözü birinci çerçevenin 2. Gücüsünden, 4. Çözü 2. Çerçevenin 2. Gücüsünden geçirilir. Bütün tek numaralı çözüler 1. Çerçveden, bütün çift numaralı çözüler ikinci çerçveden geçirilerek işlem tamamlanır (Şekil 4.35). Çerçvelerin arkasında kalan çözü iplikleri tezgâhın çözü levendine gruplar halinde bağlanır.

Şekil 4.35. İpek iplik çözüleri gücü tellerinden geçirilmesi (Azime Güven Arşivi, Alanya, 2019).

Gücü tellerinden geçirilen ipek iplikler tarak taharına hazır hâle gelir. Tarak taharı için, gücünün önünde kalan çözü iplikleri belli bir düzende tezgâhın tarağının dişlerinden geçirilir. Tarağın 1cm'sinde 4 diş bulunmaktadır. Her diştten 4 çözü toplamda 800 çözü 50 cm'lik bir dokuma için taraktan geçirilir (Şekil 4.36).

Şekil 4.36. Tarak taharı yapılan çözü (Azime Güven Arşivi, Alanya, 2019).

Tarak taharı tamamlanan çözüler tezgâhın kumaş levendine küçük gruplar halinde bağlanır. Leventler kendi ekseni etrafında çevrilerek çözü el ağacı yardımıyla gerginleştirilir (Şekil 4.37, Şekil 4.38).

Şekil 4.37. gücü ve tarağı, tezgâha bağlanması (Azime Güven Arşivi, Alanya, 2019).

Bu aşamadan sonra tezgâhın ağızlığının açılması için tezgâhın altında bulunan ayakların çerçevelere bağlanması işlemi yapılır. Birinci ayak birinci çerçeveye, ikinci ayak ikinci çerçeveye bağlanır (Şekil 46).

Şekil 4.38. Çerçevelerin ayaklık ipliğine bağlanması (Azime Güven Arşivi, Alanya, 2019).

Tezgâhın kücü, tarak, ayaklık ipliklerini bağladıktan sonra arka el ağacını takarak dokumaya hazır hâle getirildiği yönde bilgilere ulaşılmıştır. Şekil 4.39’da dokumaya hazır hâlde olan arka el ağacı takılmış tezgâh örnekte yer almaktadır.

Şekil 4.39. Tezgâhı gerginleştirmeye yarayan el ağacının takılması (Azime Güven Arşivi, Alanya, 2019).

Arka el ağacı selmin ağacına takılıp dokumaya hazır hâle getirilir. Dokumaya hazır hâle getirilen çulfalık tezgâhındaki oturma tahtasına dokuma yapacak kişi oturur. Çark yardımıyla masıra dolanmış İplikler mekiğin içerisine yerleştirilir. Mekiğin içerisine yerleştirilmiş olan Masırın ucu çözgü ipliğinin sağ kısmındaki ilk sırasına bağlanır. Mekik sağ ele alınarak sağ ayak da sağ pedala basar. Mekik açılan çözgü iplerinin arasından sola geçirilir. Ayak pedaldan çekildikten sonra tefe yardımıyla atkı ipliği sıkıştırılır. Tefe tekrardan bırakılır. Aynı işlem sol ayak için de tekrarlanır. Sol ayak sol pedala basınca sol eldeki mekik açılan çözgü ipliğinin arasından sağa doğru geçirilir. Dokuma üzerinde farklı

renkte ipek iplik kullanılmak istenirse dokunmakta olan atkı ipliği kesilir, mekiğin içindeki masır çıkartılır. Çıkartılmış olan masırın yerine öncesinden hazırlanmış olan farklı renkteki masır, mekiğin içerisine yerleştirilerek dokuma işlemine devam edilir. Belirlenen ölçüde dokuma yapıldıktan sonra yeni bir dokumaya geçileceği zaman yapılan işlemler şu şekilde açıklanmaktadır. Arka el ağacı yerinden çıkartılır ve dokunan kumaş selmin ağacına sarılır. Yeni bir ipek dokuma yapmak için el ağacı takılır ve bir önceki dokuma ile arasında 10 santim boşluk bırakılır. Bu dokumada istenilen ölçüye ulaşıncaya masırdan gelen ipek iplik kesilerek dokumadan ayrılır. Arka el ağacı çıkartılarak dokunan ipek kuşaklar selmin ağacına tekrar sarılır. Bu işlemin ardından öncesinde culfalık tezgâhına bağlanmış çözümlü ipliklerinin uçları çözülür. Çözülen çözümlü iplikleri gücü ve taraktan çıkartılır. Ardından bu işleme devam edilmektedir. Şekil 4.40'da ipek kuşak dokuması örnekte sunulmuştur.

Şekil 4.40. İpek kuşağın dokunması (Azime Güven Arşivi, Alanya, 2019).

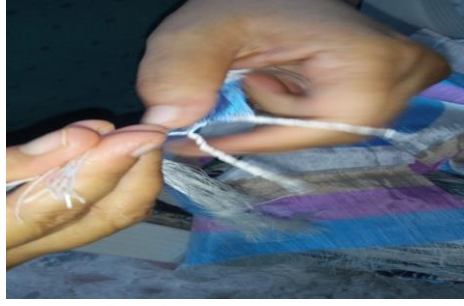
Çözümlü ipliklerinin tezgâhtan çıkarılmasından sonra selmin ağacına dolanmış ipek kuşaklar ile yeni dokunmuş olan ipek kuşakları birbirlerinden ayırmak için 2 dokuma arasında 10 santim çözümlü ipliğinin ortadan makas yardımıyla kesimi yapılır. Diğer dokunmuş ipek kuşakların kesim işlemi bu şekilde devam eder (Şekil 4.41).

Şekil 4.41. İpek Kuşağın kesimi (Azime Güven Arşivi, Alanya, 2019).

Aynı çözümlü üzerinde 10 santim arayla eşit bir şekilde ayrı ayrı kesilmiş iplikler, dokunmuş kuşaklar birbirinden ayrılır. Daha sonra bu dokumalar düz bir zemine serilerek düzenli bir şekilde masa üzerine konulur. Masa üzerine konulmuş ürünün bir tanesini alınır, ürünün çözümlü ipliklerinin sökülmemesi için çözümlü ipliklerinin 1. Sırasından 35- 40 tane

çözgü ipliği el yardımıyla tutulur. Tutulan ipliğin tam ortasından ikiye ayrılır. İpliğin yarısı el yardımıyla ileri ve geri hareket ettirerek hafif bükülür. Aynı işlem diğer yarısında da tekrar yapılır. Hafif bükümü yapılmış çözgü ipliklerinin sökülmemesi için büküm ucuna düğüm atılır. Bu şekilde saçağı da oluşan İpek kuşak dokumaları kullanıma hazır hâle getirilir (Şekil 4.42-43).

Şekil 4.42. Kesimi yapılmış olan dokumanın saçak ipliklerinin bükümü (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).

a

b

Şekil 4.43. Bükülü saçaklar: a. Beyaz ipekli dokuma saçağı, b. Alanya kuşağı saçağı (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).

4.1.1.6. Sanatçının Dokuduğu Ve Tasarladığı Ürünler

Gümüş'ün, ipekli el dokuması ürünleri kapsamında daha çok Alanya kuşağı, filtre ile birleştirilmiş iki dar dokuma (iki dar ipek dokumayı ipek ipe ördüğü birleştirilmesi), ipek kravat, renkli ipek fularlar dokuyup bunları pazarlamaktadır. Sanatçının ürettiği ipekli el dokumaları ürünlerinden olan Alanya kuşağı, dar dokumalar ve bunlardan üretilen eşyalar, ipek kravat, düz beyaz ipek dokuma, gömlek, renkli ipek fular dokumaları Şekil 4.44 ve Şekil 4.55' te görülmektedir.

Şekil 4.44. Nurten Gümüş'ün ipekten dokuduğu ürünlerden Alanya Kuşığı (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).

Şekil 4.45. İpek renkli fular dokuma (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).

Şekil 4.46. İki Dar Dokuma (Azime Güven Arşivi, Alanya, 2019).

Şekil 4.47. İpek Kravat (Azime Güven Arşivi, Alanya, 2019).

Şekil 4.48. Düz Beyaz İpek Dokuma (Azime Güven Arşivi, Alanya, 2019).

Şekil 4.49. Düz Beyaz İpek gömlek Dokuma (Azime Güven Arşivi, Alanya, 2019).

4.1.1.7. Sanatçının Karşılaştığı Sorunlar

Herhangi bir özel sektörle ipekli el dokumaları alanında eğitim, üretim ve pazarlama noktasında bir ilişkisinin olmadığı yöneltilebilir sorular ile belirlenmiştir. Sanatçı, bu noktada da herhangi bir girişimde bulunmamıştır. İpekli el dokumacılığı sanatını yaparken hammadde temininden üretim sürecine sonrasında tanıtım ve pazarlama sürecine kadar birçok sorunla karşılaşmıştır. Bu sorunlar ise genel olarak şu şekilde sıralanabilir:

- **Ham maddeye Ulaşamama;** İpekli el dokumacılığının ham maddesi olan kozanın son zamanlarda üretiminin az olmasından dolayı ham maddeyi satın almada sıkıntılar yaşamıştır.

- **Üretim Sürecinde Karşılaşılan Sorunlar;** Dokuma sürecinde karşılaşılan tezgâh içi ve tezgâh dışı araç ve gereçlerin bozulması veya kırılması durumlarında tamir ettirilebilecek bir yeri yoktur.

- **Tanıtım alanında yaşadığı sorunlar;** İpekli el dokumacılığı ürünlerinin Alanya bölgesinde tanıtımının tam olarak yapılamamasından dolayı ürünlerini satacak pazar bulma konusunda sorunlar yaşamıştır. Alanya Belediyesi ve diğer kamu kurum ve kuruluşlarının kendisine az destek verdiğini ifade etmiştir.

- **Pazarlama alanında yaşadığı sorunlar;** Ürettiği ipekli el dokumaları ürünlerini satacağı iyi bir pazarın olmadığı, ürettiği ürünlerin büyük çoğunluğunu Alanya belediyesinin satın almıştır. Bunun ise emeklerini karşılamamaktadır.

Bunun yanında ipekli el dokumalarının pazarlanmasında yaşanan sorunların genel sebebinin hazır giyim ve tekstil ürünlerinin ipekli el dokumaları ürünlerinden daha ekonomik olmasıdır.

Ayrıca ipekli el dokuma ürünlerinin üretiminin zor olması ve yeterince maddi kazanç sağlamıyor olması meslek olarak benimsenmesi anlamında büyük bir engel teşkil etmiştir. Bu sebeple sanat dalının gelecek kuşaklara aktarılamamaktadır. Hayatını adadığı ve severek yaptığı bu sanatın hak ettiği değeri görmediği ve eski talebinin azaldığı ipekli el dokumacılığının tercih edilmediği nitelenmiştir. Yaşadığı bu sorunların çözümü noktasında devlet kurumlarından herhangi bir destek almamıştır. Sanatçının ipekli el dokumacılığı sanatını kendi çabalarıyla ayakta tutmaya çalıştığı, devletin ipekli el dokumacılığına yönelik teşvikleri hakkında herhangi bir bilgisi bulunmamaktadır.

Sanatçı, Alanya'da ipekli el dokumacılığının geleceğinin çok parlak olmadığı kanaatindedir. Öncelerde ipekli el sanatları ürünlerinin daha çok tercih edildiği fakat günümüzde tercih edilmemektedir. Diğer yandan günümüzde ipekli el dokumaları ürünlerinde tanıtım ve pazarlanması faaliyetlerinin yeterince yapılmadığı, tüm bunların yanında hazır tekstil ürünlerinin ipekli el dokumaları ürünlerinden daha ekonomik ve ulaşılabilir olduğu bilgisine de ulaşılmıştır. Bu nedenlerden dolayı ipekli el dokumacılığı ile uğraşan sanatçıların sayılarının azaldığı ve yetişen ipekli el dokumacısı sanatçıların da sayılarının yok denecek kadar az olduğu ifade edilmiştir.

Sanatçının verdiği bilgiler doğrultusunda Alanya bölgesinde hali hazırda ipekli dokumacılıkla uğraşan kişi sayısının 2 olduğuna ulaşılmıştır. Bu kişilerden birincinin Fazilet Hanım olduğu onun da dokumacılığı yukarıda anlatılan sebeplerden dolayı bırakmayı düşündüğü bilgisi alınmıştır. Diğer sanatçının ise Zeynep Hanım olduğu öğrenilmiştir. Bu durum ülkemizin coğrafi ve jeopolitik konumuna bakılacak olunursa içler acısı olarak nitelendirilebilir. Çünkü Dünya ticaret ve turizm kuşağının ortasında olan bir ülkenin tarihinin vazgeçilmez sanatı olan ipekli el dokumacılığı adına gerçekten büyük bir kayıp olarak nitelendirilebilir.

4.1.1.8. Alanya İpek Böcekçiliğine Katkıları

Sanatçının verdiği bilgiler doğrultusunda ipek ipliğinin elde edilmesinden, çözümlenen iplerinin çözümden çıkarılması ve boyanmasından, çözümlenen iplerinin dokuma tezgâhına verilmesinden, dokunmasına ve dokumaların tezgâhtan çıkarılmasına kadar tüm aşamalar öğrencilerine aktarmaktadır (Şekil 4.50).

Şekil 4.50. Nurten Gümüş ve Kursiyerlerin Görüntüsü (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).

Sanatçının ipekböcekçiliğine genel olarak verdiği katkıları inceleyecek olursak; kazanmış olduğu mesleki bilgi ve becerileri geliştirerek bu sanat dalında kullanmayı başarmıştır. Bunun yanında gelecek kuşaklara bu güzel sanat dalının aktarılması için eğitimler vermiştir. En yakın tarih olarak örgün eğitim kapsamı adı altında 2012 yılında

Alanya Belediyesi bünyesinde ipekli el dokumacılığı alanına nitelikli sanatçı yetiştirmek adına kurs vermektedir. Resmi eğitim kurumları dışında kendi mahallesinde komşularına ve akrabalarına daha doğrusu bu sanatı merak eden herkese eğitim verdiği ve ipekli el dokumacılığının gelecek kuşakların hafızalarında yer alması için hep mücadele etmiştir. İpekli el dokumacılığının Alanya'da bugünkü durumuna gelmesinde verdiği eğitimlerle, sergi ve tanıtım organizasyonlarla katkı sağladığına ulaşılmıştır. İpekli el dokumacılığının gelecek nesillere aktarılmasında en büyük fedakârlığı bu sanat dalında bildiği her şeyi ipekli el dokumacısı olmak isteyen herkese karşılık beklemeden sunması olarak ifade edilebilir.

Sanatçıya sorulan ipekli el dokumacılığı sanatının yaşatılması önerileri doğrultusunda ipekli el dokumacılığının Alanya yöresinde yeniden can bulması için bu sanatın gençlere sevdirilip öğretilmesi gerektiği ve sahip olunan bu kültürün korunması gerektiği bilgilerine ulaşılmaktadır. Tüm bunların yanında sahip olunan bu güzel sanat dalının mevcut kurum ve kuruluşlarca desteklenerek ayakta tutulması gerektiği yönündeki istediğini de aktarmıştır.

Gümüş, ipekli el sanatlarının gelecek kuşaklara aktarılması için sanatın cazibe ve tercih imkanlarının artırılmasının yanında gençlere bu sanatı sevdirmek gerektiği yönündeki istekleri aktarmıştır. Üretilen ürünlere verilen emeğin karşılığının tam olarak verilmesi gerektiği sanatın geleceği noktasında gerekli bir unsur olarak görülmektedir.

Sanatçıya göre uluslararası alanda, Türkiye'de ve Alanya bölgesinde üretilen ipekli el dokumacılığı ürünlerinin tanıtımı için festivaller ve fuarlar düzenlenmesi gerekmektedir. Kendisinin de bu yönde olan birçok çalışması yer almaktadır. Ulaşılan bu bilgi şu şekildedir: Kurs verdiği yıllarda ipekli el sanatları dokumalarını tanıtmak amaçlı Alanya belediyesi önderliğinde yurt dışına tezgâhlar götürüp tanıtım yapmaktadır. Bunun yanı sıra üniversitelerde ipekli el sanatlarının her alanı ile ilgili bölümlerin kurulması ve bu sanatın akademik olarak desteklenmesi gerektiği yönündeki önerisini iletmiştir.

4.1.2. Pazarlamacı Rauf Sadullahoğlu

4.1.2.1. Yaşam Öyküsü

Antalya'nın Alanya ilçesinde yaşamaktadır. 1947 doğumlu olup 73 yaşındadır. Lise mezunu olan Sadullahoğlu, evli ve 3 çocuk babasıdır. Alanya merkezde uzun yıllar ipek kozası pazarlamacılığı ile uğraşmış fakat emekliliğiyle birlikte farklı işler yapmak üzere bu işini bırakmıştır (Şekil 4.51).

Şekil 4.51. Rauf Sadullahoğlu'nun kişisel fotoğrafı (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).

4.1.2.2. Mesleki Deneyimleri ile İlgili Bilgiler

Baba mesleği olan ipek kozası yetiştiriciliğini bilmesine rağmen meslek olarak ipek kozası pazarlamacılığı ile uğraşmıştır. Bölgede yetiştirilen ipek kozalarının toplanıp yereldeki Alanya belediyesi yakınlarındaki Anıt bölgesinde ipekli el dokumacılığı yapan ipekli el sanatları sanatçılara satmıştır. İpek kozası pazarlamacılığını 1970 ve 2000'li yıllar arasında yaklaşık 20 yıl kesintisiz yaptığı ulaşılan bilgiler arasındadır. İpek kozası pazarlamacılığı alanında herhangi bir örgün eğitim ve kurs almamıştır. Sahip olduğu bilgileri tamamen usta çırak ilişkisi içerisinde babasından öğrenmiştir.

4.1.2.3. Yörede Koza Üretimi Hakkında Genel Bilgiler

Alanya'da ipek kozasının üretiminin 1900'lü yılların başlarına kadar dayandığını söyleyen Sadullahoğlu, bu dönemin öncesinde de ipek kozasının üretildiğini ifade etmiştir. Alanya'da üretilen ipek kozalarının yöre ihtiyacını karşılamanın yanında fazlasını ise Bursa'ya gönderildiğini dile getirmiştir. Hatta ülke içinde başka şehirlere ipek kozasının satıldığını bir anısı ile şu şekilde anlatmıştır:

“Bir seferinde Alanya'dan gemi ile kozayı Bursa'ya gönderirken gemide yangın çıkar. Bursa'ya gönderilen ipek kozalarının sigortalandığını sigorta şirketine zararın karşılanması için başvurduk. Fakat sigorta şirketi yangının kozadan çıktığını iddia eder. Bunun üzerine mahkeme mahkemeye verilir ve mahkeme salonunda koza yakılır ve kozanın alev almadığı ispat edilerek zararın karşılanması yönünde bir kazanımımız oldu. Koza alev çıkarmaz. Eskiden kumaşın ipek olup olmadığını anlamak için kenarları yakırmış. Yanmayıp alev almaz ise ipektir. Yanarsa ipek değildir.”

Şeklinde anısını aktarmıştır. 1970 ve 1980’li yıllarda yaşanan bu durum Alanya yöresinde gerçek manada ipek kozasının üretildiği ve pazarlamasının yapıldığına ispat niteliği taşımaktadır.

Devletin ipek koza pazarlama alanına yönelik teşvikleri hakkında bir bilgi sahibi değildir. İpek kozasının asıl üretim yerinin Bursa olduğunu söylerken devlet kaynaklı desteklerin oralarda daha çok olduğu belirtilmiştir. Alanya’da ustalar kozayı 4’de 1 veya yarım paket üretirken, Bursa’da 20 veya 50 paket üretilmiştir. Bursa Koza Kooperatifinin Alanya’ya şube açtığı dönemlerde bu tarz devlet kaynaklı desteklerin çok az verilmiştir. Verilen desteğin ise Bursa Koza Kooperatifi tarafından 1980 yıllarında koza üreticiliği alanında mesleki yetiştirme kursları olduğudur.

İpek kozalarını nadiren ipek kumaş üreten firmalara pazarlamaktadır. Kozaların ticaretinin büyük firmalara sürekli yapılamamasının nedeni ipek kozası üretiminin mevsimlik bir durum olduğu, kozaların alınıp uzun süre depolanamadığıdır. İpek kozasının pazarlamasının yapıldığı özel sektör firmaların ise Eylül- Ekim aylarında alım yapmaktadır. İpek kozasının pazarlanmasında herhangi bir zorluk yaşamamaktadır. Bu işe başladığında üreticilerden alınıp kurutulup satılması faaliyetlerinde bulunduğunu söylemiştir. Fakat daha sonra 1970 yıllarında ortaya çıkan halı iplik üretimi faaliyetleri artınca Alanya’da mancılıkla (ipek kozasından iplik elde etme) ipek üretip ipekli el dokumacılarına ipek iplik olarak pazarlama faaliyetlerine geçmişlerdir.

İpek kozası pazarlamacılığının Alanya bölgesi açısından geleceğinin olmadığı görülmektedir. Yörede bu faaliyetlerin önünde ise ithalat yer almaktadır. İpek kozası üreticilerin üretim maliyetlerinin çok altında ithal koza satışının yapılması yörede koza üreticiliğini durdurma noktasına getirmiştir. Alanya’da yerli koza üretimi işinin artık sona erdiği fakat Alanya Sapadere Bölgesi’nde bu işin sembolik olarak hâlen yapılmaktadır.

4.1.2.4. Koza Pazalamacılığında Karşılaştığı Sorunlar

Alanya yöresinde mesleğin devamının sağlanması için ithalat konusunda herhangi bir önlemin alınmadığı görülmektedir. Bunun nedeninin ise 1989 yılında Çin, Mançu, Kore’den Türkiye’de 1 milyon 7 yüz bin ton civarında bir üretime ulaşması diğer yandan Hindistan’ın üretiminin 100 küsur bin ton olması Uzak Doğu ülkelerinin tekeline düşmesi olarak değerlendirilmektedir. Edinilen bilgiye göre yerli üretimin maliyetinin fazla olması, ipekli el dokumacılarını ve sanayi tipi dokumacılarını tamamen ithal ipek kozalara yönlendirmektedir.

Bu durumda ipek kozası pazarlamacılığının gelecek kuşaklara aktarmasında yapılacak pek bir şeyin olmadığı vurgulanmıştır. Ortadoğu ülkelerinin ürettiği kozaların İthalatının bırakılıp tekrar yerli üretim kozaların desteklenmesi ve maliyetlerinin aşağı çekilmesi mümkün olursa ipek kozasının yerli üretiminin tekrar canlanabilecektir. Şu anki durumunu geçmişle karşılaştırmak için ipek kozası ve Alanya’da üretilen pamuk üzerinden bir değerlendirme yapmıştır:

“Örneğin bundan 20-30 yıl önce Antalya’ya giderken Aksu’da tüm traktörlerin arkasında pamuk vardı. Birisine pamuk satabilmek için insanlar kilometrelerce uzaktan gelerek naylonlarını sermiş sıra bekliyordular. Şu anda yapılırsa da yok denecek kadar az ve insanlar satmak için ne bir müşteri bulabiliyorlar nede satmak için sıra bekliyorlar. Koza Alanya’da küçük bir sektördü fakat eskiden üretilen kozalar hemen satılıyordu. Şu anda ipek kozayı satmak istediğimiz zaman alacak kimseyi bulamıyoruz. Dokumacılar dahi kozaları ithal alsalar bile ürettiği kumaşları satacak bir yer bulamadıkları için atölyelerini kapattılar. Koza göndermiş olduğum her ipek firması ipeğin dokumasını, desenini kendisi yapar üretti. O günün parasıyla 1 metre ipek üretiminin maliyeti 30 dolardı. Tabi o günlerdeki kurlarda 30 dolar büyük bir maliyet değil ama şu an metrekaresi 30 dolardan kim ipek kumaş alır bir de kar eklenecek onun için bu mesleği ayağa kaldırmak gerçekten çok zor.”

İpekli el sanatları üretim ve pazarlama alanlarının geçmişi ile bugünü arasında yaptığı karşılaştırmalara bakılacak olunursa ipek kozası ve ürünlerinin üretilmesi ve pazarlanması faaliyetlerinde yerli ürünlerin dış piyasa ürünlerine karşı rekabet edemediği açıkça söylenebilir.

Sadullahoğlu’na göre yerli ürün tüketip yerli üreticiyi desteklemediğimiz sürece ipekböcekçiliğinin, dokumacılığının ve sanayisinin gelişmesinin çok zor bir durum olduğu kaçınılmaz bir gerçektir.

4.1.2.5. Alanya Yöresindeki Koza Pazarlanmasındaki Katkıları

İpek kozası yetiştiriciliği ve pazarlanması ile ilgili kamu kurumları ile ortak projeler yapma noktasında herhangi bir girişimde bulunmamıştır. Alanya bölgesinde belediye veya kültür ve turizm il müdürlüklerinde bu tarz projelerin çok az yapıldığı dile getirilmiştir. Yapılan projelerde ipekli el sanatları ve ürünlerinin tanıtımlarının turizm faaliyetleri kapsamında yapılmıştır. Herhangi bir proje içerisinde bulunmadığı ya da davet edilmediğini aktarmıştır. İpek kozası pazarlamasında kamu kurum ve özel sektör ile uzun süre bir iş birliği içerisinde olmamıştır. İpek kozalarını kendi imkânları ile pazarlamıştır.

Uluslararası alanda ipek kozası pazarlamacılığı mesleğinin tanıtılması için projeler yapılması gerektiği yönündeki düşüncelerini paylaşmıştır. Alınan bilgilere göre uluslararası

alanda Kayseri’de bir iş adamının ipek halı dokumacılığı yapılmak üzere bir proje yapmıştır. Bu projede ise yeteri kadar ham madde olmadığı için üretim bir noktaya kadar yapılmış ve proje durmuştur.

Tüm bunlara ek olarak eğitimin önemli olduğuna dikkat çeken Sadullahoğlu, ipek kozası üretimi, ipek ipliği üretimi, dokuma ve satılmasını anlatan bir bölüm olarak üniversitelerde okutulabileceğini ya da unutulmaya yüz tutmuş sanat dalları adı altında nostaljik tanıtımlar yapan belgesellere konu olması gerektiğini dile getirmiştir.

4.1.3. Sanatçı Refika Toklu

4.1.3.1. Yaşam Öyküsü

Antalya’nın Alanya ilçesinde yaşamaktadır. Alanya’da aktif olarak ipek koza çiçeği yapan ipekli el sanatları sanatçısıdır. 1974 doğumlu olan Toklu, ipek koza çiçek yapımı sanatçılığının yanında bir ev hanımıdır. Evli ve 2 çocuk annesi olan sanatçı, öğrenimini lise düzeyine kadar tamamlayabilmiştir. Doğumundan itibaren yaşamını Alanya ilçesinde yer alan Hasbahçe Mahallesi civarında geçirmiştir (Şekil 4.52).

a

b

Şekil 4.52. a. Refika Toklu’nun günümüzdeki fotoğrafı (Azime Güven Arşivi, Alanya, 2019) b. Refika Toklu’nun gençlik fotoğrafı (http. Avrupa postası arşivi, 2012).

4.1.3.2. Mesleki Deneyimleri ile İlgili Bilgiler

Sanatçı, ipek koza çiçeği yapımı sanatını 1990’lı yıllardan itibaren günümüze kadar sürdürmüştür. İpek koza çiçeği yapımını öğrendiği Bergüzar Afyoncu’nun aslında bu sanatı Toklu’nun anneannesinden öğrenmiştir. Anneannesinin ise koz çiçeği yapımını Mısır’dan

gelen kereste gemisinde çalışan işçilerden öğrenmiştir. Anneanesi bu sanat dalında iyi bir sanatçı olarak bilinmektedir. Anneanesinin ipek koza çiçeklerini sabitleştirmek ve koza çiçeğinin telini sarmak için ipek ipliği kullanmıştır. Fakat günümüzde ise yeşil naylon masura ipliği tercih edilmiştir. Yine anneanesinden ipek koza çiçeğinin ve yapraklarının boyanmasında doğal boyaların kullanıldığını öğrenmiştir. Anneanesi tarafından yukarıda anlatılan tekniklerle yapılmış olan 90 yıllık gül çiçeği tablosu Şekil 4.53'te aktarılmıştır.

Şekil 4.53. a. Refika Toklu'nun anneanesinin yaptığı 90 yıllık gül çiçeği tablosu. b. Refika Toklu'nun anneanesinin yaptığı Gül çiçeği motifi (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).

Motif çeşitlerini doğadaki figürleri taklit ederek yapmıştır. Anneanesi ile birlikte daha çok gelincik çiçeği motifini yapmıştır (Şekil 4.54).

Şekil 4.54. a. Gelincik Çiçeği fotoğrafı. b. Gelincik Çiçeği yakından fotoğrafı (Azime Güven Arşivi, Alanya, 2019).

Sanatçı, yöredeki çiçek motiflerini kullanarak yaptığı ipek koza çiçeklerini Alanya Tophane Mahallesi'nde düzenlenen "2. Turizm Şenliği" festivalinde sergilediği ulaşılan bilgiler arasındadır. Düzenlenen bu festivalde sergiledikleri ipek koza çiçekleri Alanya Belediye yöneticilerinin dikkatini çektiği ve Alanya Belediyesi kendi bünyesinde kurs açma imkânı sağlanmıştır. Fakat sanatçı, mazeretlerinden dolayı kurs açmayı kabul etmemiştir. Alanya Belediyesi kendi bünyesindeki ipekli el sanatlarının dokuma alanında uğraş veren sanatçılarından ipek koza çiçeği yapımı kursunda değerlendirilmiştir. Fakat belediye bünyesindeki ipekli el dokuma ustalarının üstlendiği ipek koza çiçekçiliği kursunun hedefine ulaşamamıştır. Alanya Belediyesi tarafından 2012 yıllarında tekrar ipek koza çiçeğinden portakal çiçeği yapımı konusunda yardım istenmiştir. Toklu, Alanya Belediyesi'nin bu isteğini kabul etmiştir. Belediye bünyesinde ipek koza çiçeğinden yaptığı portakal çiçeklerini Polonya'dan gelen misafirlere hediye etmiştir. İpek koza çiçeği yapımında ustalığı bu gelişmelerden sonra kendisini daha net göstermiştir.

4.1.3.3. Koza Çiçeği Yapımında Kullandığı Araç ve Gereçler

İpek koza çiçeği yapımında kullandığı araç ve gereçleri tuhafiyeden almıştır. İpek koza çiçeğinin yapımı için tedarik ettiği araç ve gereçler; ipek kozası, tel, kimyasal boya, naylon ip, tel kesici makas, makas, yapıştırıcı, yeşil kâğıt bandıdır. İpek kozasını Alanya Kooperatifi'nden hazır olarak temin etmiştir. Hazır olarak aldığı ipek kozalarının boyutunun büyüklü ve küçüklü olduğu için orta derecede memnundur. İpek koza çiçeği yapımında kullandığı araç ve gereçler şunlardır:

- **İpek Kozası**

Sanatçının ipek koza çiçek yapımı için temin edilen kozaların sararmamış ve yıpranmamış olmasına dikkat etmiştir. Çiçek yapımı için orta boy koza kullanıldığı, çiçeklerin yaprakları için büyük boy kozaların kullanılmıştır. Koza çiçek yapımında kullanılan kozaların fotoğrafı Şekil 4.55'te sunulmuştur.

Şekil 4.55. İpek kozası (Azime Güven Arşivi, Alanya 2018).

- **Çiçek Teli**

Sanatçı ipek koza çiçeği yapımında kullandığı çiçek telinin kolay şekil verilip el ile bükülebilen, yapılacak çiçeğin büyüklüğüne göre ince ve kalın seçeneklere sahip tellerin kullanılması gerektiğini ifade etmiştir. Çiçek teli, yapılacak çiçeğe görsel açıdan estetik bir görüntü ve üç boyutluluk katmak amacı ile kullanılmaktadır. Şekil 4.56’da kullanılan telin fotoğrafı sunulmuştur.

Şekil 4.56. Çiçek teli (Azime Güven Arşivi, Alanya 2018).

- **Kumaş Boyası**

Kumaş boyasını, renkli çiçek elde etmek amacıyla kozaları boyamada kullandığı gözlenmiştir. Genel olarak, boyanacak kozalar ham kozalar olması gerekmektedir. Ham kozaların boyanmasında kullanılan kumaş boyası Şekil 4.57’de verilmiştir.

Şekil 4.57. Kumaş boyası (Azime Güven Arşivi, Alanya 2018).

- **Yeşil Naylon İpliği**

İpek koza çiçeğini tel üzerine sabitleyerek teli sarmak için yeşil renk naylon iplik tercih etmiştir. Yeşil naylon ipliği tercih etmesinde yeşil naylon ipliği ile hem estetik ve ipeksi bir görünüm elde etmekte hem de kolaylıkla sarılabilmektedir. İpek koza çiçeği yapımında kullanılan yeşil naylon iplik (Şekil 4.58).

Şekil 4.58. Yeşil naylon masura (Azime Güven Arşivi, Alanya 2018).

- **Pamuklu Dikiş İpliği**

İpek kozasından Gelincik, gül, begonvil, karanfil çiçeği yapraklarını tel üzerine düğüm atılarak sabitlemek için yaprağın rengine uygun pamuklu dikiş ipliği kullanılmıştır. Dikiş ipliği tercih etmesindeki sebep, ipliğin sağlam olması estetik bir görünüm sağlamasıdır. İpek koza çiçeği yapraklarının yapımında kullanılan pamuklu dikiş ipliği (Şekil 4.59).

Şekil 4.59. Pamuklu dikiş ipliği (Azime Güven Arşivi, Alanya 2018).

- **Pamuk**

İpek kozasından yapmak istediği çiçeğin rengine uygun pamuk seçerek göbek kıvrılmış telin ucuna minik bir parça sarmak için pamuk kullanmıştır. Çiçeğin rengine uygun pamuğu tercih etmesinde estetik bir görünüm elde etmek için kullanmıştır. İpek koza çiçeği göbek yapımında kullanılan pamuk boyanarak kullanılır (Şekil 4.60).

Şekil 4.60. Pamuk (Azime Güven Arşivi, Alanya 2018).

- **Tel Kesici Aparat**

Tel kesici aparat, Toklu'nun ipek koza çiçeği yapımında kullandığı tellerin istenilen boyut ve şekle çevrilmesini sağlamaktadır. Tel kesici aparatın baş kısmı metalden olup ucu sivri bir tür pense niteliği taşımaktadır (Şekil 4.61).

Şekil 4.61. Tel kesici aparat (Azime Güven Arşivi, Alanya 2018).

- **Makas**

Ham işlenmemiş kozalara yapacağı çiçek figürlerine göre şekil verebilmesini sağlayan kesici aletin makas olduğu gözlenmiştir. Sanatçı, ipek koza çiçek yapımı için kısa boylu makaslar kullanmaktadır. İpek koza çiçeği yapımında kullandığı makas (Şekil 4.62) sunulmuştur.

Şekil 4.62. Makas (Azime Güven Arşivi, Alanya 2018).

- **Tutkal**

Yaptığı koza çiçeklerini tel üzerine yapıştırmak ve tele sarılan masura ipliğinin ucunu sabitlemek için kullanılmaktadır. Tutkal ipek koza çiçeklerinin ve yapraklarının sağlam ve estetik bir görünüm kazanması için kullanılmaktadır. İpek koza çiçeği yapımında sabitleştirmek için kullandığı tutkal aşağıda verilmiştir (Şekil 4.63).

Şekil 4.63. Tutkal (Azime Güven Arşivi, Alanya 2018).

- **Yeşil Kâğıt Bandı**

Genelde nergiz çiçeğinin sapına takılan pipetin üzerinden sararak doğal görşelliği sağlamak amacı ile kullanılmaktadır. Sanatçının ipek kozadan nergiz çiçeği yapımında kullandığı yeşil kâğıt bant, aşağıdaki görselde yer almaktadır (Şekil 4.64).

Şekil 4.64. Yeşil kâğıt bant (Azime Güven Arşivi, Alanya 2018).

4.1.3.4. Gül Çiçeği Aşamaları

Sanatçı, ipek koza çiçeği yapımına başlamadan önce yapılması gereken aşamaları şu şekilde aktarmıştır: İpek kozalarının tek tek ikiye kesildiği, içinden böceklerin çıkarılıp atıldıktan sonra kesilen bölümleri tekrar ikiye katlayarak ona makasla şekil verilir. Bu hazırlık aşamalarından sonra hangi çiçek yapılacaksa o çiçeğin kalıbı hazırlanır, kalıbı ortaya çıkardıktan sonra katları ayrılır (koza durumuna göre olursa 3 kat çıkar ince olursa 2 kat veya 1 kat çıkar), renkli çiçek yapmak istenirse kozaları boyanır, daha sonra kozalar kurutulur. Gül çiçeğinin yapım aşamaları şu şekildedir.

Gül çiçeği yaprakları kalıbı için:

Kozalar tek tek ele alınarak makas yardımıyla ortadan ikiye kesilir. Kesilmiş Kozaların içinden böcekler çıkarılır. Kesilmiş koza ikiye katlanır. İkiye katlanmış kozanın ucu yarım santim eninden kesilir. Kesilen yerden ileriye doğru yarım santim daha kesilip kenarlarını oval bir biçimde makas yardımı ile şekil verilerek kesim işlemi yapılır. Gül çiçeği kalıbından gül yaprakları hazır hale getirilerek işlem tamamlanır.

Gül çiçeği dal yaprakları kalıbı için:

Kozalar tek tek ele alınarak makas yardımıyla ortadan ikiye kesilir. Kesilmiş Kozaların içinden böcekler çıkarılır. Kesilmiş koza ikiye katlanır. İkiye katlanmış kozanın ucu yarım santim eninden kesilir. Kesilen yerden ileriye doğru yarım santim daha kesilip kenarlarını tırtıklı bir biçimde makas yardımı ile şekil verilerek gül çiçeği dal yaprakları kalıba göre kesilir.

Gül çiçeği çanak yaprağı için:

Kaç tane gül çiçeği yapılacaksa koza, beş eşit parçaya ayrılacak biçimde hafif kesik atılarak belirlenir. Kesik ile tam kesilmeden iz yapılarak belirlenen bu beş eşit parça ortaya kadar kesilir. Kozaların içinden böcekler çıkarılır. Karşı kısmı bütün bırakılarak birbirinden ayrılması önlenir. Kaç tane çanak yaprağı yapılacaksa kozadan kesim işlemi tamamlanır (Şekil 4.65).

Şekil 4.65. Ham kozaların gül çiçeği kalıbına göre yaprakların kesimi (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).

Gül çiçeği yaprakları ve dal yaprakları tamamlandıktan sonra yaprak kalın olması durumunda yaprağın katları iğne yardımı ile çıkartılır. Koza çok kalın olursa 3 kat çıkar ince olursa 2 kat veya 1 kat çıkarılır (Şekil 4.66a, Şekil 4.66b).

a

b

Şekil 4.66. a-b. Yaprakların katlarından ayrılması (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).

İğne yardımıyla katlarından ayrılan gül çiçeği yapraklarının boyadığı dikkat çekmektedir.

Boyama işlemi gram ağırlığına göre belirlenir. Örneğin bir avuç kozaya yarım çay kaşığı kumaş boyası ilave edilir. Gül çiçeği boyamak için kaynamaya yakın suya 1 çay kaşığı kırmızı renk toz kumaş boyası kabın içerisine atılır ve karıştırılır. Kesilen 2 avuç koza yaprakları boyalı su kabının içine konarak karıştırılır (Şekil 4.67).

Şekil 4.67. Gül çiçeği yapraklarının kırmızıya boyanması (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).

Boyama işlemi için kaynamaya yakın suya 2 çay kaşığı yeşil toz boya suyun içine atılır ve karıştırılır. 2 avuç kesilen kozalar gül çiçeği dal yaprağı ve 3 tane çanak yaprağı boya kabının içerisine ilave edilir. Boyalı su kabının içerisinde gül çiçeği dal yaprakları, taç yaprakları iki üç dakika bekleyerek boyama işlemin yapıldığı gözlenmiştir (Şekil 4.68).

Şekil 4.68. Gül çiçeği dal yapraklarının yeşile boyanması (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).

Kırmızı gül çiçeği yaprakları ve yeşil dal yapraklarından Boyanmış kozalar kaşık yardımı ile kabın içerisinden alınır. Düz bir zemin üzerine serilmiş peçetelerin üzerine konularak yaklaşık olarak yarım gün veya 1 gün kurumaya bırakılmıştır (Şekil 4.69).

Şekil 4.69. Kırmızı ve yeşile boyanmış gül çiçeği yapraklarının kurutulması (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).

İpek kozasından gül çiçeği yapımı için kırmızı ve yeşile boyanıp hazırlanmış olan gül çiçeği ve yapraklarının birleştirildiği aşamalar şu şekildedir:

Orta kalınlıkta 10-15 santim kesilmiş çiçek telinin ucu elimize almış olduğumuz kargaburnu yardımı ile minik daire şeklinde kıvrılır. Kıvrılan teldeki eğilmeler el yardımıyla düzeltilir (Şekil 4.70).

Şekil 4.70. Kesilmiş telin ucu karga burun yardımı ile daire şeklinde kıvrılması.

Kıvrılmış telin ucuna tutkal sürülür. Pembe renk pamuktan minik bir parça alınır. Kıvrılan yerin gözükmemesini engellemek amacıyla yuvarlak biçimde sarılır (Şekil 4.71).

Şekil 4.71. Kıvrılan tel uçlarının pamuk yardımı ile sarılması (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).

Pamuk ile sarılmış telin bir tanesini ele alınır. Telin ucundaki pamuk sarılmış yere gül yaprağından bir tanesini elimize alarak yaprağın ucundan pamuklu dikiş ipliği ile gül yaprakları teker teker tele düğüm atılır. Yaprağın 12 tanesi içe, 12 tanesi dışa gelecek şekilde, tomurcuk gül içi 6 tanesi içe, 6 tanesi dışa gelecek şekilde sabitleştirilir (Şekil 4.72).

Şekil 4.72. İp yardımı ile gül yaprağının tele düğüm atılarak sabitleştirilmesi (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).

24 adet gül çiçek yaprağı tele sabitleştirildiği çiçeğin hemen alt kısmına çanak yaprağı geçirilir. Yeşil renk masır ipliği ile çiçek dalı 5 6 santim sarılır. İlk yaprağın sabitleneceği mesafede dala ise yaprak koyularak yeşil naylon masır ipliğiyle sarılmaya devam edilir. Düzensiz aralıklarla iki, üç yaprak ilave edilerek çiçek sapı sarılır. Telin sonuna düğüm atarak sabitlenip tamamlamıştır (Şekil 4.73'a, b).

a

b

Şekil 4.73. a-b. Yaprakların çiçek sapına ileve edilerek sarılması (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).

Sapı tamamlanan 3 tane gül çiçeği düzenli bir biçimde el yardımıyla bir alttan bir üstten dal ortasına kadar sabitleştirilir. Geride kalan kısmı dairesel hareketler vererek gül çiçeği tamamlanır ve kullanıma hazır hâle getirilir. Şekil 4.74'te kozadan gül çiçeği sunulmuştur (Şekil 65).

Şekil 4.74. Gül çiçeği (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).

4.1.3.5. Ful Çiçeği Aşamaları

Toklu, ipek koza çiçeği yapımına başlanmadan önce yapılması gereken aşamaları şu şekilde aktarmıştır: İpek kozaların temin edilerek, kozaların tek tek ikiye kesildiği, sonra onu tekrar ikiye katlayarak ona makasla şekil verildiğini aktarmıştır. Bu hazırlık aşamalarından sonra hangi çiçek yapılacaksa o çiçeğin kalıbının hazırlandığını, kalıbı ortaya çıkardıktan sonra katlarının ayrıldığını (koza kalın olursa 3 kat çıkar ince olursa 2 kat veya 1 kat çıkarıldığı işlemi), Renkli çiçek yapmak istenirse kozaların boyandığını, daha sonra

kozaların kurutulduğunu ifade etmiştir. Alanya Bölgesi'nde yaygın olarak yapılan ful çiçeğinin yapım aşamalarını ise şu şekilde aktarmıştır.

Ful Çiçeği kalıbı için:

Önce ham ipek kozanın ful çiçeği kalıbına göre kesildiği açıklanmıştır. Ham ipek kozası alınarak ful çiçeği yaprakları için kalıp hazırlanır. Kalıp hazırlama için Koza, makas yardımıyla altı eşit parçaya ayrılacak biçimde parça ucuna hafif kesik atılır. Hafif kesik yerlerden koza ortasına kadar kesilir. Kozanın içerisinden böcek çıkartılır. Ortasına kadar kesilen kozayı 2 santim geçecek kadar daha kesilip parçaların birbirlerinden ayrılmaması için göbek kısmı bütün bırakılır. Altı eşit parçada kesilmiş kozanın uçlarına oval biçimde makas yardımı ile şekil verilerek ful çiçeği kalıbı hazırlanır. Kalıba göre kozalara makas yardımıyla şekil verilerek ful çiçeği yaprakları hazır hâle getirilir.

Ful çiçeği dal yaprağı kalıbı için:

Koza, makas yardımıyla ortadan ikiye kesilir. Kozanın içinden böcek çıkartılır. Kesilmiş koza ikiye katlanır. İkiye katlanmış kozanın ucu yarım santim eninden kesilir. Kesilen yerden ileriye doğru yarım santim daha kesilip kenarlarını oval bir biçimde makas yardımı ile şekil vererek ful çiçeği kalıbı hazırlanır. Kalıba göre kozalara makas yardımıyla şekil verilerek ful çiçeği yaprakları hazır hâle getirilir (Şekil 4.75).

Şekil 4.75. Kozaların ful çiçeği kalıbına uygun ful çiçeği yapraklarının kesimi (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).

Ful çiçeği kalıbına uygun makas yardımıyla şeklin verildiği ful çiçeği yaprakları kalın ise yaprakların katları iğne yardımı ile tek tek çıkartılır. Koza çok kalın olursa 3 kat çıkar, ince olursa 2 kat veya 1 kat çıkarılır. Ful çiçeği kalıbından ful yaprakları hazır hâle getirildiği gözlemlenmiştir (Şekil 4.76).

Şekil 4.76. Kesimi yapılmış ve katlarından ayrılmış ful çiçeği yaprakları (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).

İğne yardımıyla katlarından ayrılmış ful çiçeği yapımı hazır hâle getirilir. Ful çiçeği yapraklarının boyanmadığı, dal yaprakları ise boyanmıştır.

Boyama işlemi için bir miktar kaynamaya yakın suya yarım çay kaşığı yeşil toz boya suyun içerisine atılır ve karıştırılır. 1 avuç kozalardan kesilen ful çiçeği dal yaprağı boya kabının içerisine ilave edilir. Bayalı su kabının içerisinde ful çiçeği dal yaprakları iki üç dakika bekleyerek boyalı su ile karıştırıldığı gözlenmiştir (Şekil 4.77).

Şekil 4.77. Ful çiçeği dal yapraklarının yeşile boyanması (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).

Yeşile Boyanmış Ful Çiçeği dal Yaprakları kaşık yardımı ile kabın içerisinden alınır. Düz zemin üzerine serilmiş peçeteye konularak yaklaşık olarak yarım gün veya 1 gün kurumaya bırakılmıştır (Şekil 4.78).

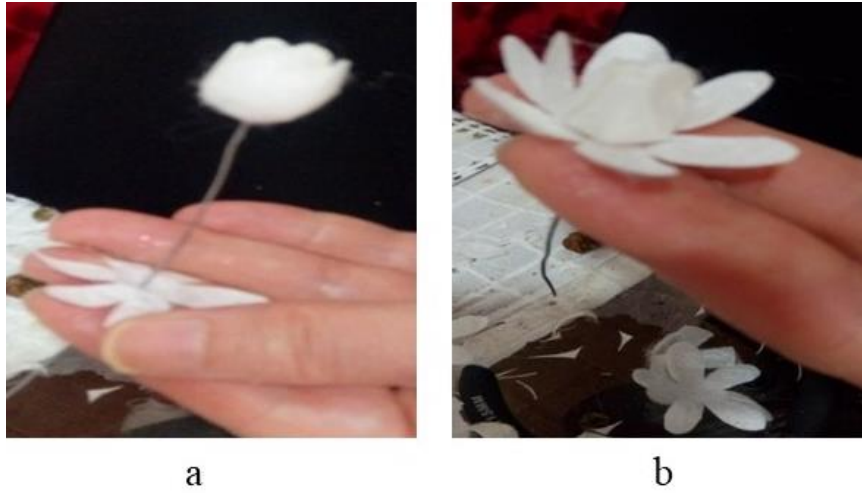

Şekil 4.78. Ful çiçeği dal yapraklarının yeşile boyanması (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).

Toklu'nun ipek kozasından ful çiçeği yapmak için kestiği boyanmamış yaprak ve yeşile boyanıp hazırlanmış olduğu ful çiçeği ve yapraklarının birleştirildiği aşamalar şu şekilde aktarılmıştır:

Orta kalınlıktaki çiçek telinden 10 -15 santim boyunda bir parça kesilir. Kesilmiş çiçek telinin ucu elimize almış olduğumuz karga burun yardımı ile minik daire şeklinde kıvrılır. Kıvrılan teldeki eğilmeler el yardımıyla düzeltilir. Beyaz renk pamuktan minik bir parça alınarak kıvrılmış telin ucuna pamuk daireler şeklinde tel gözükmeyecek şekilde sarılır.

Pamuk ile ucu sarılmış telin bir tanesini elimize alırız. Kesilmiş olan ful çiçeği yaprağının ortasından makas yardımıyla açılan kesikten tel geçirilir. Pamuk ile sarılmış uca getirilerek çiçek göbeği tutkalanır. Ful çiçek yaprakları açılan kesikten (6-7) adet tek tek tele geçirilir. Tomurcuk çiçeği için 3-4 adet yaprak tele geçirilir (Şekil 4.79'a,b).

Şekil 4.79. Ful çiçeği yapraklarının tele geçirilmesi (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).

Tele geçirilen 3-4 adet ve 6-7 adet çiçek yapraklarının her katının göbeğine tutkal sürerek ful çiçeğinin oluşturulup çiçek dalları masır ipliği ile sarılmaya hazır hâle getirildiği gösterilmiştir (Şekil 4.80).

Şekil 4.80. Tele geçirilerek oluşturulmuş ful çiçeği (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).

Tele geçirilip oluşturulmuş Ful Çiçeğinin hemen alt kısmına yeşil naylon masırın ucu ile düğüm atılır. Dalına yeşil renk naylon masır ipliği ile çiçek dalı 5- 6 santim sarılır. Önceden boyanmış İlk yaprağın sabitleneceği mesafeye yaprak ucu dışarı bakacak şekilde koyularak yeşil naylon iplik ile 1-2 santim sarılmaya devam edilir. Düzensiz aralıklarla 2 -3 yaprak sağ, sola bakacak şekilde ilave edilerek çiçek sapı sarılır. Çiçek sapının en sonuna düğüm atarak sabitleyip tamamlandığı gösterilmiştir (Şekil 4.81'a, b).

a

b

Şekil 4.81. Yaprakların çiçek sapına ilave edilerek sarılması (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).

Sapı tamamlanan 3 tane ful çiçeği düzenli bir biçimde demet şeklinde birleştirilir. Yeşil naylon masır ipliğinin ucu alınır. Dalın ortasından dal sonuna kadar sarılıp düğüm atarak sabitlenir. Ucu içe doğru dairesel hareketle şekil vererek ful çiçeği tamamlanır ve kullanıma hazır hale getirilir. Şekil 4.82'de kozadan ful çiçeği sunulmuştur.

Şekil 4.82. Ful çiçeği (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).

4.1.3.6. Sanatçının Kozadan Tasarladığı Ürünler

Sanatçı, ipek koza çiçeklerini sipariş üzerine üretim yapmıştır. İpek koza çiçeğinden ürettiği ürünler, aşağıda Şekil 4.83; 84; 85; 86; 87; 88; 89; 90; 91’de aktarılmıştır:

Şekil 4.83. a. Gül çiçeğinden gelin çiçeği, b. Ortanca çiçeğinden gelin çiçeği, (Azime Güven arşivi, Alanya 2019).

Şekil 4.84. Kozacı çiçeklerinden pano (Azime Güven arşivi, Alanya 2019).

a

b

Şekil 4.85. a. Vazo içerisinde ortanca çiçeği, b. Vazo içerisinde karanfil çiçeği (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).

a

b

Şekil 4.86. a. Vazo içerisinde koza çiçek çeşitleri, b. Kahve yanına çiçek, (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).

a

b

Şekil 4.87. a. Karanfil çiçeği tablo, b. Gül aralarında armut çiçeği birleşiminden koza çiçeği tablo, (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).

a

b

Şekil 4.88. a. Demet biçiminde nergiz çiçeği, b. Vazo içinde portakal çiçeği (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).

Şekil 4.89. Gelincik, papatya, kelebek birleşiminden koza çiçeği tablo (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019)

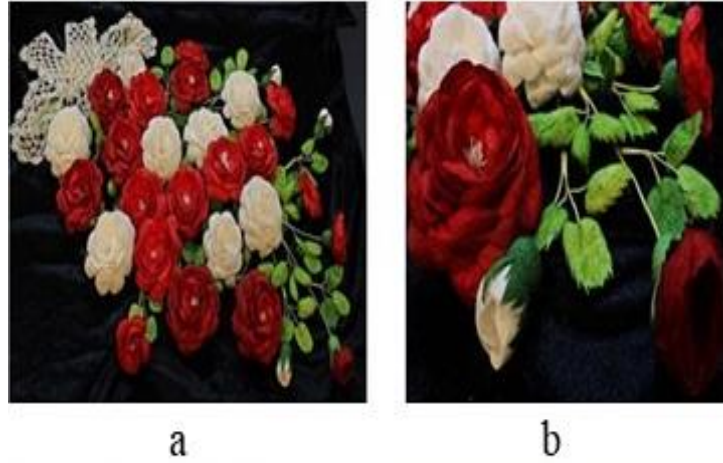

a

b

Şekil 4.90. a. Saksı içerisinde orkide çiçeği, b. Saksı içerisinde küpeli çiçeği, (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).

Şekil 4.91. a. Gül çiçeği tablo, b. Gül Çiçeği yakından fotoğrafı (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).

4.3.7. Sanatçının Karşılaştığı Sorunlar

Sanatçı, ipek koza çiçeğinin yapımının zor ve sabır isteyen bir sanat olduğunu ifade etmiştir. Bu sanat dalı ile uğraşacak olan sanatçının tasarım yeteneğinin iyi olması gerektiğini aktarmıştır. İpek koza çiçeği yapımında karşılaştığı sorunlar olarak, ham maddeye ulaşma ve pazarlama olduğunun da altını çizmiştir. Bu sorunlar şu şekildedir:

- **Ham maddeye Ulaşamama;** İpek koza çiçeği sanatının ham maddesi olan ipek kozasının son zamanlarda üretiminin az olmasından dolayı ham maddeyi satın almada sıkıntılar yaşamıştır.
- **Pazarlama alanında yaşadığı sorunlar;** İpek koza çiçeği sanatının çok zor ve emek isteyen bir sanat olduğu ifade edilmiştir. Her sanatçı gibi ürettiği ürünlerin hak ettiği değerde satılmasını istediğini belirtmiştir. Sanatçı ipek koza çiçeğinin emeklerini kurtarmadığını belirterek yaşadığını söylemiştir. Bu duruma rağmen sanatçı sanatının heyecanını yitirmediği gözlenmiştir.

Sanatçı yukarıda bahsedilen sorunları aşarken ailesinden bir destek göremediği, kendisine yakın çevresindeki arkadaşlarının destek olduğu belirtilmiştir.

Mevcut şartlarda ipek koza çiçekçiliği sanatının gelişemeyeceği anlaşılmış ellerinde, olan imkanlar dahilinde ancak birkaç çeşit ürünler tasarlanabilmektedir. Bu nedenle bu sanat dalının gelişmesinin zor olduğu söylenmiştir. Toklu'ya göre ipek koza çiçekçiliğinde üretilen ürünlerin özgün olması gerektiği dile getirilmiştir. Ancak bu şekilde bu sanat dalının gelişebileceği anlaşılmaktadır.

Ayrıca sanatçı, ipek koza çiçekçiliği sanatının destek ve teşviklerle modernleştirerek yaşatılacağını söylemiştir. Bu sanat dalının gelişebilmesi için gerek maddi gerek manevi olarak desteklenmesi gerektiğini söylemektedir.

4.1.3.8. Alanya İpek Böcekçiliğine Katkıları

İpek koza çiçekçiliği sanatına katkılarına bakıldığında ilk göze çarpan kendinden sonra bu sanat dalını devam ettirecek sanatçıları yetiştirmesidir. Sanatının devamını sağlayacak sanatçıları ilk olarak Sapadere’de 2011-2012 yıllarında Alanya İlçe Tarım Müdürlüğü binasında kurs açarak öğrenci yetiştirmiştir.

İpek koza çiçek yapımı sanatı ile ilgili olarak Alanya İlçe Tarım Müdürlüğü ile birlikte Avrupa Birliği projesinde koza çiçeği öğreticisi olarak görev almıştır. Bu proje, 6 ay sürmüştür. Öğreticilik yaptığı bu kurstan kursiyerleri ile birlikte fotoğrafı aşağıdadır (Şekil 4.92).

Şekil 4.92. Refika Toklu ve kursiyerleri (Avrupa Postası Arşivi, 2012).

Sanatçı, Alanya İlçe Tarım Müdürlüğü tarafından 2012 yılında Avrupa Birliği Kalkınma projesi bünyesinde “İpeksi Dokunuşlar Projesi” adı altında düzenlenen sergide yapılan yarışmada 2.’liği yakalamıştır. Bu başarısından dolayı sergiye katılan Çanakkale Üniversitesi tarafından kendisine eğitmenlik yapması yönünde istekte bulunulmuştur.

Ayrıca ipek koza çiçeği kursu ve ipek koza çiçeği yapımında özel sektörle iş birliği yaptığı fakat uzun zamandır böyle bir iş birliğinin olmadığını dile getirmiştir. Bu yönde de kendisinin herhangi bir girişimi olmamıştır.

İpek koza çiçeği yapımı sanatına devletin desteği hakkında bilgisi olmadığını söylemiştir. Sanatçının böyle bir desteğin olacağı yönünde ümidinin olmadığını ifade etmiştir.

Toklu'ya göre ipek koza çiçekçiliği sanatının projelerle desteklenerek tanıtılması gelecek kuşaklara aktarılması açısından önemlidir. Sanatçının üniversitelerde ipek koza çiçekçiliği sanatı adında bölüm kurulması yönündeki önerisinin önemli olduğuna işaret etmiştir.

4.1.4. Dokuma Ustası ve Tasarımcı Seyfettin Çelik

4.1.4.1. Yaşam Öyküsü

Alanya ilçesi, Sapadere Mahallesi'nde yaşamaktadır. Evli olan sanatçı, 1984 doğumlu olan, öğrenimini lise düzeyine kadar tamamlayabilmiştir. Çelik, Alanya'da aktif olarak dokuma yapan ipekli el dokuma ustasıdır (Şekil 4.93).

a

b

Şekil 4.93. a. Seyfettin Çelik'in günümüzdeki fotoğrafı b. gençlik fotoğrafı (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).

4.1.4.2. Mesleki Deneyimleri ile İlgili Bilgiler

Çelik, İpek dokumacılığı mesleğini öğrenmek için çelik kaynak ustalığı, dokuma desen yerleştirme, dokuma rapor taharlama eğitimlerini Alanya Sapadere Köyü'nde açılan kursta almıştır. Alanya Sapadere Mahallesi'nde düzenlenen bu kurslarda kendini mesleki anlamda geliştirmek için ipek dokuma ustaları olan Şaban Ataş, Erhan Esen, Şevket Aydoğmuş isimli ustalardan ders almıştır.

Yaklaşık olarak 19 yıldır ipekli el dokuması ile uğraşmıştır. 2013 yılında ise "Alanya İpek Dünyası" ismiyle kendi iş yerini açmış ve ipek kumaşları Sapadere Mahallesi'nde

dokuyup satışını burada yapmıştır. Şekil 4.94'te Çelik'in ipekli el dokumalarını sattığı dükkanının fotoğrafı verilmiştir.

Şekil 4.94. Seyfettin Çelik'in "İpek Dünyası" isimli dükkanı (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).

İpekli el dokuma mesleğine başlamasında Alanya Sapadere Köyü'nde açılan kurs etkili olmuştur. İpekli el dokuma mesleğinde gerekli desteği teyzesinden ve daha önce eğitim aldığı ustalarından almıştır.

4.1.4.3. Dokumada Kullandığı Gereçler

Çelik'in ipek kumaş üretiminde kullandığı ham maddeyi (kozayı) 10 yıl öncesinde kendisi üretmiştir. Elindeki ham maddenin yetersiz kaldığı durumlarda ise Alanya koza kooperatifinden temin etmiştir. Hazır olarak temin ettiği ipek kozalardan ipekböceğinin beslenmesinden dolayı orta derecede memnun olmuştur (Şekil 4.95).

Şekil 4.95. Seyfettin Çelik'in ipekli el sanatlarında kullandığı koza (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).

İpek kozasının çeşitli işlemlerden geçirilerek ipek iplik elde edilmektedir. Sanatçı, iplik çekimi, iplik dolama, iplik bükümünü otomatik makinede, İpek dokumasını da otomatik kara tezgâhı makinesinde yapmaktadır. Çelik tarafından üretim aşamalarının genel olarak kozadan iplik çekme, ipliği dolama, iplik bükümü, çözgü ve dokuma olarak sınıflandırılmıştır. İpek iplik elde etmek için yaptığı uygulamaları anlatmıştır. Bu anlatılara göre sırasıyla şu işlemler yapılmaktadır:

İlk önce kozalar 90-95 santigrat derecede kaynayan suyun içerisinde yaklaşık yarım saat veya 1 saat boyunca kaynatılır. Kozaları kaynatmanın amacı, kozada ipek liflerini tutan serizin adı verilen yapıştırıcı maddeyi sıcaklık ve su yardımı ile yumuşatarak, ipeğin çekilebilir duruma gelmesini sağlamaktır (Şekil 4.96).

Şekil 4.96. Kozaların kaynatılması (Azime Güven Arşivi, Alanya, 2019).

Daha sonra kaynatılan kozalardan ipek iplik çekebilmek için bir çalı yardımıyla kozaların üzerine hafifçe vurulur. Kozanın başlangıcı olan kamçıbaşı ipeği çalıya dolanarak yakalanır. Yakalanan bu uç Çile (iplik çekme) makinasına bağlanmasıyla başlar. (Şekil 4.97).

Şekil 4.97. İplik ucun çile makinesine bağlanması (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).

Çile (iplik çekme) makinesine bağlanan iplik ucu otomatik makinede elektrige fişi takılıp, düğmesine basılarak çalıştırılarak ipek iplik çekmeye başlanır. Kozadan iplik çekimi işlemi kozanın ipeği bitene kadar sürer. İplik çekme makinesinde iplik çekimi işlemi kozanın ipeği bitene kadar sürer (Şekil 4.98).

Şekil 4.98. Kozadan ipliklerin çekilerek koza ipliklerinin dolanması (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).

Kozadan iplik çekme işlemi bitince otomatik makine elektrikten fişi çekilir. Düğmesine basarak kapatılır. Dolanan ipek iplik makine üzerinden ipliği kesilip alınarak kurumaya bırakılır (Şekil 4.99).

Şekil 4.99. İpek ipliğinin kurutulması (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).

4.1.4.4. Dokumada Kullandığı Araçlar

İpekli el dokumacılığını sekiz gücülü ve iki çerçevesi otomatik kara tezgâhta dokumaktadır. Hâlen kullandığı tezgâh Şekil 100 ve Şekil 4.101’de verilmiştir.

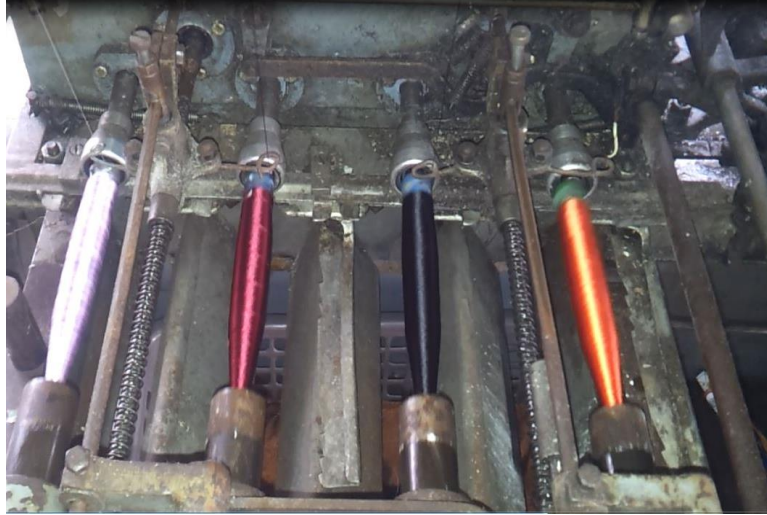
Şekil 4.100. Seyfetin Çelik’in ipekli el sanatında kullandığı tezgâhın yandan görüntüsü (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).

Şekil 4.101. Seyfettin Çelik'in ipekli el sanatında kullandığı tezgâh (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).

Seyfettin Çelik'in ipekli el dokumaları alanında kullandığı otomatik araç ve gereçleri bozulması durumunda ustaya yaptırdığı, daha basit tamir işlerini kendi yaptığını ettiği ifade etmiştir. Tezgâh içi araç ve gereçleri şu şekilde sıralanmaktadır;

Masır: Otomatik makinada ipek iplerin dolandırıldığı tezgâh parçasıdır (Şekil 4.102).

Şekil 4.102. Otomatik Makinede Dolanmış Masır (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).

Gücü: Çözgü ipliklerinin tek tek içinden geçirildiği, çerçeveye bağlantı yapılan çelik tellerdir (Şekil 4.103).

Şekil 4.103. Gücü (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).

Sıkıştırıcı değnek: Dokunan kumaşın sabit durmasını sağlayan araçtır (Şekil 4.104).

Şekil 4.104. Sıkıştırıcı değnek (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).

Mekik: Ortasına şemsiye teli takılarak masır getirilen ahşap parçadır (Şekil 4.105).

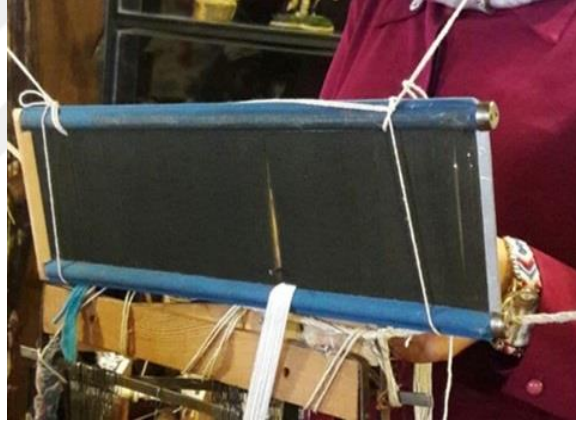
Şekil 4.105. Mekik (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).

Selmin ağacı: Dokunan kumaşın sarıldığı tezgâh parçasıdır (Şekil 4.106).

Şekil 4.106. Selmin Ağacı (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).

Tarak: Dokuma sırasında çözümlenen iplerinin sıkıştırılmasında kullanılan araçtır (Şekil 4.107).

Şekil 4.107. Tarak (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).

Tefe: Kumaşın sıkıştırılmasını sağlayan hareketli parçadır (Şekil 4.108).

Şekil 4.108. Tefe (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).

Tezgâh dışı araç ve gereçler ise şunlardır:

Otomatik İplik Makine: Çözü ve masır İpek ipliği sarmaya yarayan tezgâh dışı araçtır (Şekil 4.109).

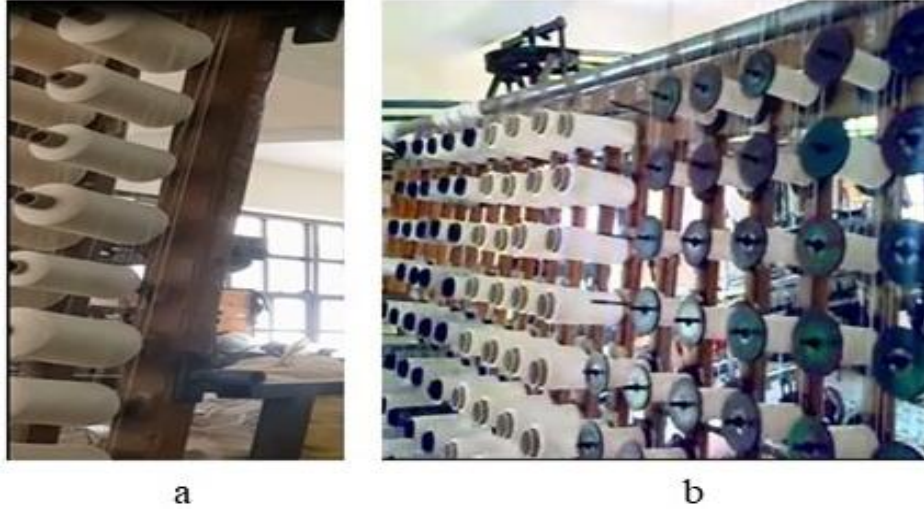
Şekil 4.109. Otomatik iplik makine (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).

Otomatik İplik Büküm Makine: İpek iplik bükmeye yarayan tek parçadan oluşan silindir biçiminde tezgâh dışı alettir (Şekil 4.110).

Şekil 4.110. Otomatik iplik büküm makine (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).

Çözü aparatı: 20 tane uzun ağaç kazığı kullanılmaktadır. Ağaç Kazığında 10 santim arasıyla orta kalınlıkta demirleri var olan ağaçtır (Şekil 4.111).

Şekil 4.111. Çözgü aparatı (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).

Makara: Seyfettin Çelik, 140 makaralık bir çalığa sahip olduğu ve bunu kendi yaptığını ifade etmiştir. Sık sık bakım yapması gerektiğinin altını çizmiştir (Şekil 4.112).

Şekil 4.112. Makara (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).

4.1.4.5. Dokuma Aşamaları

Dokuma işlemi Otomatik makinede iplik bükülerek çözgü çözme aynı işlemin bir arada yapılması İpek ipliğın dokumaya hazırlanması için büküldüğü gözlenmiştir. (İplik büküm işlemi kirmanın gördüğü sistem) Otomatik makinede İpek iplik sarılan makaralar çağlığın çivilerine takılır ve otomatik makine İpek ipliğın dokumaya hazırlanması için bükülerek çözgü çözmek için kullanılır. Çağlıkta 140 adet makara geçirme için orta

kalınlıkta demir bulunmaktadır. Kullanılan demir sayısı çözülecek olan çözüğü sayısına göre değişir (Şekil 4.113).

Şekil 4.113. Otomatik makinede iplik bükümü ve Çözüğü çözüme işlemi (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).

Çözüğü ipliği bükülerek hazırlanan çözüğü işlemi yapılacak kumaşın enine, boyuna, sıklığına göre hesabını yapıp 1 santimde kaç iplik olacaksa ona göre çözüğü yapılması gerektiği gözlenmiştir. 1 santimde 16 veya 54 tel olan kumaş bulunduğu, 1 santimde 54 tel olan kumaşın çözüğü genelde Alanya kuşağı için yapıldığını belirtmiştir. Bu özellik, kumaşın sıklığına göre ayarlanmıştır.

Seyfettin Çelik, pişmemiş ipek iplik ile dokunmuş kumaş, pişmiş ipek iplik ile dokunmuş ürünlerde 960 tel çözüldüğü, Alanya kuşağı, fular, ipek şal, ipek kese, ipek gömlek ve diğer ürünlerde 360 tel çözüğü çözmektedir. Ancak ürün türüne göre değişen sayılarda çözüğü çözüldüğünü de belirtmiştir. Örneğin; 50 cm eninde ipekli kumaş için 800 tel; 30 cm eninde fular için 500 tel; 25 cm eninde beyaz kumaş için 360 tel; 50 cm eninde Alanya kuşağı için 360 tel; 20 cm eninde fular için 360 tel çözüğü çözmektedir. Makaralar çağlığa geçirildikten sonra iplik büküm makinesine çözüğü aparatının demirlerinden istenen çözüğü uzunluğu kadar çözüğü uzatılarak iplik bükülür ve çözüğü çözümlür. Beyaz kumaş ve diğer ürünler için 170 m, Alanya kuşağı için 2 m uzunluğunda çözüğü çözümlür.

Çağlıktan sağılan iplik çağlık çivilerinden istenilen uzunlukta dolandıktan sonra büküm makinesinde sabit olan tarak aralarından iplik tek tek geçirilir. Burada taraktan geçirilmesi, ipliklerin karışmadan tezgâha aktarılmasını sağlayan ağızlık adı verilen kısım oluşturulur (Şekil 4.114). Bu şekilde istenen sayıya ulaşıncaya kadar çözüme devam edilir.

Şekil 4.114. Çözgüde ipliklerin karışmasını önleyen ağızlık kısmının oluşması (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).

Taraktan geçirilmiş çözgü ucu büküm makinesinin altından üstüne doğru geçirilerek büküm makinesine dolanır. Dolanan uç büküm makinesinin arakasından çıkarılır (Şekil 4.115).

Şekil 4.115. Çözgü ucunu büküm makinesinde dolama (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).

Büküm Makinesinin arkasından çıkarılan iplik ucu ağızlık yapılan yerden 50 – 100 tel çözgü ipliği alınarak büküm makinesinin üsteki silindirden geçirilerek altındaki silindire iplik uçları sıkı bir şekilde bağlanır (Şekil 4.116).

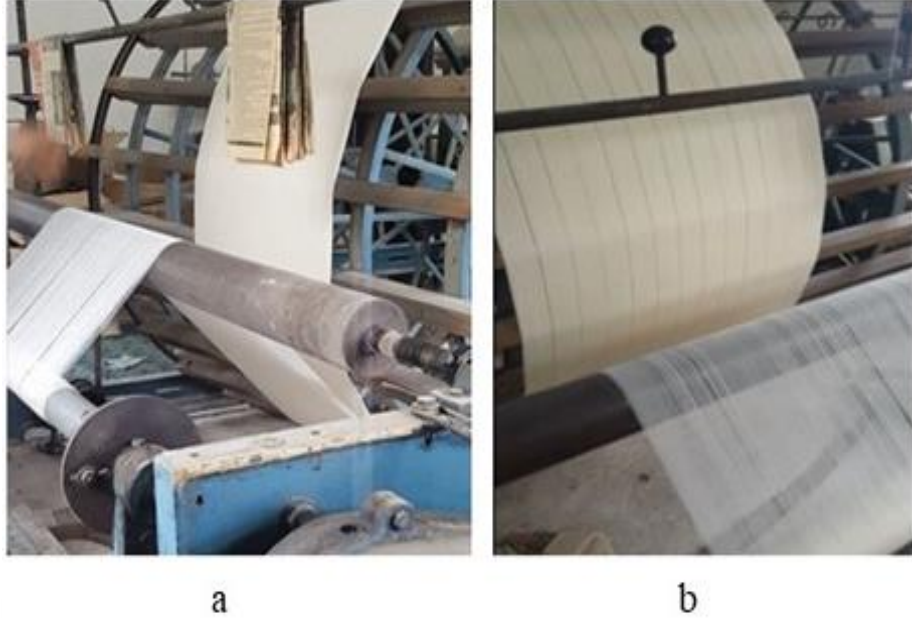
Şekil 4.116. Çözgü ucunu büküm Makinesine Bağlama (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).

Diğer yarısında kalan iplik uçlar için aynı işlem diğer yarısında da tekrar yapılır. 50-100 tel alınarak silindire iplik uçları sıkı bir şekilde bağlanır. Makine silindirini çevrilerek ipliğin sıklığına göre ayarlama yapılır (Şekil 4.117).

Şekil 4.117. Diğer yarısından kalan çözgü ucunu bağama ve makine sıklığını ayarlama (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).

İpliğin sıklığına göre ayar yapıldıktan sonra makinenin düğmesine basılarak ipek ipliğin çözgüsü ve bükülmesi sağlanır (Şekil 4.118).

Şekil 4.118. İpek ipliğın çözülmesi ve bükülmesi (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).

İpek ipliklerinin bükümü ve çözgüsü tamamlandıktan sonra iplik büküm makinesi düğmesine basılarak kapatılır. Silindire dolanmış çözgü ipliği hazır hâle gelir. İsteğe göre silindire dolanmış çözgü ucundan tel alınarak uzun bir çile halinde olan çözgü ipliklerinin dolanmaması için toplanırken zincir yapılır. Büküm makinesinde çile hâlinde çözgü ipliği toplandığı gözlemlenmiştir (Şekil 4.119).

Şekil 4.119. İplik büküm makinesi silindirinden çıkarılmış çile hâlindeki çözgü ipliği (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).

Çözgü ipek ipliklerin kazanlarda tercihe göre seçilen renklerde boyalar ile kaynatılarak boyanma işlemlerinin yapıldığı gözlenmiştir (Şekil 4.120).

Şekil 4.120. İpek İpliklerinin boyanması için hazırlanan boya kazanı (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).

Bu aşamaların devamı olarak büküm makinesinden çıkarılmış ipek çözümleri otomatik dokuma tezgâhına yerleştirilir. Bunun için önce otomatik dokuma tezgâhı dokuma işlemleri için hazır hâle getirilir. Çözgü çilesi yerde, tezgâhın çerçevesi üzerindeki gücü tellerine tek tek geçirilir. Dokuma bez ayağı örgüsünde olduğu için iki çerçeve kullanılır. Çözümlerin ağızlıkla ayrılan yarısı birinci çerçevenin, diğer yarısı ikinci çerçevenin telleri arasından sırayla geçirilir. Geçirirken şu sıra izlenir: 1. Çözgü 1. Çerçevenin 1. Gücüsünden, 2. Çözgü 2. Çerçevenin 1. Gücüsünden, 3. Çözgü birinci çerçevenin 2. Gücüsünden, 4. Çözgü 2. Çerçevenin 2. Gücüsünden geçirilir. Bütün tek numaralı çözümler 1. Çerçeveden, bütün çift numaralı çözümler ikinci çerçeveden geçirilerek işlem tamamlanır (Şekil 4.121: a,b). Çerçevelerin arkasında kalan çözgü iplikleri tezgâhın çözgü levendine gruplar hâlinde bağlanır.

Şekil 4.121. a. b. İpek iplik çözümleri gücü tellerinden geçirilmesi (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).

Gücü tellerinden geçirilen ipek iplikler otomatik makinede sabit olan tarak taharına hazır hâle gelir. Gücü telleri otomatik dokuma makinesine takılır. Tarak taharı için, gücünün önünde kalan çözgü iplikleri belli bir düzende tezgâhın tarağının dişlerinden geçirilir.

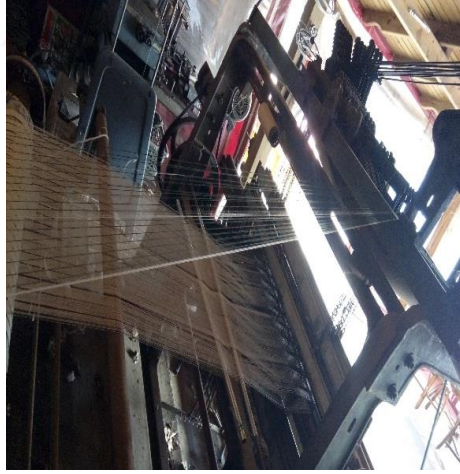
Tarağın 1 cm'sinde 4 diş bulunmaktadır. Her diştan 4 çözüü toplamda 800 çözüü 50 cm'lik bir dokuma için taraktan geçirilir.

Tarak taharı tamamlanan çözüüler tezgâhın kumaş levendine ön silindirine küçük guruplar halinde bağlanır (Şekil 4.121).

Şekil 4.122. Dokuma tezgâhının ön silindirine küçük guruplar hâlinde bağlama (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).

İpliğin diğeri ucu arkadaki silindirden geçirilerek ucu tezgâha bağlanır. Çözüülerin arasından sıkıştırma değneklerini geçirilerek dokumaya hazır hale hâle getirilir (Şekil 4.123).

Şekil 4.123. İplik ucu dokuma tezgâhının arka silindirine geçirerek tezgâha bağlama (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).

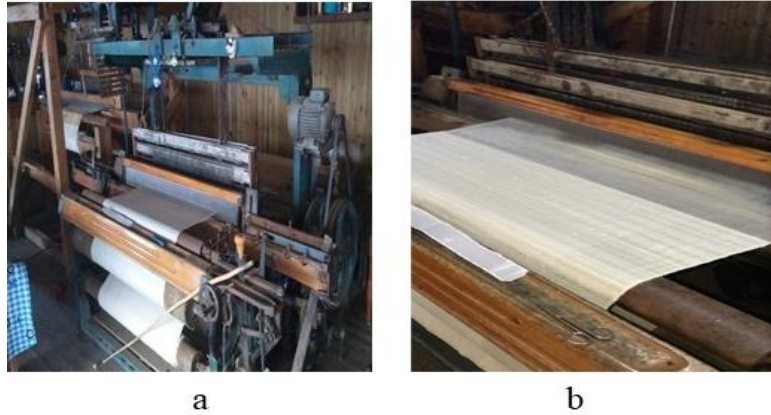
Bu aşamadan sonra dokuma hazır hâle getirilir. Dokumaya hazır hâle getirilen otomatik makine çalıştırılmadan önce dolanmış masır, mekiğın içerisine yerleştirilir. Mekiğın içerisine yerleştirilmiş olan masırın ucu çözüü ipliğinin sağ kısmındaki ilk sırasına bağlanır. Makinayı çalıştırmak için silindirin ucunda olan vites kolu şeklinde değnek ileri geri hareket ettirilerek çalıştırılır. Dokuma üzerinde farklı renkte ipek iplik kullanılmak

istenirse dokunmakta olan atkı ipliği kesilir, mekiğin içindeki masır çıkartılır. Çıkartılmış olan masırın yerine öncesinden hazırlanmış olan farklı renkteki masır mekiğin içerisine yerleştirilerek dokuma işlemine devam edilir. Belirlenen ölçüde dokuma yapıldıktan sonra yeni bir dokumaya geçileceği zaman yapılan işlemler şu şekilde açıklanmaktadır. Makine durdurulur ve bir önceki dokuma ile arasında 10 santim boşluk bırakılır. Makineden dokuma çalıştırılır (Şekil 4.124).

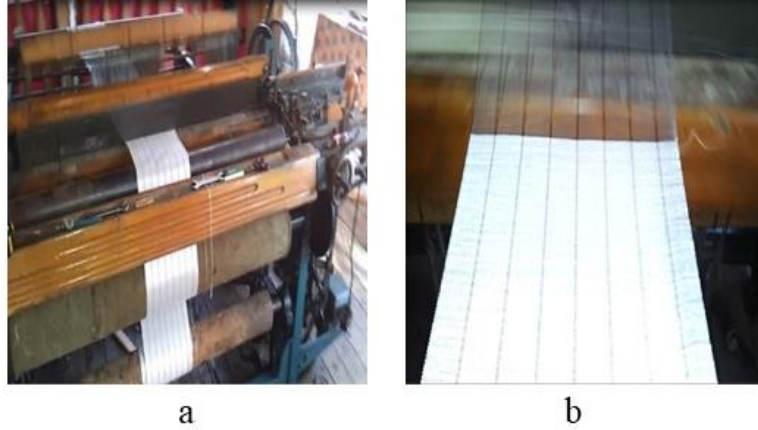
Şekil 4.124. Mekiği tezgâha bağlayarak ipek kumaş dokumasının hazırlanması (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).

Bu dokumalar istenilen ölçüye ulaşınca makine kapatılır masırdan gelen ipek iplik kesilerek dokumadan ayrılır. Dokumalar silindire sarılmış olur. Silindire sarılmış dokumaları tezgâhtan ayırmak için arka silindire bağlanmış çözgü ucu çözülür ve dokumalar alınır. Seyfettin Çelik tarafından makinalı kara tezgâhta bir buçuk metre eninde Kumaş dokuma ve ipek kumaşın yakından görünüşü (Şekil 4.125: a, b)'de göstermiştir.

Şekil 4.125. a. Makinalı kara tezgâh da bir buçuk metre eninde kumaş dokuma b. İpek kumaşın yakından görünüşü (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).

Seyfettin Çelik tarafından makinalı kara tezgâhta yirmi beş otuz santim fular dokuma ve fuların yakından fotoğrafı (Şekil 4.126: a, b)'de gösterilmiştir.

Şekil 4.126. a. Makinalı kara tezgâhta yirmi beş otuz santim fular dokuma b. fuların yakından fotoğrafı (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).

Çözü ipliklerinin tezgâhtan çıkarılmasından sonra silindir demire dolanmış ipek kuşaklar ile yeni dokunmuş olan ipek kuşakları birbirlerinden ayrılır. Bu işlem için 2 dokuma arasında 10 santim çözgü ipliği ortadan makas yardımıyla kesilir. Diğer dokunmuş ipek kuşakların kesim işlemi bu şekilde devam eder. Şekil 4.127'de birbirinden ayırmak için kesilen ipek kuşak dokuması örnekte sunulmuştur.

Şekil 4.127. İpek kuşağın kesimi (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).

Aynı çözgü üzerinde 10 santim arayla eşit bir şekilde ayrı ayrı kesilmiş iplikler, dokunmuş kuşaklar birbirinden ayrılır. Daha sonra bu dokumalar düz bir zemine serilerek düzenli bir şekilde masa üzerine konular. Masa üzerine konulmuş ürünün bir tanesi alınır, ürünün çözgü ipliklerinin sökülmemesi için çözgü ipliklerinin 1. sırasından 35- 40 tane çözgü ipliği el yardımıyla tutulur. Tutulan ipliğin tam ortasından ikiye ayrılır. İpliğin yarısı el yardımıyla ileri ve geri hareket ettirerek hafif bükülür. Aynı işlem diğer yarısında da tekrar yapılır. Hafif bükümü yapılmış çözgü ipliklerinin sökülmemesi için büküm ucuna düğüm

atılır. Bu şekilde saçağı da oluşan İpek kuşak dokumaları kullanıma hazır hâle getirilir. Şekil 4.128’de örnekte sunulmuştur.

Şekil 4.128. Kesimi yapılmış olan dokumanın saçak ipliklerinin bükümü (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).

4.1.4.6. Sanatçının Dokuduğu Ve Tasarladığı Ürünler

İpek ipliği dokumasıyla ürettiği ürünlerin daha çok pişmemiş ipek iplik ile dokunmuş (yumuşak) kumaş, pişmiş ipek iplik ile dokunmuş (hafif sert) kumaş, Alanya kuşağı, ipek şal, fular, ipek kese ipek gömlek dokuyup ve bunları pazarlamıştır. Sanatçının ürettiği ipekli el dokumaları ürünlerinden olan kumaş, Alanya kuşağı, ipek şal, fular, ipek kese ipek gömlek ve bunlardan üretilen dokumaları Şekil 4.129- Şekil 4.130- Şekil 4.131- Şekil 4.132- Şekil 4.133- Şekil 4.134’te görülmektedir.

Şekil 4.129. Altta pişmemiş ipek iplik ile dokunmuş (Yumuşak) kumaş, üstte pişmiş ipek iplik ile dokunmuş (hafif sert) kumaş (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).

Şekil 4.130. Seyfettin Çelik'in ipekten dokuduğu ürünlerden Alanya Kuşağı (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).

Şekil 4.131. Renkli şal dokumalar (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).

Şekil 4.132. Renkli şal dokuma (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).

Şekil 4.133. İpek kese (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).

Şekil 4.134. İpek gömlek (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).

4.1.4.7. Karşılaştığı Sorunlar

Otomatik makinelerde üretim yaparken, ipek ipliği ipekli el dokuma sanatında herhangi bir zorluk veya engelle karşılaşmamış fakat el dokuma (culfalık) tezgâhı temininde zorluk yaşamıştır.

Sanatçı, ipek ipliği dokumasını yaparken kullandığı araç ve gereçlerin satıldığı herhangi bir kuruluş bulamamış, ihtiyaç duyduğu araç ve gereçleri kendi imkanları ile üretmiştir (Şekil 4.135).

Şekil 4.135. Araç ve gereçlerin imal edildiği atölye (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).

- **Culfalık Tezgâhı Üretim Sürecinde Karşılaşılan Sorunlar:** Dokuma sürecinde karşılaşılan tezgâh içi ve tezgâh dışı araç ve gereçlerin bozulması veya kırılması durumlarında tamir ettirilebilecek bir yeri bulunmamaktadır.
- **Pazarlama alanında Yaşadığı Sorunlar:** Ürettiği ürünlerin pazarlanmasında sorun yaşamamıştır. Fakat maliyet fiyatlarının yüksek olması sebebiyle ürünlerin pahalı olduğu aktarılmıştır. Bu nedenle de insanların alım gücünü zorlaştırdığı ifade edilmiştir.

Son zamanlarda seri üretim yaptığından dolayı ipekli el dokumalarında otomatik kara tezgâhlar, çözümleri içinde otomatik aletler kullanmıştır. Çelik, makinelerle yaptığı iplik çekme, iplik bükümü işlemlerini elde yapabildiği, fakat zaman kaybına neden olduğu ve maliyetini kurtarmadığı için dokuma ve dokumaya hazırlık işlemlerini makineler yardımıyla yapmaktadır.

İpekli el dokuması sanatına yönelik devletin herhangi bir destek veya teşviki hakkında bir bilgisi bulunmamaktadır. Devlet kurumları aracılığıyla böyle bir destek veya teşvikten yararlanmadığını da söylemiştir.

İpek kumaş üretiminde kullandığı ham maddeyi 10 yıl öncesinde kendisi üretmiştir. Elindeki ham maddenin yetersiz kaldığı durumlarda ise Alanya koza kooperatifinden temin etmiştir. Hazır olarak temin ettiği ipek kozalardan ipekböceğinin beslenmesinden dolayı orta derecede memnun olmuştur.

4.1.4.8. Alanya İpek Böcekçiliğine Katkıları

Çelik, ipek ipliği dokuma ustası olarak bu alanda eğitimler vererek katkı sağlamıştır. Alanya’da ipekli ipliği dokumasını tam manasıyla yapan tek kişi olduğu ve hayatının sonuna kadar devam ettirmesi yönüyle de azmini ortaya koymuştur. Bu nedenle ipek ipliği dokuma sanatının geleceği açısından önemli olduğu söylenebilir.

2008 ve 2012 yılları arasında Alanya Kaymakamlığı ile Halk Eğitim Merkezinin düzenlediği ortak bir projesinde usta öğretici olarak görev almıştır (Şekil 4.136).

Şekil 4.136. Seyfettin Çelik’in usta öğreticilik yaptığı kurs fotoğrafı (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).

Özel sektör ile ürünlerin pazarlanması anlamında şu an kendisine ait dükkânı olduğu için bir iş birliğine gerek duymamaktadır. Sadece özel sektörle iş birliği noktasında Alanya Sapadere Mahallesi’nde eğittiği yaklaşık 70 bayanın dokuduğu ipek kumaşı alıp satmıştır.

Sanatçının Alanya’daki ipek ipliği dokuma sanatının bu şartlarda bir geleceğinin olmadığını düşünmektedir. Çünkü bu mesleğin artık az kazandığı ve çok zor bir iş olduğu gerekçesiyle tercih edilmediği dile getirilmiştir. Mevcut şartların iyileştirilmesi durumunda ancak yeni sanatçıların alana kazandırılabilceğini ileri sürer.

Tüm bunlarla birlikte Çelik’e göre ipek ipliği dokumacılığı sanatının projelerle desteklenerek tanıtılması, gelecek kuşaklara aktarılması açısından önemli olduğu vurgulanmaktadır. Bunun yanı sıra üniversitelerde ipek ipliği dokumacılığı sanatı adında bölüm kurulması ve bu sanatın akademik olarak desteklenmesi gerektiği yönündeki önerisi de dikkat çeken önemli bir husus olmuştur.

4.1.5. Üretici Yusuf Çelik

4.1.5.1. Yaşam Öyküsü

Antalya'nın Alanya ilçesinde Sapadere Mahallesi'nde yaşamaktadır. Çelik, Alanya'da aktif olarak ipek kozası yetiştiricisidir. 1956 doğumlu olan Çelik, öğrenimini ilkokul düzeyine kadar tamamlayabilmiştir. Evli ve 8 evlat sahibi olan Çelik, yaşamını doğumundan itibaren Alanya ilçesi, Sapadere Mahallesi'nde geçirmiştir (Şekil 4.137).

Şekil 4.137. Yusuf Çelik'in fotoğrafı (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).

4.1.5.2. Mesleki Deneyimleri ile İlgili Bilgiler

İpek kozası yetiştiriciliği mesleğini öğrenmek için herhangi bir örgün eğitim almamıştır. İpek koza yetiştiriciliği mesleğini Alanya Sapadere Mahallesi'nde babasından öğrenmiştir. Yaklaşık olarak 60 yıldır ipek koza yetiştiriciliği ile uğraşmıştır. İpek koza yetiştiriciliğine başlamasında ailesinin etkili olmuştur. Sadece ipek kozası yetiştiriciliği yaptığı bu meslek haricinde başka bir işle uğraşmamıştır. Gerekli olan yumurtalarını Alanya Koza Kooperatifi'nden temin ettiğini söylemektedir. Temin ettiği yumurtaların kalitesinin iyi olduğunu, yumurtalardan çıkarılan ipekböceklerinin iyi beslenirse 1 kozadan elde edilecek ipek ipliğın uzunluğunun bin beş yüz metre olabileceği bilgisini aktarmıştır.

Çelik'in özel sektör ile iş birliği bağlamında Alanya Koza Kooperatifi ile çalışmıştır. Alanya Koza Kooperatifi kurulmadan önce ise Bursa'dan gelen tüccarların ipek kozaları satın almıştır. Özel sektörle ipek kozası üretimi noktasında iş birliği yapmak için bir girişimi olmamıştır.

4.1.5.3. İpek Böceği Beslemede Kullandığı Gereçler

İpek kozasının ana ham maddesinin ipekböceği yumurtasıdır. Alanya Koza Kooperatifi'nden alınan yumurtalardan Bursa'dan gelen bir mühendis ipekböceğini çıkartıp

üreticiye teslim etmektedir. Çelik, kendisine teslim edilen bu böcekleri dut yapraklarıyla besleyip, büyütüp, koza ördürerek ham madde üretimini sağlamaktadır.

Sanatçının anlatımlarına göre ipek kozasının ana ham maddesinin ipekböceği yumurtası olduğu görülmüştür (Şekil 4.138).

Şekil 4.138. Alanya kooperatifinden gelmiş kuluçka (kutuda) koza yumurtaları (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).

Şekil 4.139. Kutudan çıkarılmış ipekböceği (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).

Sanatçı, ipekböceği yumurtalarını besleyebilmesi için ilk üretim aşaması olan dut yaprağı dut ağacından toplanılıp getirilmesi gerektiğini belirtmiştir (Şekil 4.140).

Şekil 4.140. Dut yapraklarının toplanması (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).

Çelik'in kullandığı diğer ham madde ise beyaz dut ağacının yaprağıdır. İpek böceklerini beslediği beyaz dut yaprağı (Şekil 4.141).

Şekil 4.141. Beyaz dut ağacı yaprağı (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).

İpek böcekleri olan koza yumurtalarını beslemek için beyaz dut yaprağının iri olması durumunda isteğe göre bıçak yardımıyla dut yaprakları kıyılır (Şekil 4.142) .

Şekil 4.142. Bıçak yardımıyla kıyılan dut yaprağı (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).

4.1.5.4. İpek Böceği Üretiminde Kullandığı araçlar

Koza üretiminde kullandığı araç ve gereçleri genel olarak kendisinin hazırladığını ifade etmiştir. Üretimde kullandığı araç ve gereçleri şu şekilde sıralamaktadır.

İpek kozası üretiminde kullandığı araçlar kerevet (tahta raf) ve askı (ağaç) dalıdır. İpek kozası üretiminde kullanılan araçlardan olan dalları ormandan kesme, pıynar, püren, borcak gibi ağaçlardan keserek elde edilmektedir.

Kerevet (tahta raf): Yumurtalarından çıkan ipekböceğinin ve dut yaprağının koyulduğu üretim aracıdır (Şekil 4.143).

Şekil 4.143. Kerevetden raflar (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).

Askı (ağaç) dal: Koza örmeye başlayan böceklerin üzerlerine koyulan çeşitli ağaç dallarıdır (Şekil 4.144).

Şekil 4.144. Askıdan dallar (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).

Sıcaklık ve nemölçer: İpek böceği beslemede oda sıcaklığını ve nem dengesini ayarlamaya yarayan üretim aracıdır (Şekil 4.145).

Şekil 4.145. Sıcaklık ve nem ölçer (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).

4.1.5.5. Koza Üretim Aşamaları

Çelik, ipekböceklerinin dut yaprağıyla beslendiği ifade etmiş ve ipekböceğini 25 derece sıcaklıkta, nemli havalarda yetiştirdiğini aktarmıştır. İpekböceğinin temel besin kaynağı olan dut yaprağını temin etmek için Alanya bölgesinde 15 Nisan ile 15 Haziran arasında ciddi bir dut yaprağı hasadı yapılmaktadır.

İpek kozasının üretiminin her aşamasını kendileri gerçekleştirmişlerdir. İpek kozası üretiminde yapılan bütün aşamalar aşağıda açıklanmıştır.

Dut Ağacından toplanılıp kıyılmış dut yaprakları üzerinde İpek böceği yumurtaları 25 derece oda sıcaklığında 60-70 derece nem ile birleşir. 10 gün oda sıcaklığında bekletilir (Şekil 4.146).

Şekil 4.146. Böcek Yumurtadan Çıkarırken (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).

Oda sıcaklığında bekletilen böcekler 10 günde yumurtalarından çıkar ve yumurtalarından çıkan böcekler kerevet (tahta) raflara koymaya hazır hale gelir (Şekil 4.147).

Şekil 4.147. Yumurtadan Çıkmış Böcek (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).

Yumurtalardan çıkardığı ipekböceklerini üzerinde dut yaprağı olan kerevet (tahta) raflara koyarak beslenmektedir. Şekil 4.148’de anlatılan bu aşama fotoğraflanarak verilmiştir.

Şekil 4.148. Yumurtadan çıkarılan ipekböceklerinin kerevet (tahta) raflarda dut yaprakları ile beslenmesi (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).

Böceklerin 4 uykusu vardır. Her uyku arası 10 gündür. Her uykusunda 1 gün dinlenir ve yeri değiştirilir (Şekil 4.149).

Şekil 4.149. Dinlenen böcekler (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).

Dinlenerek 40 gün beslenen böceğin 4. uykusunun ismi “ulustur”. Ulusundan uyandıktan sonra 7-8 gün yaprak yediği zaman koza örmeye hazırlanır. Şekil 4.150’de dut yaprağı yiyen ipekböceğinin fotoğrafı aşağıdadır.

Şekil 4.150. Dut yaprağı yiyen ipekböceği (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).

Koza Örmeye başladığı ilk aşamada 1 gün salgılama yapar. Koza yapmaya hazırlanan böceklere çeşitli maki ağaçlarından dallar kesilir. Dallar küçük parçalara bölünerek böceklerin üzerine konulur (Şekil 4.151).

Şekil 4.151. Koza yapmaya hazırlanan böceklere askıların (dalların)koyulması (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).

Böcekler askıların (dalların) aralarına girerek kozayı örmeye başlar (dallara şah denir). Kozayı örmek için böcek kafasını aşağı ve yukarı hareket ettirip lif salgılayarak kendisini kozanın içerisine kapatır. 3-5 gün içerisinde kozayı yapar (Şekil 4.152).

Şekil 4.152. Askıların (dalların) arasında böceğin koza örmeye başlaması (Azime Güven Arşivi, Alanya, 2019).

Kozayı kapatan böcekler dalların (askıların) arasında ortalama 7-10 gün dinlenir. Dinlenen kozalar dallardan tek tek ayrılır. (Şekil 4.153).

Şekil 4.153. Askıların (dalların) arasındaki kozanın dinlenmesi (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).

Askıların (dalların) arasında dinlenmiş kozalar tek tek dallardan ayrılır (Şekil 4.154).

Şekil 4.154. Askıdan ayrılmış ipek kozaları (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).

Kozanın fazla nemini almak ve kozaların içindeki birkaç böcekler kelebek olup uçmaması için Alanya Koza Tarım Satış Kooperatifi'nin fırınına askılardan (dallarından) ayrılmış 10 günü geçmemiş kozalar getirilir. 8 raf'dan oluşan fırının rafları dışarıya çıkartılır ve kozalar rafların içine koyularak 80 derece ısı ile boğulur ve kurutulur. Kozalar kullanıma hazır hâle gelir (Şekil 4.155).

Şekil 4.155. Koza fırınında kozanın boğulup kurutulması (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).

4.1.5.6. Koza Yetiştiricisinin İpek Böceğinden Ürettiği Koza

Şekil 4.156. Koza (Azime Güven Arşivi, Alanya 2019).

4.1.5.7. Karşılaştığı Sorunlar

Çelik, ürettiği ipek kozalarının Pazarlanması hususunda bir engel yaşamamıştır. Ürettiği ipek kozaları, Alanya Koza Kooperatifi tarafından hemen alınmaktadır.

İpek kozası yetiştiriciliğini yaparken karşılaştığı zorlukları aşmasında kimseden destek almamıştır. Karşılaşmış olduğu zorluklar ise şu şekilde sıralanabilir:

- **Ham maddeye Ulaşamama;** İpek koza yetiştiriciliğinin ham maddesi olan koza yumurtalarının son zamanlarda üretiminin az olmasından dolayı satın almada sıkıntıları vardır.
- **Üretim Sürecinde Karşılaşılan Sorunlar;** Üretim sürecinde karşılaşılan sorunlar zahmetli ve hassas bir iş olduğundan tek bir kişi ile bu işi yapmanın zor olduğunu dile getirilmiştir. İpek koza yetiştirme rafları ve diğer araç ve gereçlerin bozulması veya kırılması durumlarında tamir ettirilebilecek bir yerin olmadığı da belirtilmektedir.

Çelik'in düşüncesine göre bu mesleğin bir geleceği bulunmamaktadır. Bunun sebebinin ise günümüzdeki gençler tarafından gerek maddi kazancı gerek işin zor ve hassas bir iş olması sebebiyle tercih etmeyişi olarak ifade edilmiştir. Önceki yıllarda Çelik'in ailesinin 400 kilogram koza yetiştirirken şu an 50-60 kilo yetiştirmesi bu durumu açıklar niteliktedir. İpek kozası yetiştiriciliğinin gelişmesi için büyük projeler ve teşvikler yapılması gerekmektedir.

4.1.5.8. Alanya İpek Böcekçiliğine Katkıları

Çelik, ipek kozası yetiştiriciliğinin Alanya’da bugünkü durumuna gelmesine üretim yaparak katkı sağlamıştır. Diğer yandan ipek kozası yetiştiriciliğine istekli olan kişilere örgün olmayan eğitimler vererek katkıda bulunmuştur.

Bu sanatın gelecek kuşaklara aktarılması için projeler yapılmasını, teşvik verilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Bu mesleğin endüstriyel olarak yapılması gerektiğini de altını çizmiştir. Örnek olarak tarım ve hayvancılık alanlarına verilen devlet desteklerinin bu alanlara da verilmesi gerektiğini aktarmıştır.

İpek kozası yetiştiriciliğinde devletin herhangi bir desteği veya teşviki hakkında bilgisinin bulunmadığına ulaşılmıştır. Fakat devletin Koza Kooperatifine destek verdiğini aktarmıştır. Koza Kooperatifinin devletten aldığı desteği ise ipek kozaları üreticilerden alırken kullanmıştır. Örneğin üreticilerden aldığı ipek kozanın 1 kilo fiyatının yarısını devlet desteğiyle ödemiştir.

Tüm bunlarla birlikte Çelik’in düşüncelerine göre ipek kozası yetiştiriciliği sanatının projelerle desteklenerek tanıtılması gelecek kuşaklara aktarılması açısından önemli olduğunu söylemiştir. Bunun yanı sıra üniversitelerde ipek kozası yetiştiriciliği sanatı adına bölüm kurulması ve bu sanatın akademik olarak desteklenmesi gerektiği yönündeki önerisini de aktarmıştır.

BÖLÜM V

5. SONUÇ, DEĞERLENDİRME VE ÖNERİLER

5.1. Sonuç ve Değerlendirme

İpek böceğinin yegâne besin kaynağı olan dut ağacının yetiştirilmesinden ham ipek elde edilmesine ve hatta çeşitli ürünlere dönüştürülmesine kadar geçen bütün aşamaları kapsayan ipekböcekçiliği aslında son derece kadim bir meslek ve sanattır. Kökleri binlerce yıl öncesine ve Asya kıtasının derinliklerine uzanan bu sanatın günümüz Türkiye topraklarında yaşatıldığı belli başlı merkezlerinden birisi de Antalya iline bağlı olan Alanya'dır. Orta çağda bir korsan merkezi iken Selçuklu Sultanı Alaeddin Keykubat tarafından fethedilen ve Türkiye Selçukluları Devleti'nin kışlık başkenti haline getirilen Alanya, sahip olduğu ticari liman faaliyetleri ile renkli bir kültürel bir mirası şekillendirmiştir. İlerleyen yüzyıllarda Evliya Çelebi ve Kâtip Çelebi gibi seyyahların eserlerinden anlaşılacağı üzere, bu kültürel miras, ipekböcekçiliği ile daha da zenginleşmiştir.

İpekböcekçiliği ve ipek dokumacılığı Alanya geleneksel kültürü, sosyal yaşamı ve yöre ekonomisinde geçmişte oldukça mühim bir yer işgal etmiş olup, ipek ve ipekböcekçiliğinin önemi günümüzde de kısmen devam etmektedir. Geçmişte ipekböcekçiliğinin bir kazanç kapısı olmasının yanı sıra ipek üretimi yapan ailelerin elde ettikleri ürününün bir kısmını da kendi günlük ihtiyaçlarını gidermek amacıyla kullandıkları bir üretim kanadıdır. İpek kumaşlar Alanya geleneksel giyim-kuşamında önemli bir yer tutar. İpekböcekçiliği yöre mimarisinde de karşılığını bulmuş, konutu oluşturan mekanlar böcek üretimine uygun olarak biçimlendirilmiştir. Alanya Hisar içinde yer alan bazı evlerde ipek dokuma için kullanılan odalar yer almıştır.

Alanya bölgesindeki yapılan bu araştırma doğrultusunda üretim, pazarlama ve sanat bağlamında Nurten Gümüş, Rauf Sadullahoğlu, Refika Tollu, Seyfettin Çelik ve Yusuf Çelik ile görüşülmüştür. Görüşmeler sonucunda bu kişilerin Alanya'da ipekböcekçiliği ve ipekli el sanatlarının son temsilcileri olduğu ve büyük katkıları bulunduğu belirlenmiştir. İpekli üretimin bu temsilcilerinden hareketle bölgede yaşamış oldukları sorunları üç temelde toplamak mümkündür.

Bunlardan ilki hiç şüphesiz ekonomik sebepler olmuştur. Bölgede ve ülke genelinde ipek ham maddesi olan kozaya ulaşımın ithalat yoluyla hızlanması ve kolaylaşması ipekböcekçiliği uğraşını olumsuz olarak etkilemiştir. Özellikle bu alanla uğraşanların

yaşamış olduğu talep azlığı ve pazarlama sorunu her ne kadar kooperatif aracılığıyla çözülmeye çalışılsa da köklü bir çözüm üretilememiştir. İpekböcekçiliği ile uğraşan yöre insanının herhangi bir sosyal güvencesi olmaması, bu alandaki istihdamı da giderek düşürmüştür. Günümüz toplumundaki değışen ekonomik beklentiler ve sosyal ihtiyaçlar, üretimden maksimum gelir elde etmeye doğru evrildiğinden bu noktada da ipekböcekçiliği gibi sabır isteyen bir alanda çalışan istihdam etmek zorlaşmıştır.

Diğer bir ikincil sorun ise sosyal yapı olarak karşımıza çıkmaktadır. Değışen toplum yapısıyla birlikte modern insanın ihtiyaçlarını karşılama noktasında yeni bir yaşam modeli ile her coğrafya dizayn edilmektedir. Bu sebeple modern olana yönelmek bir hastalık haline gelmiştir. Özellikle çeşitlenen eğitim olanaklarına ve modern meslek alanlarına olan yöneliş, kırsal yerleşim alanlarının hızlı bir şekilde boşalmasına sebep olmuştur. Kırsaldan kentlere olan bu göçler, kuşaklar arasındaki geleneksel aktarımla yaşatılan birçok uğraşı ve birçok sanatı yok etmiş veya yok olmaya yaklaştırmıştır. İpekböcekçiliği de bu sosyal değışimin olumsuz sonuçlarından etkilenen bir alan olmuştur. Genç kuşağın eğitim ve daha rahat modern yaşam tasavvuru ile terk ettikleri kırsal alanlara geri dönüşleri olmadığından anne, baba, kültürel çevre aktörleri gibi birçok kaynaktan geleneğe dair uğraş aktarımları alamamaktalar. İpekböcekçiliği de bu şekilde değışen yeni kuşak şartlarına bağlı olarak kaybolmaya yüz tutmuştur. Mevcut uğraşanların demografik yapısı ise genellikle 45 yaş üzeri oluşu da bu durumu destekler niteliktedir.

Üçüncü sorun olarak ise karşımıza kültürel yabancılaşma ve kültürel değışim sorunu gelmektedir. Toplumun modern yaşam şartlarına uyum sağlayarak bazı öz değerlerinden uzaklaşması günümüz sorunlarının başında gelmektedir. İnsanı insan yapan ve tarih içerisinde şekillenmiş olan değerlerin bütünü kültürel aktarıma dayalıdır. İpekböcekçiliği de Alanya'nın tarihi ile birlikte kaynaşmış olan en önemli uğraş alanlarından biridir. İpekli ürünlerde işlenen motiflerden kullanılan renklere varana kadar Alanya'nın folklorik bağlamda birçok imgesel değerini hissetmek mümkündür. Dilimize yerleşen “çile çekmek” deyiminin kaynağının bu uğraş alanı olması da geçmişte hayatımıza ne denli yön verdiğinin açık bir göstergesidir. İnsanların doğdukları coğrafyadan hızla uzaklaşması ve yabancılaşması ipekböcekçiliğinin sadece emeklilik uğraşı olarak görülmesine sebep olmuştur. Alanya yöresinde Belediye, İlçe Tarım Müdürlüğü, Halk Eğitim Merkezi ve Kooperatif gibi kurumların bu kültürü yaşatma noktasında açtıkları kurslar ve gösterdikleri çabalar boşa çıkmış katılımın azlığı sebebiyle birçok eğitici faaliyet sonlandırılmıştır. Sonuç olarak bölgedeki ipekböcekçiliği kültürü giderek unutulmaya yüz tutmaktadır.

5.2. Öneriler

Katılımcılardan elde edilen veriler ışığında hem bölge hem de bütün ülke geneli için ipekböcekçiliği üretiminin çoğaltılması, ipekli ürünlere olan arzın artırılması, pazarlama sıkıntısının ortadan kaldırılması ve bu sanatsal geleneğin gelecek kuşaklara aktarılması noktasında yukarıda tespit edilen sorunlara ilişkin olarak şu öneriler aktarılabilir:

- İstihdam sorunu yaşanan kırsal bölgelerde ipekböcekçiliği yetiştiriciliğinin yaygınlaştırılması sağlanmalı;
- İpekböcekçiliği yetiştiriciliğinde teşvik ve istihdam ihtiyacında mülki idareler başta olmak üzere istihdam sağlayan İŞKUR gibi devlet tasarrufunu içinde barındıran birçok resmi kurumlarla temasa geçilmeli;
- Genç demografik yapıya ipek dokumacılığının kültürel bir miras olduğu düşüncesini aşılama adına ipekböcekçiliği ve ipekli dokuma konuları milli eğitimde yer alan birçok ders müfredatında yer alan kazanım listelerine girmeli;
- Özellikle ekonomik seviyesi düşük olan ailelerde çalışmayan kadınların üretme ve ekonomik özgürlüğü kazanma noktasında ücretsiz ipekli dokuma eğitimleri hızla çoğaltılmalı;
- Hammadde temininde ithalat azaltılmalı, azaltılmıyorsa ithalattaki Uzakdoğu ülkelerinin baskınlığı azaltılarak rekabet ortamı sağlanmalı;
- Üretim sürecinde gerekli araç ve gereçlerin temin edilmesinde veya tamir edilmesinde ücretsiz teşvikler sağlanmalı;
- Üretici, üretim safhasının ardından ürünleri pazarlama noktasına sorun yaşamamalı bu doğrultuda kooperatifler çoğaltılarak bütün ürün alış ve satışından bu kooperatifler sorumlu olmalı ve kooperatifler üreticinin hiçbir ürünü geri çevirmemeli;
- İpekli dokumaya olan arzı yükseltmek için ilk olarak üretici, insanın günlük yaşamının her alanından kullanabileceği işlevsel ürün çeşit ve modellerini çoğaltmalı, tasarıma ağırlık verilmeli ve ardından da özellikle kültür bakanlığı gibi kurumlarca çeşitli platformlarda ipekli dokuma ürünlerinin kullanımı noktasında kamu spotu gibi sağlık içerikli bilgilendirmeler yapılmalıdır.

KAYNAKÇA

Kitaplar:

- Ataman, S. (1935). *Bursa 1934 İl Yıllığı*. Bursa: Bursa Vilayet Matbaası.
- Aydın, E. Ö. (2007). *Bursa'daki İpek Fabrikaları ve İpekçilikle İlgili Endüstri Mirasının Korunması*, Bursa: Mimarlar Odası Bursa Şubesi Yayını.
- Aytaç, Ç. (1989). *El Dokumacılığı*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Barışta, Ö. (1996). *Alanya ve Çevresi Mekikli Dokumaları*, Alanya Tarih ve Kültür Semineri Kitabı İçinde, ed. Faruk Nafiz Koçak, Alanya: Hür Yayınları.
- Dalsar, F. (1960). *Türk Sanayi ve Ticaret Tarihinde Bursa'da İpekçilik*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi, Yayınları.
- Davulcu, M., Tokat, M. ve Yörür, S. (2015). *Antalya'da Yaşayan Geleneksel Meslek, Sanat ve Zanaatlar*, Antalya: İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları.
- Ertuğrul, T. (1933). *İpekböcekçiliği*, İstanbul: Matbaacılık ve Neşriyat Türk Anonim Şirketi.
- Gönüllü, A. R. (1998b). *Alanya Folklorundan Derlemeler*. Antalya: Derya Ofset Matbaacılık.
- Gönüllü, A. R. (2003). *Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Alanya (1908-1938)*. İstanbul: Marmara Enstitüsü Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Yayınları.
- Güçlü, M. (1997). *XX. Yüzyılın İkinci Yarısında Antalya*, Antalya: Atso Kültür Yayınları.
- Günbulut, A. (2013b). *Alanya İpekböcekçiliği Mekteb*. Alanya: Alanya Ticaret ve Sanayi Odası Yayınları.
- Kahveci, M. (1998). *21. Yüzyıla Girerken Geleneksel Türk El Sanatları*. Ankara: Kültür Bakanlığı.
- Söylemezoğlu, F. (2015). *Hatay'da Sürdürülebilir Bir proje İpekböceği Yetiştiriciliği ve Buna Bağlı İpek Ürünlerin Geliştirilmesi ve Yaygınlaştırılması Ürün Kataloğu*, Hatay: İl Tarım Müdürlüğü.
- Karol, S., Suludere, Z. ve Ayvalı, C. (1998). *Biyoloji Terimleri Sözlüğü*, Ankara: TDK Yayınları.
- Oğuz, B. (2004). *Türkiye Halkının Kültür Kökenleri-4 (Dokuma ve Giyim Teknikleri)*. İstanbul: Anadolu Aydınlanma Vakfı Yayınları.

- Rebel, H. (1928), *China Als Ursprungsland Der Edle Seide*. Wiener Beitrage Zur Kunst Und Kulturgeschichte Asiens, Bd. II.
- Silbermann, H. (1897). *Die Geschichte Der Seidenkultur, Des Seidenhändlers Und Der Seiden- Webekunst Von Ghren Anfaengen Bis Auf Die Gegenwart*, Leipzig: Forgotten Books.
- Söylemezoğlu, F., Dellal, G., Erdoğan, Z., Pehlivan, E., Yanar, A., Önal, Ar., Behrem, S., Çevik, M., Erdal, N. (2020). “Türkiye’de Hayvansal Lif Üretimini Ekonomik Ve Sosyo-Kültürel Açından Önemi”, (*Türkiye Ziraat Mühendisliği IX. Teknik Kongresi Bildiriler Kitabı 2* içinde ss. 175-209), Ankara: Ankara Üniversitesi Basın Yayın.
- Şahan, Ü. ve Akbaba, A. (2020). “İpekböceği Yetiştiriciliği, Mevcut Durum Karşılaşılan Sorunlar Ve Gelecek”, (*Türkiye Ziraat Mühendisliği IX. Teknik Kongresi Bildiriler Kitabı 2* içinde ss. 209-227), Ankara: Ankara Üniversitesi Basın Yayın.
- Şeref, İ. (2000). *İpekböceği Yetiştiriciliği Bilgisi*, Konya: Selçuk Üniversitesi Veteriner Fakültesi Yayınları.
- Tarım ve Orman Bakanlığı. (2015). *Ürün Kataloğu*, Hatay: İl Tarım Müdürlüğü.
- Ünal, A. ve Girginer, K. S. (2007). *Kilikya-Çukurova*. İstanbul: Homer Kitapevi.

Makaleler:

- Akbaba, G. (1998). Dut Yaprağından İpeğe İpekböceği. *Bilim ve Teknik Dergisi*, (378), 98-100.
- Atav, R. ve Namırtı, O. (2011). İpek Liflerinin Dünü ve Bugünü. *Süleyman Demirel Üniversitesi Mühendislik Bilimleri ve Tasarımı Dergisi*, 1 (3), 112-119.
- Aytaç, A. (2010). Kırgızistan’da Çarpana ve Kolon Dokumacılığında Örnekler. *Milli Folklor Dergisi*, (87), 191-195.
- Aytaç, A. (2019). Ahilikte Geçen Dokumacılıkla Alakalı Mesleklere Dair. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, (46), 317-328.
- Başkaya, Z. (2013). Gelişimi ve Dağılışı Bakımından Türkiye İpekböcekçiliğinde Bilecik İlinin Yeri, Sorunları ve Çözüm Önerileri. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 18 (30), 257-286.
- Bozkuş, M. A. (2016). Ortaçağ Alanya’sında Ticaret ve Ticari Yollar. *Phaselis Disiplinlerarası Akdeniz Araştırmaları Dergisi*, (2), 209-223.

- Gürboğa, N. (2008). Osmanlı Taşrasında Belediye İdaresi: Alanya Belediyesi (1914-1915). *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 6 (16-17), 165-185.
- İnalcık, H. (1960). Bursa XV. Asır Sanayi ve Ticaret Tarihine Dair Vesikalar. *Belleten Dergisi*, 24 (93), 45-67.
- Jing, H. (2009). Çin'in Geleneksel Shaanxi ve Xi'an El Sanatları. *İstanbul Büyükşehir Belediyesi Sanat ve Meslek Eğitimi Kursları (İsmek) El Sanatları Dergisi*, (8), 96-101.
- Kahveci, M. (1998). 21. Yüzyıla Girerken Geleneksel Türk El Sanatları. *Folkloristik Dergisi*, Prof. Dr. Dursun Yıldırım Armağanı-Pars Yılı, 387-397.
- Kıvrım, İ. ve Elmacı S. (2011). Osmanlı Döneminde Amasya'da İpekçilik. *Turkish Studies Dergisi*, 6 (4), 715-728.
- Moğol, H. (1992). Antalya'da İpek Üretimi. *Türk Dünya Araştırmaları Dergisi*, (79), 96-107.
- Özgür, M. (1996). Türkiye'de İpekböcekçiliği, A.Ü. DTCF. *Coğrafya Araştırmaları Dergisi*, (12), 95-106.
- Özkan, S. H. (2011). XVI. Yüzyıl Alaiye Sancağında Dokuma ve Tekstil Sanayisinde Kullanılan Ürünlerin Üretimi. *Arış Hali, Düz Dokuma, Kumaş, Giyim, Kuşam ve İşleme Sanatları Dergisi*, 4 (5), 96-101.
- Taşkaya Top, B. (2011). Türkiye'de İpekböcekçiliği Pazarlamasında Kozabirlik'in Rolü, *Tepge Bakış Dergisi*, (13), 1-8.
- Yaşayanlar, İ. (2013). Sözlü Tarih Verileri Işığında Bursa ve Çevresinde Koza Üretimi. *Bursa'da Yaşam Dergisi*, (15), 126-133.
- Yurtoğlu, N. (2017). "Cumhuriyet Döneminde Türkiye'de İpek Böcekçiliği (1923-1950)", *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 17 (34), 159-189.

Sempozyum Bildirileri:

- Aydın, Ö. (2012). Alanya İpekli Dokumaları, *Alanya XII. Tarih ve Kültür Sempozyumu Bildirileri*, (4-6 Mayıs 2012), s. 180-198. Konya: Alanya Kültür-Sanat ve Turizm Vakfı Yayınları.

- Gönüllü, A., R. (1998a). Alanya'da İpek Dokumacılığı, *I. Antalya Yöresi El Sanatları Sempozyumu Bildirileri*, (16 Ekim 1998), s. 18-21, Antalya: Antalya Valiliği İl Kültür Müdürlüğü Yayınları.
- Güçlü, M. (2012). Cumhuriyetin 15. Yılında Alanya Kazası, *Alanya XII. Tarih ve Kültür Sempozyumu Bildirileri*, (4- 6 Mayıs 2012), s. 458-471, Konya: Alanya Kültür- Sanat ve Turizm Vakfı Yayınları.
- Karagedik, N. (2006). XIX. Yüzyıl Ortalarında Alaiye Merkezde İskân Nüfus ve Mesleki Yaşam 1844 Tarihli Temettuat Defterlerine Göre, *IV. Alanya Tarih ve Kültür Seminerleri*, (3- 5 Kasım 2006), s. 216- 305, Alanya: Alsav Yayınları.
- Karagedik, N. (2012). 19. Yüzyıl Ortalarında Alaiye Sancağında Reaya'nın Kaza Ekonomisindeki Durumu (Temettuat Defterlerine Göre), *Alanya XII. Tarih ve Kültür Sempozyumu Bildirileri*, (4-6 Mayıs 2012), s. 208-229. Konya: Alanya Kültür-Sanat ve Turizm Vakfı Yayınları.
- Karakelle A., Söylemezoğlu F., Erdoğan Z. (2015). *Hatay'da Sürdürülebilir Bir proje İpekböceği Yetiştiriciliği ve Buna Bağlı İpek Ürünlerin Geliştirilmesi ve Yaygınlaştırılması Ürün Kataloğu*, Hatay: İl Tarım Müdürlüğü.
- Koyuncu, A. (2005). Bucak İlçesinde Oya-İnsan İlişkileri, *I. Burdur Sempozyumu*, (16-19 Kasım 2005), s. 39-49, Burdur.
- Zaimoğlu, Ö. (2012). Alanya Koza Çiçekçiliği ve Yaşayan Bir Usta: Belgüzar Afyoncu, *Alanya XII. Tarih ve Kültür Sempozyumu Bildirileri*, (4-6 Mayıs 2012), s. 170-179. Konya: Alanya Kültür-Sanat ve Turizm Vakfı Yayınları.

Ansiklopediler:

- Akkılıç, Y. (2002). İpekböcekçiliği, *Bursa Ansiklopedisi* içinde, (Cilt: III, s. 931-350), Bursa: Bursa Kültür ve Sanat Yayınları Aş.
- İnalcık, H. (2000). "İpek", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, (Cilt: 22, s. 362-365), İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Texier, C. (2002). Bursa, *Küçük Asya-Coğrafyası: Tarihi ve Arkeolojisi*, (Cilt 1, s. 203-204), çev. Ali Suat, Ankara: Enformasyon ve Dokümantasyon Hizmet Vakfı Yayınları.

Tezler:

- Alptekin, Ü. (2002). *İpekböcekçiliği ve Sivil Mimari Yapılanmaya Etkileri*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Mimar Sinan Üniversitesi/ Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Avcı, Z. (2010). *Alanya Baş Süslemeleri ve Giyim Özelliklerinin Araştırılarak Turistik Bebek Üzerinde Simgeleştirilmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi/ Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Günbulut, A. (2013a). *Cumhuriyet Döneminde Antalya'da İpekböcekçiliği Eğitimi (1926-1960)*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Akdeniz Üniversitesi/ Güzel Sanatlar Enstitüsü, Antalya.
- Kapancı, M. (2008). *Alanya Kaleiçi Evleri*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi/ Fen Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Karacadağlı Çalık, S. G. (2017). *Alanya'da Yaşayan El Sanatları*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Süleyman Demirel Üniversitesi/ Güzel Sanatlar Enstitüsü, Isparta.
- Kaya, G. (2016). *Kumaş Tasarım ve Analizi Ders Notları*, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Mühendislik ve Mimarlık Fakültesi, Kahramanmaraş.
- Oral, E. Ö. (2004). *Bursa'daki İpek Fabrikaları ve İpekçilikle ilgili Endüstri Mirasının Korunması*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). İstanbul Teknik Üniversitesi/ Fen
- Sydykova, G. (2009). *Türkiye'deki İpekli Tekstil Ürünleri ve Sanayisi'nin Dünü ve Bugününün Saptanması ve Karşılaştırılması*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Mimar Sinan Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Söylemezoğlu, F. (1995). *Antalya İlinde Üretilen İpekböceği (Bombyx Mori) Kozalarının Koza Kalitesi Ve Kozalardan Çekilen İpek Liflerinin Bazı Teknolojik Özellikleri Üzerinde Bir Araştırma*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi/ Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Şimşek, C. (2019). *XIII. Yüzyılda Selçukluların Antalya ve Alanya Yöresindeki Siyasi ve Ticari Faaliyetleri*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Süleyman Demirel Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.

Kaynak Kişiler:

- Nurten Gümüş, (d. 1958), Sözlü Görüşme, Alanya 2019.
- Rauf Sadullahoğlu, (d. 1947), Sözlü Görüşme, Alanya 2019.
- Refika Toklu, (d. 1974), Sözlü Görüşme, Alanya 2019.

Seyfettin Çelik, (d. 1984), Sözlü Görüşme, Alanya 2019.

Yusuf Çelik, (d. 1956), Sözlü Görüşme, Alanya 2019.

Elektronik Kaynaklar:

<http://alanya.bel.tr/>, Erişim Tarihi: 10.07.2017.

[http://www.kozabirlik.com.tr/ipek-bocekciligi/ipekbocekciligi-ve yetistiriciligi.html](http://www.kozabirlik.com.tr/ipek-bocekciligi/ipekbocekciligi-ve-yetistiriciligi.html),
Erişim Tarihi: 16.07.2017.

<http://alanya.bel.tr/>, Erişim Tarihi: 16.07.2017.

<http://koksav.org.tr>, Erişim Tarihi: 20.12.2019.

<http://www.kozabirlik.com.tr>, Erişim Tarihi: 16.07.2017.

http://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2018/11/08_Hayvanilik.pdf, Erişim Tarihi:
20.12.2019.

<https://www.haberler.com/ipek-eller-hem-ogreniyor-hem-uretiyor-3594846-haberi/>, Erişim
Tarihi: 20.12.2019.

<https://www.haberler.com/ipek-eller-hem-ogreniyor-hem-uretiyor-3594846-haberi/>, Erişim
Tarihi: 20.12.2019.

[https://www.haberler.com/koylu-kadinlar-bin-500-yillik-gelenegi-yasatiyor-3781779-
haberi/](https://www.haberler.com/koylu-kadinlar-bin-500-yillik-gelenegi-yasatiyor-3781779-haberi/), Erişim Tarihi: 20.12.2019.

[https://antalya.tarimorman.gov.tr/belgeler/yay% c4% b1nlar% c4% b1m% c4%
b1z/master_kitap.pdf](https://antalya.tarimorman.gov.tr/belgeler/yay% c4% b1nlar% c4% b1m% c4% b1z/master_kitap.pdf), Erişim Tarihi: 20.12.2019.

EKLER

EK 1: Nurten Gümüş İle Yapılan Görüşme Formu Soruları

1. Doğum Tarihi ve Yeri?
2. Eğitim durumu:
3. Mesleki olarak aldığı kurslar vb:
4. Medeni durumu:
5. Varsa çocuk sayısı ve yaşları:
6. Koza çiçek sanatını nerede ve kimden öğrendiniz?
7. Kaç yıldır ipekli el sanatları ile uğraşıyorsunuz?
8. İpekli el sanatları ile uğraşmaya nasıl başladınız?
9. Bu konuda kimlerden destek aldınız.
10. Kamu kurumları ile ortak projeler yaptınız mı? Ya da görev aldınız mı?
11. İpekli el sanatlarının Alanya'da bu günkü durumuna gelmesine hangi etkinliklerle katkı sağladınız?
12. Özel sektör ile işbirliğiniz var mı?
13. Yoksa olması için bir girişiminiz var mı?
14. Varsa ayrıntılı bilgi verebilir misiniz?
15. İpekli el sanatlarında yaşadığınız zorluklar nelerdir?
16. Devletin ipekli el sanatlarına yönelik teşvikleri, destekleri yeterli mi? Bu desteklerden yararlanıyor musunuz?
17. İpekli el sanatları alanında kullandığınız araçları (hammadde, ipek, koza, iplik vb) nereden temin ediyorsunuz?
18. İpekli el sanatları alanında kullandığınız gereçleri (tezgah vb) nereden temin ediyorsunuz?
19. Hammaddeyi hazır temin ediyorsanız, kalitesinden memnun musunuz?
20. Hammaddeyi kendiniz hazırlıyorsanız, hazırlamak için neler yapıyorsunuz?
21. İpekli el sanatları alanında ne tür üretim yapıyorsunuz?
22. Ürünleriniz nelerdir?
23. Üretim aşamalarını ayrıntılı olarak anlatır mısınız?
24. Pazarlama alanında sorun yaşıyor musunuz?
25. Alanya'da ipekli el sanatlarının geleceğini nasıl görüyorsunuz?
26. Sizden sonra bu sanatın devam etmesi için ne gibi önlemler alınmalıdır?
27. Bu sanatı gelecek kuşaklara aktarmak için neler yapılabilir?

28. Uluslararasıında bu sanatı tanıtmak için neler yapılabilir?
29. Üniversitelerde bölüm olarak okutulması fikrine katılır mısınız?
30. Cevaplarınız ve yardımlarınız için teşekkür ederim.

EK 2: Refika Toklu İle Yapılan Görüşme Formu Soruları

1. Doğum Tarihi ve Yeri?
2. Eğitim durumu:
3. Mesleki olarak aldığı kurslar vb:
4. Medeni durumu:
5. Varsa çocuk sayısı ve yaşları:
6. Koza çiçek sanatını nerede ve kimden öğrendiniz?
7. Kaç yıldır ipekli el sanatları ile uğraşıyorsunuz?
8. İpekli el sanatları ile uğraşmaya nasıl başladınız?
9. Bu konuda kimlerden destek aldınız.
10. Kamu kurumları ile ortak projeler yaptınız mı? Ya da görev aldınız mı?
11. İpekli el sanatlarının Alanya'da bu günkü durumuna gelmesine hangi etkinliklerle katkı sağladınız?
12. Özel sektör ile işbirliğiniz var mı?
13. Yoksa olması için bir girişiminiz var mı?
14. Varsa ayrıntılı bilgi verebilir misiniz?
15. İpekli el sanatlarında yaşadığınız zorluklar nelerdir?
16. Devletin ipekli el sanatlarına yönelik teşvikleri, destekleri yeterli mi? Bu desteklerden yararlanıyor musunuz?
17. İpekli el sanatları alanında kullandığınız araçları (hammadde, ipek, koza, iplik vb) nereden temin ediyorsunuz?
18. İpekli el sanatları alanında kullandığınız gereçleri (tezgah vb) nereden temin ediyorsunuz?
19. Hammaddeyi hazır temin ediyorsanız, kalitesinden memnun musunuz?
20. Hammaddeyi kendiniz hazırlıyorsanız, hazırlamak için neler yapıyorsunuz?
21. İpekli el sanatları alanında ne tür üretim yapıyorsunuz?
22. Ürünleriniz nelerdir?
23. Üretim aşamalarını ayrıntılı olarak anlatır mısınız?
24. Pazarlama alanında sorun yaşıyor musunuz?
25. Alanya'da ipekli el sanatlarının geleceğini nasıl görüyorsunuz?
26. Sizden sonra bu sanatın devam etmesi için ne gibi önlemler alınmalıdır?
27. Bu sanatı gelecek kuşaklara aktarmak için neler yapılabilir?
28. Uluslararasıında bu sanatı tanıtmak için neler yapılabilir?

29. Üniversitelerde bölüm olarak okutulması fikrine katılır mısınız?

30. Cevaplarınız ve yardımlarınız için teşekkür ederim.

EK 3: Rauf Sadullahoğlu İle Yapılan Görüşme Formu Soruları

1. Doğum Tarihi ve Yeri?

2. Eğitim durumu:

3. Mesleki olarak aldığı kurslar vb:

4. Medeni durumu:

5. Varsa çocuk sayısı ve yaşları:

6. İpek koza pazarlama işini nerede ve kimden öğrendiniz?

7. Kaç yıldır bu iş ile uğraşıyorsunuz?

8. Bu iş ile uğraşmaya nasıl başladınız?

9. Bu konuda kimlerden destek aldınız.

10. Kamu kurumları ile ortak projeler yaptınız mı? Ya da görev aldınız mı?

11. İpek koza pazarlama işinin Alanya'da bu günkü durumuna gelmesine hangi etkinliklerle katkı sağladınız?

12. Özel sektör ile işbirliğiniz var mı?

13. Yoksa olması için bir girişiminiz var mı?

14. Varsa ayrıntılı bilgi verebilir misiniz?

15. İpek koza pazarlama alanında yaşadığınız zorluklar nelerdir?

16. Devletin İpek koza pazarlama alanına yönelik teşvikleri, destekleri yeterli mi? Bu desteklerden yararlanıyor musunuz?

17. Pazarlama alanında sorun yaşıyor musunuz?

18. Alanya'da ipek koza pazarının geleceğini nasıl görüyorsunuz?

19. Sizden sonra bu işin devam etmesi için ne gibi önlemler alınmalıdır?

20. Bu işi gelecek kuşaklara aktarmak için neler yapılabilir?

21. Uluslararasıda bu işi tanıtmak için neler yapılabilir?

22. Üniversitelerde bölüm olarak okutulması fikrine katılır mısınız?

23. Cevaplarınız ve yardımlarınız için teşekkür ederim.

Ek 4: Seyfettin Çelik İle Yapılan Görüşme Formu Soruları

1. Doğum Tarihi ve Yeri?

2. Eğitim durumu:

3. Mesleki olarak aldığı kurslar vb:

4. Medeni durumu:

5. Varsa çocuk sayısı ve yaşları:
6. İpekli dokuma sanatını nerede ve kimden öğrendiniz?
7. Kaç yıldır ipekli el sanatları ile uğraşıyorsunuz?
8. İpekli el sanatları ile uğraşmaya nasıl başladınız?
9. Bu konuda kimlerden destek aldınız?
10. Kamu kurumları ile ortak projeler yaptınız mı? Ya da görev aldınız mı?
11. İpekli el sanatlarının Alanya'da bu günkü durumuna gelmesine hangi etkinliklerle katkı sağladınız?
12. Özel sektör ile işbirliğiniz var mı?
13. Yoksa olması için bir girişiminiz var mı?
14. Varsa ayrıntılı bilgi verebilir misiniz?
15. İpekli el sanatlarında yaşadığınız zorluklar nelerdir?
16. Devletin ipekli el sanatlarına yönelik teşvikleri, destekleri yeterli mi? Bu desteklerden yararlanıyor musunuz?
17. İpekli el sanatları alanında kullandığınız araçları (hammadde, ipek, koza, iplik vb) nereden temin ediyorsunuz?
18. İpekli el sanatları alanında kullandığınız gereçleri (tezgah vb) nereden temin ediyorsunuz?
19. Hammaddeyi hazır temin ediyorsanız, kalitesinden memnun musunuz?
20. Hammaddeyi kendiniz hazırlıyorsanız, hazırlamak için neler yapıyorsunuz?
21. İpekli el sanatları alanında ne tür üretim yapıyorsunuz?
22. Ürünleriniz nelerdir?
23. Üretim aşamalarını ayrıntılı olarak anlatır mısınız?
24. Pazarlama alanında sorun yaşıyor musunuz?
25. Alanya'da ipekli el sanatlarının geleceğini nasıl görüyorsunuz?
26. Sizden sonra bu sanatın devam etmesi için ne gibi önlemler alınmalıdır?
27. Bu sanatı gelecek kuşaklara aktarmak için neler yapılabilir?
28. Uluslararası bu sanatı tanıtmak için neler yapılabilir?
29. Üniversitelerde bölüm olarak okutulması fikrine katılır mısınız?
30. Cevaplarınız ve yardımlarınız için teşekkür ederim.

EK 5: Yusuf Çelik İle Yapılan Görüşme Formu Soruları

1. Doğum Tarihi ve Yeri?
2. Eğitim durumu:
3. Mesleki olarak aldığı kurslar vb:
4. Medeni durumu:
5. Varsa çocuk sayısı ve yaşları:

6. İpek koza yetiştirme sanatını nerede ve kimden öğrendiniz?
7. Kaç yıldır ipek koza yetiştirme işi ile uğraşıyorsunuz?
8. Bu iş ile uğraşmaya nasıl başladınız?
9. Bu konuda kimlerden destek aldınız?
10. Kamu kurumları ile ortak projeler yaptınız mı? Ya da görev aldınız mı?
11. İpek koza yetiştirme sanatının Alanya'da bu günkü durumuna gelmesine hangi etkinliklerle katkı sağladınız?
12. Özel sektör ile işbirliğiniz var mı?
13. Yoksa olması için bir girişiminiz var mı?
14. Varsa ayrıntılı bilgi verebilir misiniz?
15. İpek koza yetiştirme sanatında yaşadığınız zorluklar nelerdir?
16. Devletin İpek koza yetiştirme sanatına yönelik teşvikleri, destekleri yeterli mi? Bu desteklerden yararlanıyor musunuz?
17. İpek koza yetiştirme alanında kullandığınız araçları (hammadde, ipek, koza, iplik vb) nereden temin ediyorsunuz?
18. İpek koza yetiştirme alanında kullandığınız gereçleri (tezgah vb) nereden temin ediyorsunuz?
19. Hammaddeyi hazır temin ediyorsanız, kalitesinden memnun musunuz?
20. Hammaddeyi kendiniz hazırlıyorsanız, hazırlamak için neler yapıyorsunuz?
21. Bu alanda ne tür üretim yapıyorsunuz?
22. Ürünleriniz nelerdir?
23. Üretim aşamalarını ayrıntılı olarak anlatır mısınız?
24. Pazarlama alanında sorun yaşıyor musunuz?
25. Alanya'da İpek koza yetiştirme sanatının geleceğini nasıl görüyorsunuz?
26. Sizden sonra bu sanatın devam etmesi için ne gibi önlemler alınmalıdır?
27. Bu sanatı gelecek kuşaklara aktarmak için neler yapılabilir?
28. Uluslararasıda bu sanatı tanıtmak için neler yapılabilir?
29. Üniversitelerde bölüm olarak okutulması fikrine katılır mısınız?
30. Cevaplarınız ve yardımlarınız için teşekkür ederim.

ÖZGEÇMİŞ

- Adı Soyadı:** Azime GÜVEN
- Doğum Tarihi ve Yeri:** 1993 - Alanya
- Medeni Durumu:** Bekâr
- E-mail:** azimeguven93@gmail.com
- Eğitim Durumu:**
- 2018 - 2020** **Yüksek Lisans-** Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi - Sosyal Bilimler Enstitüsü Geleneksel Türk El Sanatları Ana Sanat Dalı (Alanya İpekli El Sanatlarına Yön Verenler).
- 2014- 2018** **Lisans-** Akdeniz Üniversitesi - Güzel Sanatlar Fakültesi Geleneksel Türk Sanatları Bölümü.
- 2011-2013** **Ön Lisans-** Serik Gülsün-Süleyman Süral MYO Geleneksel Türk El Sanatları Bölümü.
- 2007-2010** **Lise:** Alanya Rifat Azakoğlu Anadolu Meslek Lisesi
- Yayınlar:** Güven, A. ve Ölmez, FN. (2020). “Alanya İpekli El Sanatlarına Yön Verenler”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 13(71): 390-404.
- Yabancı Dili:** Arapça/ İngilizce
- Sertifikalar:** Pedagojik Formasyon Sertifikası (Akdeniz Üniversitesi Eğitim Fakültesi) 2017, Antalya.
- Özel Eğitim Sertifikası, 2018, Şehit Abdullah Ümit Sercan Anadolu Lisesi, Alanya.
- İnsanları Tanıma Yöntemleri Ve Zihin. Eğitim Sertifikası, 2016, Atatürk Kültür Merkezi, Antalya.
- Problem Çözme Teknikleri Ve Düşünce Gücü. Eğitim Sertifikası, 2016, Atatürk Kültür Merkezi, Antalya.
- Düşünsel Gelecek Tasarımı ve Başarı. Eğitim Sertifikası, 2016, Atatürk Kültür Merkezi, Antalya.

Stajlar:

Ral Tekstil, 2016, Antalya.

Alanya Belediyesi Kùltür Müdürlüğü, 2017, Alanya.

Ayten Çağıran Ortaokulu, 2017, Antalya.

Sanatsal Faaliyetler:

Akdeniz Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü 2014 – 2015 Eğitim Öğretim Dönemi Lisansüstü Eğitim Seminer Kapsamında “Türk Kültüründe Renk” Konulu Seminer Dinleyicisi, ANTALYA.

A.Ü. Güzel Sanatlar Fakültesi Geleneksel Türk Sanatları Bölümü Temel Sanat Eğitimi Dersi Kapsamında “Yıl Sonu Karma Sergisi”, 05 Mayıs 2015, ANTALYA.

A.Ü. Güzel Sanatlar Fakültesi Geleneksel Türk Sanatları, Bölüm içi, Bölüm Dışı uygulamalı Seçmeli Dersler Sergisi, 6 Nisan 2016, ANTALYA.

A.Ü. Güzel Sanatlar Fakültesi Geleneksel Türk Sanatları, 2500 Yıl önce Pazırık Kurganlarından Çıkarılan Keçelerin Uygulama Çalışmaları ve Andy Warhol Keçe Uygulamaları, İnsanlığın Birliği Derneği, Hesapçı Sokak Kale içi/Antalya, 06.06.2016.

Geleneksel Türk Sanatları Bölümü “Kilim/Keçe Uygulamaları” Öğrenci Sergisi, G.S.F. Sergi Alanı 13-24 Şubat 2017, Akdeniz Üniversitesi, ANTALYA.

“15 Temmuz Demokrasi ve Şehitleri” Ebru Sanatı Performans Gösterisi Doç. Mehmet Ali Eroğlu Tarafından Yürütölen “241 Metre Karelik Battal Ebru Çalışması”, ANTALYA.

Akdeniz Üniversitesi Eğitim Fakültesi tarafından Düzenlenen II. Yenilikçi Eğitimde Yaratıcı Materyal Karma Sergisi, “Azime Dokuma Evi” Adlı Materyal 20-22 Aralık 2017, Eğitim Fakültesi Fuayesi, Akdeniz Üniversitesi, ANTALYA.

Akdeniz Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi ve Akdeniz Üniversitesi Kùltür-Sanat Uygulama ve Araştırma Merkezi Tarafından Düzenlenen “Çağdaş Bir Söylem Olarak Gelenek ve Sanat “G.S.F. Sergi Alanı 14 Aralık 2017, Akdeniz Üniversitesi, ANTALYA.

Akdeniz Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Öğrenci Temsilciliği Tarafından Düzenlenen “3.Geleneksel Nevruz Karma Sergisi” G.S.F. Sergi Alanı 21 Mart 2018, Akdeniz Üniversitesi, ANTALYA.

Akdeniz Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, 8.Mart Dünya Kadınlar Günü Etkinlikleri, “Mihri Müşfik Anısına” Geleneksel Jürili Karma Sergi. G.S.F. Sergi Alanı 08.2018. Akdeniz Üniversitesi, ANTALYA.

Antalya Anadolu Oyuncak Müzesi Tarafından Düzenlenen Oyuncak ve Sanat Atölyesinde “Oyuncak Bebek Yapımı” Konulu Atölye Çalışması.2018, ANTALYA.

Antalya Yörük Derneğine Tarafımdan Hazırlanan Hediyelik Eşya Tasarımı Kefiye 2018, ANTALYA.

Geleneksel Türk Sanatları Bölümü, Kumaş Dersi Kapsamında Kumaş Tasarımı “İzler ve İzlenimler” Adlı 4.Sınıf Öğrenci Sergisi, G.S.F Sergi Alanı 15-17 Mayıs 2018, Akdeniz Üniversitesi, ANTALYA.

Akdeniz Üniversitesi, G.S.F. Sergi Salonu Yıl Sonu Mezuniyet Sergisi, 24 Mayıs 2018, ANTALYA.

Ramazan Saka, Leyte Şiir Kitabına Tarafımdan hazırlanan Kapak Tasarımı 2019, ANTALYA.